

ПОЛИТИКИН

Шведска 28.00 SEK
USA 3.50 USD
Македонија 65.00 DEN
БиХ 2.00 KM
Црна Гора 1.00 EUR
Хрватска 8.00 KN

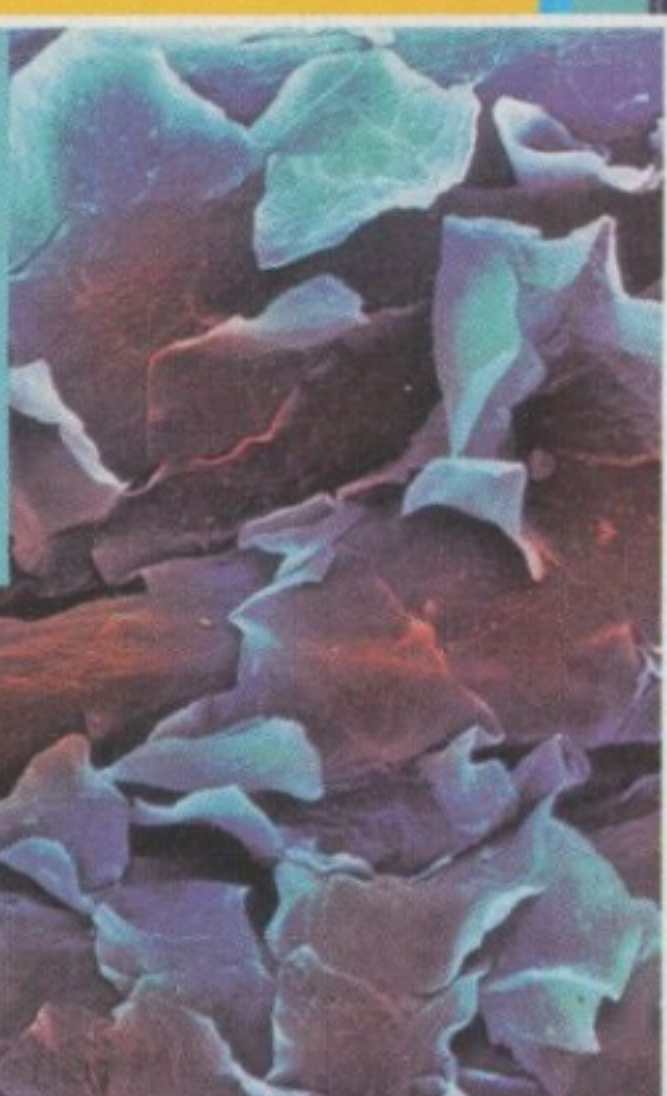
ISSN 0032-339-X
9 770032 339010

ЗАБАВАНИК

15.8.2003. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXV • ЦЕНА 50 ДИНАРА • БРОЈ 2688

КОЖА
КАО
ОГЛЕДАЛО
ЖИВОТА

Сергеј Рахмањинов

ПОСЛЕДЊИ
РОМАНТИЧАР

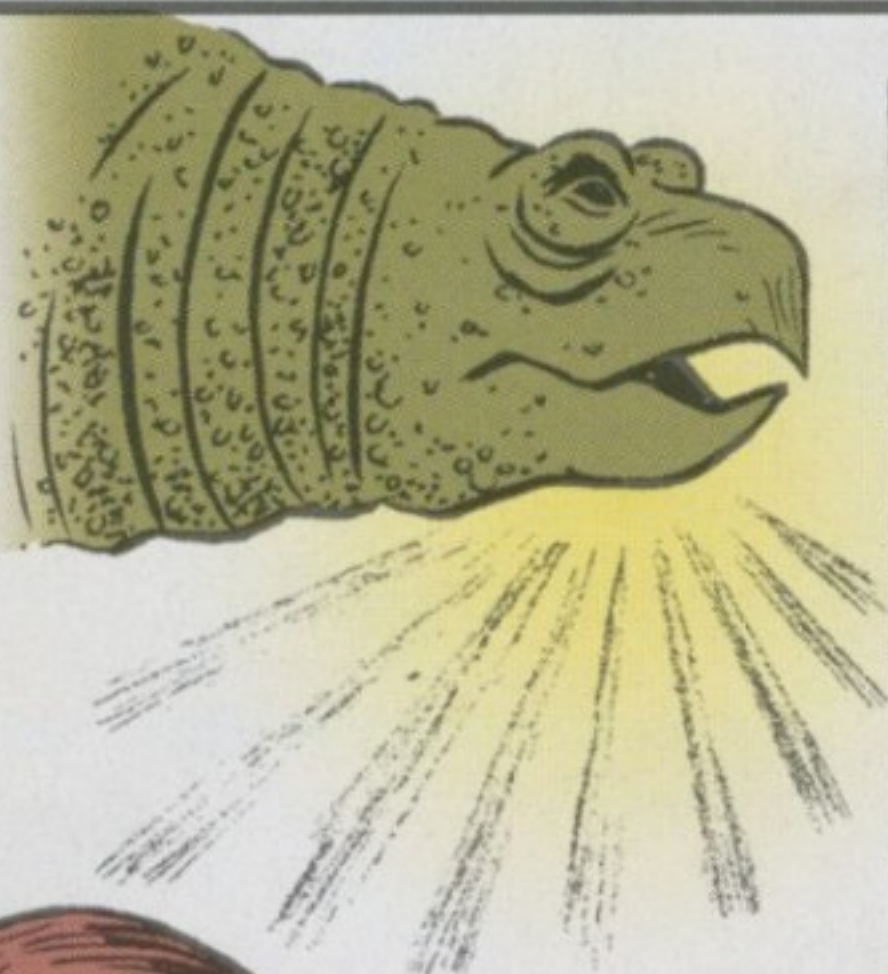
ХЕМИЧАРИ
ПОСТАЈУ
АРХИТЕКТЕ

10
СЦЕНАРИЈА
О КРАЈУ СВЕТА...

За све од 7 до 107!

БЕЗУБА СЕВЕРНО-АМЕРИЧКА КОРЊАЧА ШКЛОЦАРА
ИМА ТАКО СНАЖНУ ЧЕЉУСТ ДА МОЖЕ ЧОВЕКУ ДА ОДГРИЗЕ ПРСТ.

4400 МАЈИЦА С КРАТКИМ РУКАВИМА

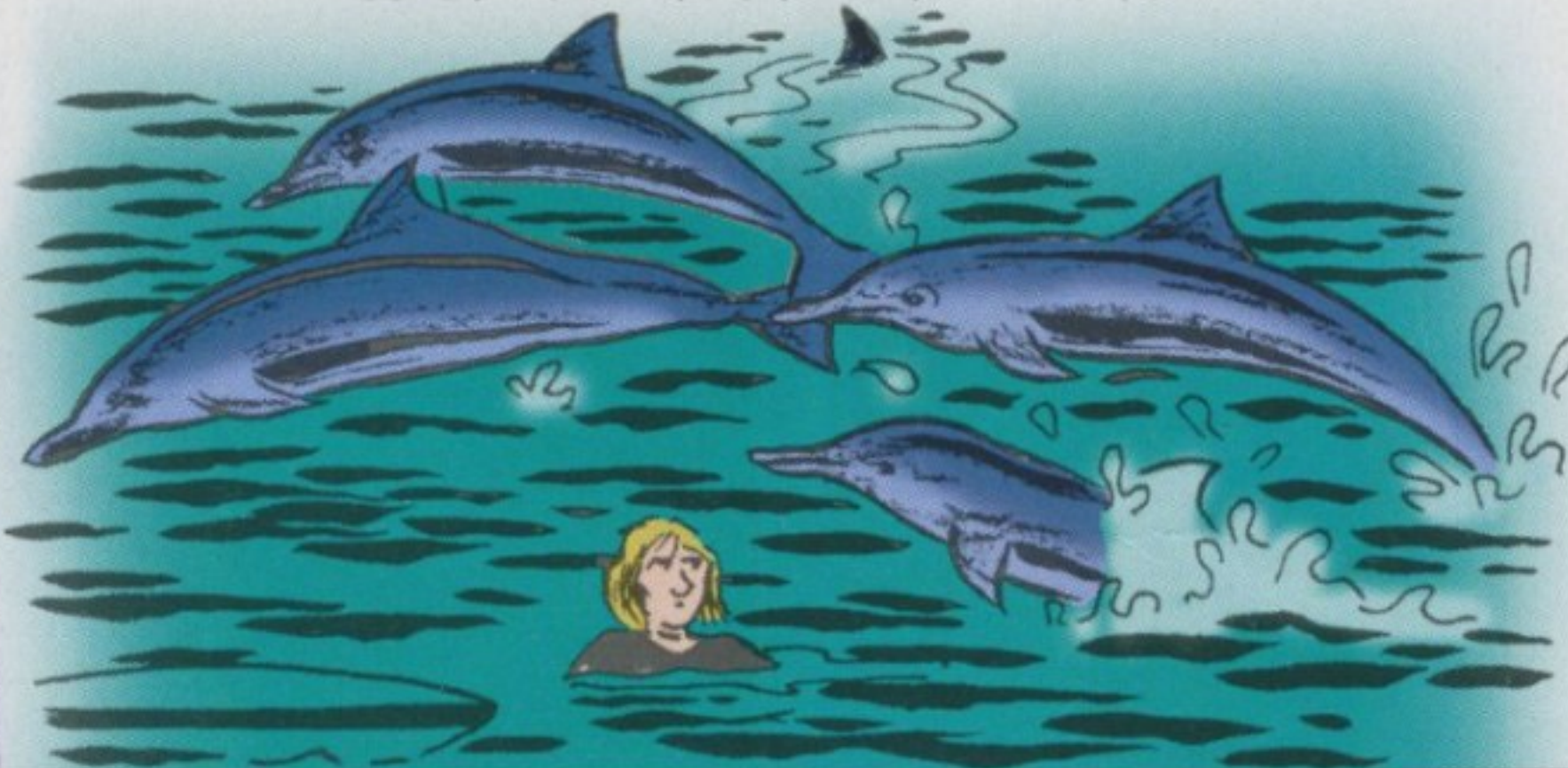
ИМА КАРТЕР Б. СМИТ ИЗ САН ФРАНСИСКА И ТОКОМ 25 ГОДИНА НИЈЕДНОМ НИЈЕ ОБУКАО ИСТУ.

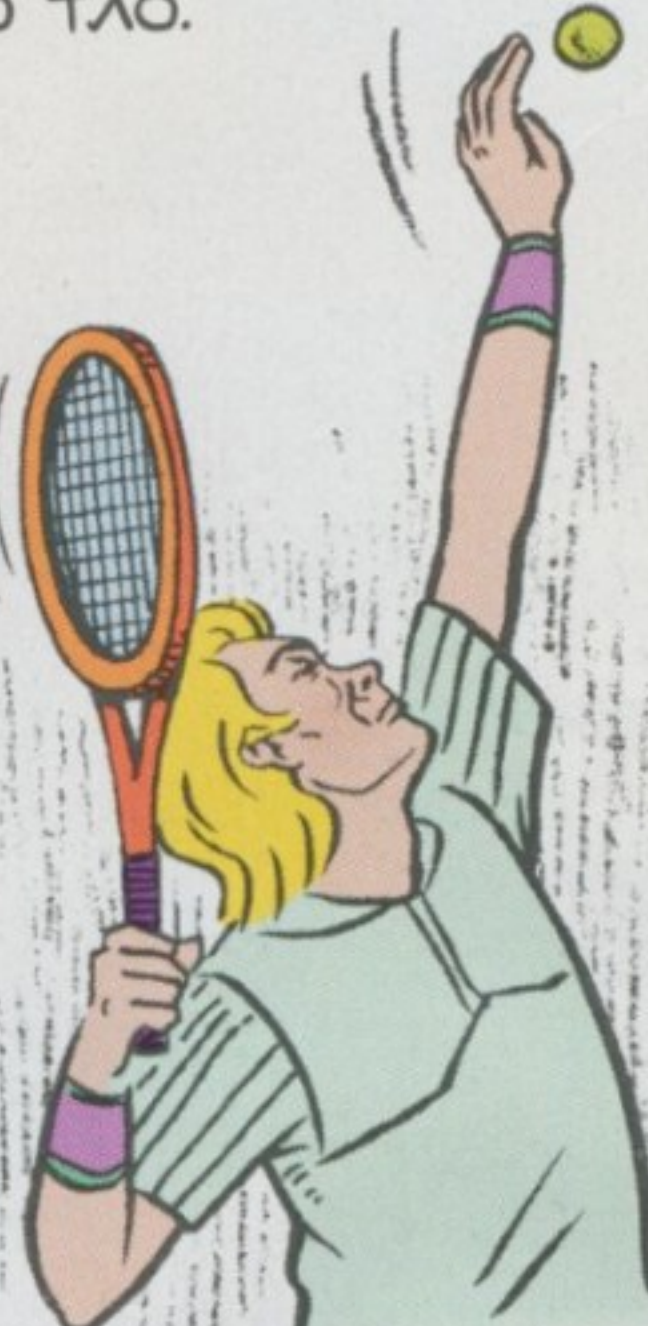
НАЈБРЖА ИГРАЧИЦА ФЛАМЕНКА НА СВЕТУ
СОЛЕА ХЕРЕС ИЗ ШПАНИЈЕ 16 ПУТА У СЕКУНДИ ЛУПНЕ ПОТПИТИЦАМА О ТЛО.

ЈАТО ДЕЛФИНА СПАСЛО СУРФЕРА
АДАМА МАГВАЈЕРА ИЗ ЊУКАСТЛА, НОВИ ЈУЖНИ ВЕЛС, АУСТРАЛИЈА, КОГА ЈЕ СА ДАСКЕ ОБОРИЛА ТИГРАСТА АЈКУЛА.

БРЗИНОМ ОД 227 КИЛОМЕТАРА НА САТ КРЕКЕ СЕ ЛОПТИЦА КАДА ЈЕ
УДАРИ АУСТРАЛИЈСКИ ТЕНИСЕР МАРК ФИЛИПУСИС.

3,25 КИЛОГРАМА МАНГА ЗА 3 МИНУТА
ПОЈЕО ЈЕ РАКЕШ УПАЛ ИЗ ЊУ ДЕЛХИЈА, ИНДИЈА.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

●●● на свим досад одржаним летњим олимпијским играма своје спортисте су имали Аустралија, Грчка, Француска, Велика Британија и Швајцарска. Ове две последње земље имале су своје спортисте и на свим зимским олимпијским играма ■

●●● три највећа кањона на свету су: кањон реке Колорадо у Америци, дубине 1800 m, и кањони у нашој земљи, реке Таре и кањон реке Дрине, дубине 700 до 1000 метара ■

●●● у нашим крајевима расте око 30 врста биљке лободе. То је једногодишња, разграната, зељаста, усправна око један метар висока биљ-

ка. Блитва, цвекла и спанаћ припадају фамилији биљке *Chenopodium album* ■

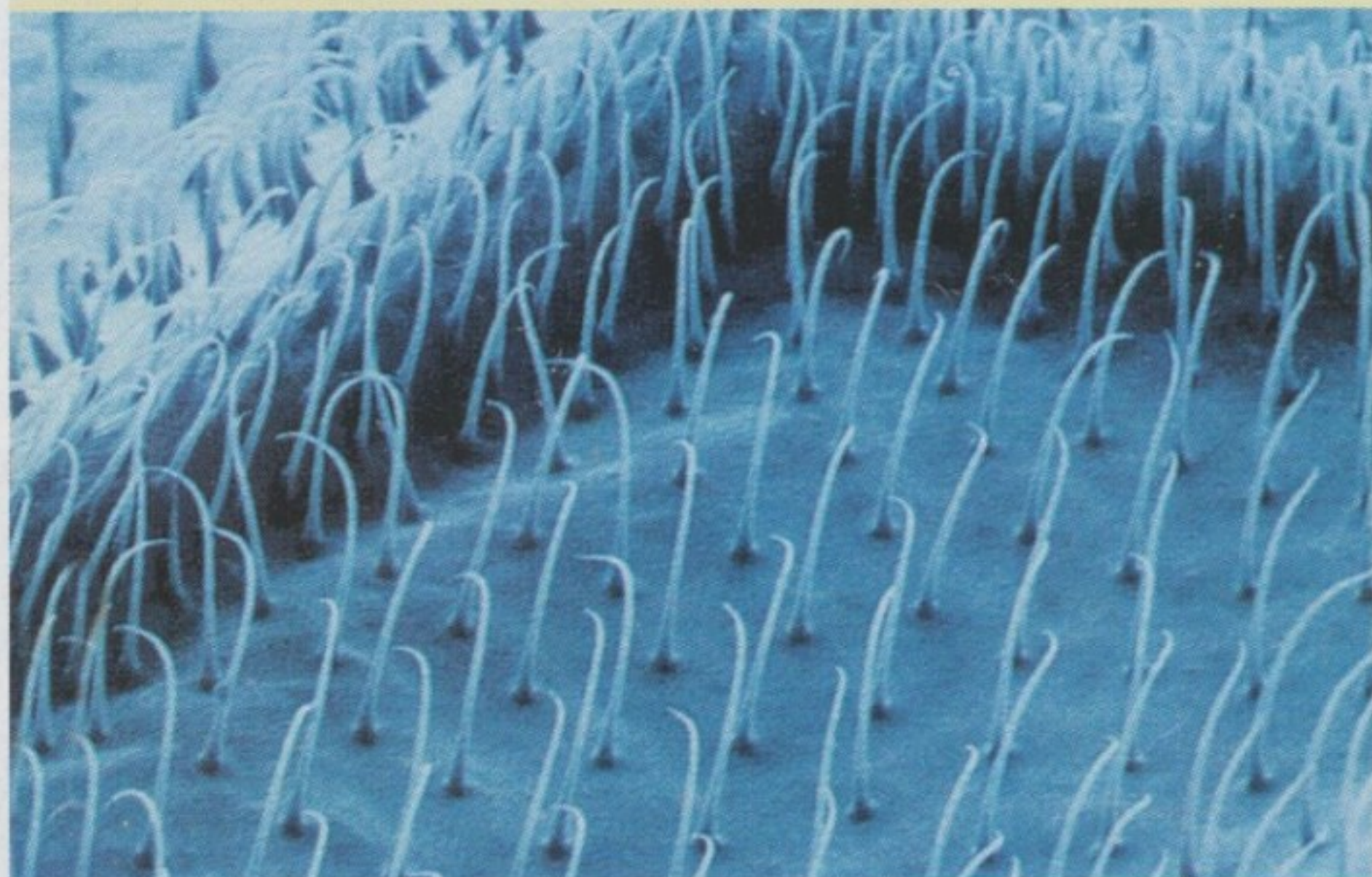
●●● најкраћа река у нашој земљи зове се Врело. Налази се у кањону Таре и дуга је 365 метара ■

●●● бамбус, биљка из породице *Gramineae*, која успева у тропским крајевима, дневно израсте 90 центиметара ■

●●● мрави су природни ватрогасци. Киселину која се ствара у њиховом желуцу избацују кроз отвор на задњем делу тела и гасе угарке настале ударом грома или људском непажњом ■

●●● смог, густа магла од дима и разних испарења која се вије изнад индустријских области, веома је штетан по здравље и живот људи. Највећа смртност услед тровања смогом забележена је 1952. године у Лондону када је страдало 4000 људи ■

●●● крила кућне муве прекривена су ситним, голим оком невидљивим длачицама које имају аеродинамичку улогу и спречавају да снажан ветар откине крила од тела ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ХОГАРЕ, ЗАШТО ТУ СЕДИШ? ДОЋИ ДА СЕ
ДРУЖИШ С ОСТАЛИМ ГОСТИМА!

ЗАШТО?

ТО ЈЕ ВЕОМА ЗАНИМАЈУЋИ СВЕТ!
МНОГО ТОГА МОЖЕ ДА
СЕ НАУЧИ ОД ЊИХ!

РЕЦИМО, ЈЕСИ ЛИ ЗНАО ДА БЕЛА РЕПА ЈАЧА ВИД, А РЕШ ПЕЧЕНА КОРИЦА
ХЛЕБА, КАДА СЕ ПОЛАКО ЖВАКЕ, УТИЧЕ НА КОВРЉАВОСТ КОСЕ...

052

ШТА?!

...И ДА
ШПАРГЛА...

ДОСТА!

КО ТИ ЈЕ
НАПУНИО
ГЛАВУ ТИМ
ГЛУПОСТИМА?

DIK
BROWNE

ОНА ЖЕНА ТАМО!

ВИДИ ОНОГ МАЛОГ,
СЛАТКОГ ЛЕПТИРА СА
СЛОМЉЕНОМ НОЖИЦОМ!

АТОМ ПО АТОМ...

Познавање
квантних
законитости
и примена
информатике
довели су
хемију 21. века
на праг доиста
револуционарног
достигнућа – да
хемичари могу
да постану
архитекте нових
материјала
градећи их
по жељи,
атом по атом!

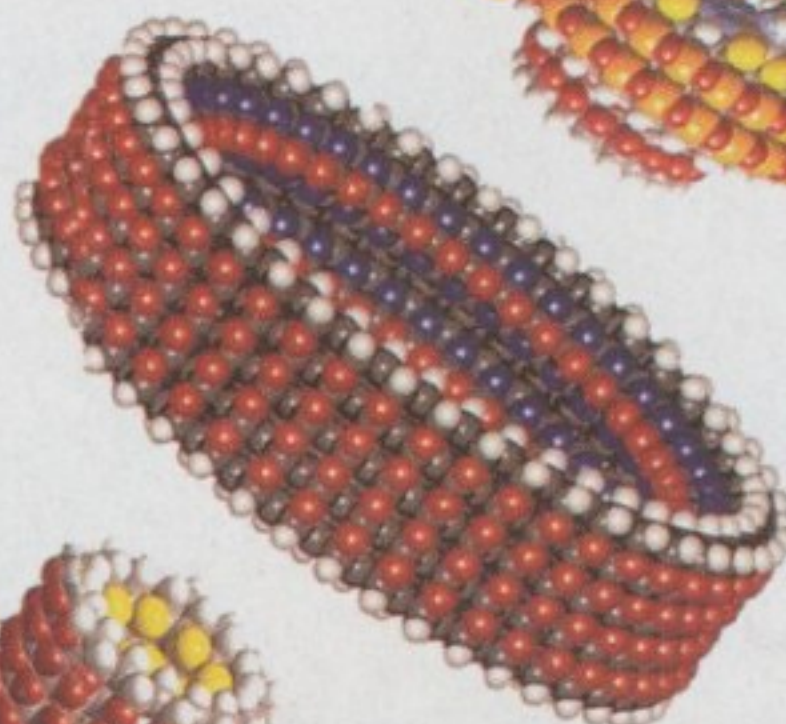
Ове снимке приказала је у часопису „Physical Review Letters“ септембра 2000. године једна екипа научника из Берлина. Они су доказ прве успешно изведене хемијске реакције помоћу микроскопа са тунел ефектом – од два молекула јодобензена добијен је молекул дифенила и два атома јода.

Како направити лопту довољно чврсту да се не деформише, али и довољно еластичну да може да скакуће? Од каучука, одговорио је средином 19. века Чарлс Гудјир.

Касније, када човека више нису могле да задовоље особине материјала које је налазио непосредно у природи, почео је сам да их ствара – постао је хемичар.

На овакав начин настали су и бројни већ прослављени материјали – челик, најлон, пластика... Али, овај прадедовски начин на путу је да буде напуштен. Савремени хемичар сања о револуцији: да програмира материју

и, спајајући један по један атом, добије грађу коју је замислио. Онда ће стварање неког новог материјала постати само питање програмирања. За Ерика

Куглични лежаји, зупчаници, пумпе... Основни механички делови моћи ће да се праве атом по атом. Човек улази у еру наномашина.

Дрекслера, гуруа ових нових технологија и оснивача Foresight института у Калифорнији, „најзначајнији технолошки пробој у историји тек треба да се догоди“. Ради се о човековој способности да у потпуности загосподари материјом.

Овај сан о моћи започео је крајем 18. века француски хемичар Антоан Лавоазје који је утемељио схватање науке да материја настаје спајањем њених атома. Међутим, требало је сачекати почетак 20. века и појаву квантне механике да би се открило да овим токовима управљају чудни закони који владају у свету бескрајно малог.

Основа ове нове физике, Шредингера једначина из 1926. године, описује плес сваког електрона око атомског језгра. А то су они исти електрони који учествују у сједињавању атома. Молекул воде, на пример, ствара се захваљујући деоби електрона између једног атома кисеоника и сваког од два атома водоника који га окружују образујући троугаони низ H-O-H. На тај начин решавање Шредингера једначине примењено на све електроне неког делића материје омогућава да се процени његова тврдоћа, проводљивост, провидност или пак хемијске особине.

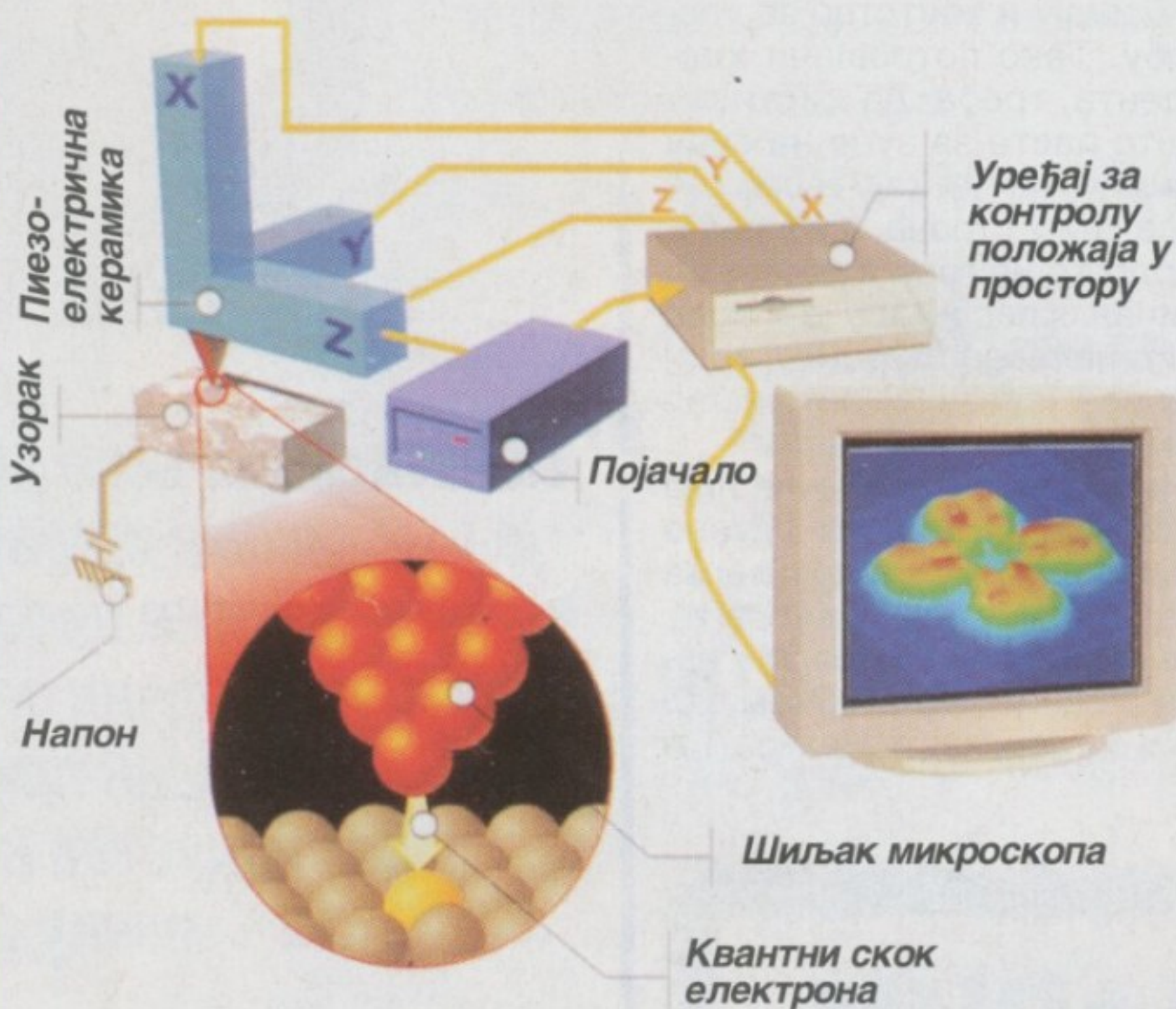
Ипак, ове квантне једначине старе скоро осамдесет година до данас нису подариле много нових атомских грађа – прорачуни су превише сложени. Тако је пре неколико година једна екипа научника са универзитета Корнел, у држави Њујорк, морала да повеже у паралелну везу 64 суперрачуна IBM SP2. Они су тек после седамдесет сати рада успели да дају просторни приказ грађе једне беланчевине. Радило се о беланчевини потеклој од бактерије ешерихије коли чија је грађа одраније била позната, па је могла да послужи за проверу исправности чудовишног рачунања.

Захваљујући све већој снази савремених рачунара, данас се у многим лабораторијама широм света трага за таквим атомским размештајима који ће будућим материјалима подарити скоро савршене особине. Само, нацртати теоријски модел неког таквог материјала на рачунару није нимало лако, а његово спровођење у дело још је знатно теже. Иако теорија не забрањује да се материја гради атом по атом, нобеловац Ричард Финман приметио је још 1959. године „да то није било изводљиво јер смо превише велики“. Да би се радило на ступњу атомских величина, да-

кле блиском нанометру (милијардитом делу метра), треба развити нову технологију – нанотехнологију.

Почетак нанотехнолошке револуције био је проналазак таквих уређаја који су омогућили посматрање самих атома. Ови моћни микроско-

им цена израде бити ниска. Прве овакве микромашине, назване МЕМС (од микроелектромеханички систем), већ су испитане у лабораторијама. (О њима је „Забавник“ писао у броју 2626.) Предвиђа се да ће ући у употребу за двадесетак година.

Микроскоп са тунел ефектом ради на квантним законитостима (види слику доле). Електрони изводе квантни скок између узорка материје и шилџа главе микроскопа (види цртеж). Тако материја може да се види атом по атом.

пи, названи заједничким именом „наноскопи“, усавршени су последњих година. Тако „микроскоп са тунел ефектом“ користи квантне законитости, па не само да може „да види атоме“ (заправо открива топографију површине) него и да их, један по један, премешта! Има већ десетак година како је један таква микроскоп исписао назив „IBM“ на плочици од никла размештајући по њој 35 атома ксенона.

Ипак, овакви поступци имају ограничен домет и да би се стварно заиграо атомски легó, треба створити нове машине: нанороботе. То су голим оком невидљиви точићи, зупчаници, полугице, сићушне машине изграђене од неколико милиона атома, способне да управљају појединачним атомима. Биће у стању да праве и саме себе (да се размножавају), па ће

Ако нанотехнолошка револуција одржи сва своја обећања, 21. век ће бити зора једног сасвим новог доба. Онда би прича о лопти могла да изгледа и овако: да бисте наручили лопту која ће

савршено одскакати, довољно је да у један рачунар убаците план њене атомске грађе. На позорницу потом ступају хиљаде милијарди милијарди наноробота који из нарочитих резервоара доносе потребне елементе и склапају жељену лопту, атом по атом...

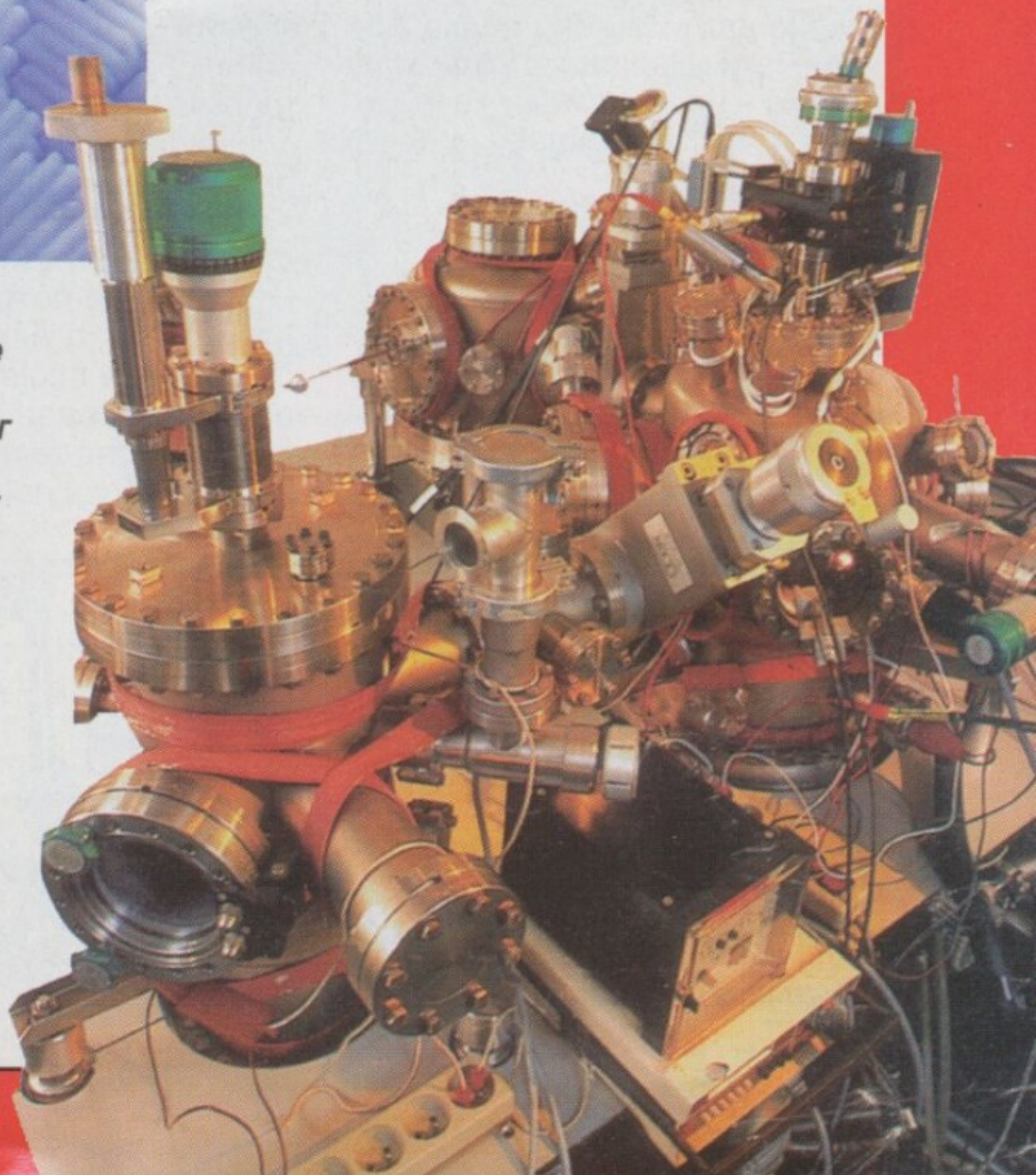
У том новом добу постојаће „нанолекари“ који ће испитивати сваку ћелију људског организма да би уништили бактерије, вирусе или канцерогене ћелије. „Наночувари“ ће поправљати оштећене ћелије и успоравати процес старења. „Наночистачи“ ће уништавати отпатке или ће их претварати у корисне материје. Захваљујући „нанофармерима“, јефтине хране биће у изобиљу и више неће бити глади.

Ова прича која сада личи на бајку могла би да има и другачији исход. Јер, према прорачунима Ерика Дрекслера, наноробот састављен од једног милиона атома моћи ће да се саморепродукује за свега 15 минута и ако буде имао довољно енергије, његови потомци преплавили би Земљу за само два дана! Зато ће човек будућности морати да поведе рачуна да наносвет који гради никако не измакне његовој контроли■

Горан Војиновић

На снимку је кристална мрежа једног дијаманта прекривеног водоником.

ЧИТАЈ, ЧИТАЈ

Она се зове Пеги. Нама је најлепша на свету. Пас – еспањол бретон. Мала. Бела са смеђим пегамма. Паметна је и умиљата. Страшно нам недостаје. Ако сте имали ту срећу да је упознате и можда проведете неколико дивних дана с њом, онда сигурно знате како је нама без ње ових дана. Ми смо Миња и Огњен Кнежевић. Станујемо у улици Новице Церовића 23а. Наш број телефона је 422-044. Молимо вас најслађе са шлагом да нам се јавите и ми ћемо доћи по њу. У знак захвалности наша мама ће вам испећи 100 палачинки, бака принцес крофне, а ми ћемо вам бити пријатељи до краја живота.“

Овај оглас недељама је стајао на једном стубу на тролејбуској станици на Звездари. Многи су застајали и читали га, али нико се није јавио тужним власницима. Овако лепо срочен оглас

Ако сте мислили да су новине тек однедавно почеле да бомбардују своје купце производима за улепшавање, варате се. Још 1931. године у дневном листу „Правда“ изашао је оглас за крему која делује на побољшање „неразвијених грудију“. Од тада потичу и силни огласи за пасте за зубе који, заједно са рекламом, имају и упутство за употребу. Тако потрошачи хлорадента треба да „истисну нешто пасте за зубе на суву четкицу, па четкају њоме зубе са свију страна, а и у правцу одозго на горе и обратно“. Сличан оглас имала је и вода за испирање уста: „Пољупци преносе заразу, те зато испирајте уста и грло Стомом“.

Ништа мање необична није била ни реклама за гумене стезнике који су „савршени за трудноћу и лутајуће бубреге“. Све ово се рекламирало у нашим новинама почетком 20. века, у рубрикама „Разно“. Та-

Почетком 20. века један обућар оглашавао је у новинама радњу у којој је продужавао кратке ципеле, а сто година након тога исти начин оглашавања искористио је један пристојан сијамски мачак без искуства не би ли нашао искусну мачку за заједничке тренутке

СВИМА ЋЕЛАВИМ ЧИТАОЦИМА „ПОЛИТИКЕ“

Бројним огласима, доказима и признањима, париски научни институт „Интеркосма“ већ више од године дана настоји да стекне поверење „белаве“ и „проређене“ господе – читалаца овог листа.

На странама 5, 19 и 21 данашњег броја и опет износимо признање тројнице угледних и беспрекорних личности, које су нашим козметичким, неопасним методама постигли нови пораст косе на ћелавим и проређеним местима. Скоро сваки дан износимо и даље ћемо износити са пуним именом и адресом оне даме и господу (чији број иде већ у тисуће само у Југославији) који могу потврдити истинитост и искреност наше рекламе.

Оно, што је још пре неколико година

многи су запазили, али питање је да ли је неко видео малу Пеги. Нажалост, одговор је још – не. А можда сте је видели ви? Па ипак, ово је оглас.

Љубавна шифра

Оглашавање је стари начин на који су још наше баке и деке и њихове баке и деке продавали и куповали робу у свету понуде и потражње. Откад су почеле да излазе прве новине код нас, огласи су заузели своје почасно место. Нико им још није дошао главе тако да се од 19. века па до данас у новинама продаје све, од рестлова који су преостали од разних тканина, преко „чешљева против опадања косе“ и „ципела за немирне дечаке“ (са ојачаним ђоновима) до египатског црног лука. Све је наравно с „јевтином ценом“.

ШЕСТ

ко су се један испод другог налазили оглас у ком се продаје кисели купус и оглас у ком се изнајмљују две политиране спаваће собе или продају старе шине и половни вагони.

Посебна пикантерија били су (и остали) лични огласи у којима даме потражују будуће мужеве, а остављени супрузи моле своје жене да им се врате. Један такав оглас дала је двадесетих година 20. века и госпођа која је из-

гледа нашла „свог“ човека, али је он тајанствено нестало: „Молим господина с киме сам се упознала у парку код Универзитета, августа месеца, да ме чека на истом месту у шест сати, 5. овог месеца“.

Многима су новине служиле и за дописивање и уговарање састанака под шифром. Тако је текст „Драги, исти дан, исто време, исто место“ објављен под бројем под којим је неколико недеља касније изашао и оглас „Срећа. Примљен лист. Опетовано читам. Сваки Твој лист је срећа за мене. У сећању пролазим све часове које смо заједно провели. Слушам гласбу и песме које обоје волемо и које нас вежу. Жељно чекам дан да те видим. Тебе једину много воле твој ЛАВ“.

Ординација у кафани

У неколико бројева „Правде“ показало се да није тачно да свака роба има свог купца јер је једна мајка, из броја у

број, месецима покушавала да прода „дечија колица за спавање и светло мушко одело – јефтино“. Како јој то није пошло за руком, ова дама преиначила је свој оглас у продају „дечијих колица за успављивање и светлог мушког одела које лепо стоји, а јефтино је“.

Оглашивачи су се неретко служили и разним довитљивостима не би ли привукли потрошаче. Ко не би прочитао шта пише испод подебљаног наслова „ЧИТАЈ! ЧИТАЈ!“, „Рушим скупоћу“, или „ДАМЕ БАДАВА!“ Испод овог последњег наслова не крије се непристојна понуда, већ наставак који је извађен из текста, а цео оглас гласи: „Даме, бадава тражите, боље нећете наћи. Сантела хигијенска со за испирање“.

Тридесетих година 20. века у „Правди“ је излазио оглас трговине која је продавала ауто-делове за „форд“ и остале аутомобиле, а имала је „велики избор“. Ни „знатно снижене цене“ нису помогле овој фирми у продаји. У Београду се у то време чешће виђао њихов оглас, него аутомобил на улици.

Новински огласи су, за дивно чудо, понекад решавали и практичне проблеме својих читача. Тако је у „Српским новинама“ још 1877. године излазио оглас да зубни лекар В. Дик „извршује све

ПОДПИСНИК
ЗАБАВНИК

15. 8. 2003.

**УНИШТАВА
СВЕ ИНСЕКТЕ**

Дин. 7 Дин.

кутија
са прскалицом

**ЕНГЛЕСКА
ДРОГЕРИЈА**

Београд
Кн. Михаилова 33

За унутрашњост се не шаље доплатом, већ новац послати унапред:
чековни рачун бр. 52.266: за 1 кут. 10.—; за две 18.—; за 5 кут. 40.
Препродавцима од 50 ком. па на више нарочита цена. 24401 2—5

операције зубне, а ординира сваки дан у старом здању од 9 сахати из јутра до 5 после подне. А старо здање била је кафана „Код јелена“ у којој је извесно време био смештен и „зубни атеље“.

За све оне који су имали муке с књижевним језиком, фирма „Мезапревис“ оглаша-

вала је у „Политици“ да „искретно даје савете за све и саставља писма сваког карактера, на свим језицима“, а за оне који су имали тешкоћа с поверењем Детективски биро је „вршио тајно праћење и надзор особа дању и ноћу“.

У рубрици „Изгубљено – нађено“, која се појављивала

по потреби, оглашаване су најчудније ствари. Господин који је дао оглас под шифром тражио је једну женску ципелу коју је изгубио на путу од Душанове улице до купатила док је госпођа која је изгубила дијамантску минђушу наивно молила да јој „се врати“.

Пеглачица

Под насловом „Запослење“ послодавци су тражили разноврсне профиле радника – пеглачицу или пеглача, госпођицу с брзим рукописом (данашњу дактилографкињу) или глумицу (то је почетком 20. века још било шкакљиво занимање за жену). На истој страници рекламирала се и галакс храна за децу која „ствара златну дечицу“ и обућар који продужава сваку кратку ципелу за „1, 2 и 3 сантиметра“. Нешто ниже налазио се оглас у ком се „једно дете од три месеца, тешко 6 кила, даје под своје“.

Једна од ретких реклама која би могла да занима мушкарце излазила је у часопису „Време“ од 1921. године, а гласила је:

Шерлок Холмс је пронашао:

1. Да љубав женину одржавају паре и лепо одело
2. Да до пара и лепог одела долазиш ако поручиш одело код Кавалера моде у Дечанској број 3.

Оглас који је подједнако занимао и мушки и женски свет, и старе и младе – од 7 до 77 година – био је оглас „Политикиног Забавника“, који је у оно време био један од ретких у стиху:

У недељи – два су дана,
За Забавник одабрана;
Уторник је то и – петак
Тад уложим сав иметак.

Пуне руке и корице
Па потрчим кроз улице
И разгласим редом свима
Доживљаје Бум и Бима.

Сви појуре, дигну грају:
Распитују о Попају,
За Кинеза, каубоје,
Док ме целог не озноје.

„А шта ради сад наш Мики?
Петар славни,
Цар велики?“
Свако стигне да ме пита
И за „Чуда истинита“!

Морам да знам све
тих дана:
За Аштона капетана,
Од поука, до ребуса,
Чак од Шиље до Вируса!

Од уторка па до петка
Стално причам испочетка
Зато морам сад да хитам
Да Забавник

сам прочитам.

ЗЕФОР
ШТЕДЉАК
ПОЗНАЈТЕ
ПО КВАЛИТЕТУ
РАДА

Стално на стоваришту у свим
бољим гвоздарским радњама.
Бесплатни проспект шаље фабрика.

ЗЕФОР д.д.
Београд ПОШТ. БР. 750

Век касније огласи у новинама нису ништа мање шаљиви. И данас се продају „вртљиве“ столице, виолине у свирном стању, двосед на НЕразвлачење и једнособна врата, а има и оних који купују ауто-радио „нови или украден“. Ни љубавне понуде нису изашле из моде тако да се сада у огласима јавља „пристојан сијамски мачак без искуства“ који „тражи искусну мачку за заједничке тренинге“.

Пре две године у „Малим огласима“ објављен је оглас: „Мењам пеглицу за 1582“. Госпођа која је дала оглас привукла је многе радозналце. Невоља је била у томе што су се наплаћивали сви огласи осим оних у којима се роба мења за нешто. Тако се власница кола досетила и одлучила да промени свој ауто за 1582 немачке марке. „А зашто баш те осамдесет и две марке на крају?“, питали су сви који су звани телефоном, а таквих је било много. „Зато што ви и ја не бисмо сада причали да је цифра била округла као код свих других“, гласио је одговор госпође Сање.

Однедавно су огласи почели да стижу и на кућну адресу, у поштанске сандучиће. У мноштву безличних реклама за некретнине и ресторане издваја се оглас једне професорке математике која очигледно има дара и за писање стихова:

„Ако сте у основној школи
и ако вас од математике
глава боли,
ако око пријемног имате
бриге,
немојте да љути бацате
књиге.
Јавите се мени
и решени биће
сви математички
проблеми.“

Дакле, ако сте један од оних који нуде „оно чега до данас није било, а тражи се сваки час“, или желите да безболно поправите зубе и купите фрак из 1910. године, огласи су право место за вас ■

Милица Петровић

седам

БАШ ЧЕЛИК ПО МОТИВИМА ИЗ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

БАШ ЧЕЛИК ЈЕ ПОЧИНАО СВЕ ЛАНЦЕ И СКОЧИО ДАШИЧЕВИХ КРИЛА...

Баш Челик
отима вереницу
Царевика
Милоша

МАЛА АНА МЕЋУ СКИТНИЦАМА

И ЊЕН ПАС НУЖИНА

МАЛА АНА

Налази два нова пријатеља

Х.Ц. Велс

НЕВИДЉИВИ ЧОВЕК

Невидљиви човек брижа своју браћу и сестре

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

доноси у своме броју, који се данас може добити код свих продаваца новина; наставке својих одличних романа у сликама, међу којима нове доживљаје Мале Ане: МАЛА АНА МЕЋУ СКИТНИЦАМА, наставак серије ПОПАЈЕВ ВЕЛИКИ БОКС-МЕЧ, наставак нове авантуре Џима из Џунгле ДУХ ЈАВАНСКОГ МОРА, духовиту причу АРКАДИЈА АВЕРЧЕНКА: ЋУРАН, и масу занимљивих чланака и ситница.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

1 ДИНАР
ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ
ПЕТКОМ

излази двапут недељно, уторком и петком, и стаје 1 динар број.

ПРЕТПЛАТА. За годину дана: 80 динара; за шест месеци: 40 динара; за три месеца: 20 динара.

ЗА ИНОСТРАНСТВО: за три месеца: 32 динара.

ПОДПИСНИК
ЗАБАВНИК

15. 8. 2003.

Спаљивање вештица било је нарочито често у време инквизиције, широм Европе, у неким земљама мање, у неким чешће. Ово се дешавало од 14. века па све док Наполеон 1808. године није укинуо инквизицију. Спаљивали су се чаробњаци и вештице, дакле они

ЛОМАЧЕ, ЧИННИ, ВЕШТИЦЕ...

који су били набеђени да другим људима, а нарочито деци, чине велико зло, а при томе се не може утврдити како они то чине. С друге стране, поступку инквизиције подвргавани су јеретици, дакле, људи чија су уверења била различита од званичних учења католичке цркве.

Казном спаљивања на ломачи, поступком инквизиције, кажњавани су зато да се не би проливала крв, што би се десило да су одсецају главе или разапињани на крст. Овако је убијено неколико стотина хиљада људи и жена.

Инквизиција није захватила православне земље, па ни српски народ. Ипак, забележено је да су две жене спаљене и то баш у време Карађорђевог устанка. Вук Стефановић Караџић записао је у „Грађи за српску историју“ следеће: „У Жабарима жену Павла Станојевића Пауну, као вјештицу по заповјести Карађорђевој привезали за ражањ, па је пекли међу двије ватре, па је најпослије, кад се није хтјела одати, спале, те изгори згнурвши оне обје ватре на њу. А Петра Јокића маћеху, опет као вјештицу, убију из пиштоља и исјеку ножевима.“

Наш народ је, некако, веровао да лакше може да се супротстави овоземаљском злу, вештицама и врачарама, него оноземаљском, вампирима, па су забележени многи случајеви откопавања гробова ради додатног читања молитви мртвима уз пробијање њиховог тела глоговим коцем.

Упорним радом цркве и цивилних власти ове сујеверице полако су се искорениле. Ипак, као да је остало уверење да постоје „урокљиве очи“, могућност бацања чини, црна магија, али и бела магија којом се чини и бачена магија скидају са уроченог. Неки образовани људи и данас прибегавају разним магијским радњама премда и сами знају да су то сујеверице.

Познати интелектуалац Милутин Ш. рекао нам је: „Не верујем у духове, али једног сам видео“ ■

ХВАЛОСПЕВ

Неколико недеља пре него што је умро у сну, Финеас Тејлор Барнум, познати амерички власник пу-тујућег циркуса и музеја, упутио је оштру при-медбу новина-рима. Само кад човек умре – рекао им је – у новинама може да се прочита хвалоспев о његовом делу. И, на наслов-ној страни листа „Њујорк сан“ појавио се текст под насло-вом „Велики и јединствени Барнум“. Тако је осамдесет-једногодишњи Барнум дожи-вео да прочита хвалоспев пре него што се 7. априла 1891. го-дине преселио на онај свет ■

МА, КО ЈЕ ДЕДА МРАЗ?!

Екхард Бигер, језуитски све-штеник из Франкфурта, за-почео је велику кампању против Деда-Мраза, ко-ји је, по његовом мишљењу, недо-пустиво поти-снуо веровање у светог Николу. Господин Бигер

тврди да је Деда Мраз измишљотина безбожника који су желели, и како данас ствари стоје и успели у томе, да потисну значај великог светитеља. Давно су прошла времена кад су деца веровала да свети Никола обила-зи куће и у ципеле добре деце оставља слаткише. Да-нас то ради Деда Мраз, који је постао једна од најоми-љенијих личности код деце целог света. Да би се томе супротставио – а није му, каже, лако јер иза Деда-Мра-за стоје и моћне компаније утркујући се која ће напра-вити бољу рекламу с његовим ликом – Екхард Бигер штампао је чак и налепнице – изгледају као саобраћај-ни знак на коме је лик Деда-Мраза прецртан ■

Илустровао Драган Максимовић

О ПСИМА И ГРИЦКАЛИЦАМА

Волите ли грицкалице? Док грицкате, колико да знате да... Британци су прошле године потрошили 2,8 милиона фунти на грицкалице, што је 51 одсто укупне новчане суме која је у целој Европи потрошена у те сврхе.

Немци су 2002. године на грицкалице потрошили само 18 одсто суме потрошене у читавој Европи на ту врсту хране.

Док 86 одсто Британаца признаје да обожава грицкалице, више од половине Италијана никада их, како кажу, не једе.

Британац на грицкалице потроши, у просеку, 48 фунти го-дишње, у Француској и Италији ти издаци по глави станов-ника износе 13, односно 11 фунти, и то само на кикирики.

Готово две трећине Европљана млађих од 20 година кажу да обожавају грицкалице, док само четвртина старијих од 55 година признаје да их редовно једе између оброка.

Сваки трећи власник пса у Великој Британији више време-на проводи дружећи се са својим кућним љубимцем него са партнером, показују резултати најновијег испитивања спро-веденог у тој земљи.

Више од 40 одсто власника паса дозвољава својим љу-бимцима да са њима деле кревет, показало је испитивање које је међу 500 власника паса спровела осигуравајућа ком-панија „Черчил“.

Око 11 одсто испитаника чак је рекло да њихови кућни љубимци имају у њиховим животима значајнију улогу него супружници.

Две трећине испитаника казало је да им је пас најбољи пријатељ, а десет одсто је изјавило да су им кућни љубимци важнији од породице ■

Ратна баштина Византијског царства

Византијско или Ро-мејско царство једно је од најмоћнијих и најдуговечнијих која су икада постојала. Настало од Источног римског царства, оно се током десет векова своје историје, од 5. до 15. столећа, простирало дуж Медитерана, Балкана и Блиског истока ширећи свој утицај на многе народе. Спајајући антику и ренесансу кроз време, а Исток са Западом кроз простор, Византија је оставила човечанству велику баштину – од архитектуре, сликарства, права, филозофије и теологије до политике и вештине ратовања.

У овој богатој заоставштини Византије преостале су и многе велике, недокучиве и неодгонетнуте загонетке. Једна од њих је и тајна грчке ватре коју су Византинци вековима са успехом чували од својих савременика, да би је на крају сасвим сакрили и од

будућих поколења. У своје време, надалеко чувена слава о неосвојивости Константинопоља (код Словена званог Цариград, а данас Истанбул), престонице Византије на Босфору, била је помешана са историјом и легендом грчке ватре.

Прича о грчкој ватри, њеној разорној моћи и чудесном дејству ширила је страх читавим тадашњим светом, како међу крсташима, витезовима и викинзима на западу и северу, тако и међу Арапима на истоку средњовековног света.

Прогнани Јеврејин

Грчка ватра настала је 673. године, а њен изумитељ био је архитекта Калиник из Хелиополиса, у Сирији. Било је то време када је арапска најезда претила да уништи Византију. Арабљани

су током 7. века заузели половину познатог света – од Арабије, преко Африке до Шпаније на западу и све до Мале Азије на северу. Под вођством калифа Муавије 663. године упали су у Малу Азију, дубоко продирући на поседе Византије да би током наредне деценије заузели острво Хиос и

полуострво Кизик у непосредној близини византијске престонице.

Када су стигли до Босфора, на самим капијама Цариграда, нису намеравали да се зауставе. Спремили су се да овај неосвојиви престони град нападну флотом с мора и тако сруше Византију, последњу брану пред

ТАЈНА ГРЧКЕ

*Била је величине бурета,
пратио је ватрени реп
дугачак као огромно
копље, правила је
страшну буку и
изгледала као
змај који лети
небом*

Опсада Цариграда са једне средњовековне минијатуре

свим нападима, али су Арабљани били неумољиви у својим покушајима.

Док су трајали мањи ратни подухвати у Егејском мору, велики број људи избегао је пред Арапима, а многи од њих покушали су да се сакрију баш у Цариграду уверени да ће његове тврде зидине једине одолети арапској најезди. Међу колонама људи у Цариград је тих дана дошао и младић по имену Калиник из Хелиополиса. Пореклом Јеврејин, он је пред арапским надирањем побегао из родне Сири-

ју је могло спасти само чудо. Грчка ватра заправо је и била чудо. Тајна смеша коју је направио Калиник могла је помоћу сифона као ватрена муња да се избаци са византијских на непријатељске бродове и спали их без могућности да се пожар угаси. Смеса се на бродовима чувала у великој загрејаној буради, под притиском. Из буради се, помоћу једноставних пумпи, убацивала у бронзану тубу која је служила као цев за испаливање. Они који су током борбе руковали грчком ватром имали су гвоздене штитове како се и сами не би запалили.

Тајно оружје

Цар је схватио све предности оваквог тајног оружја и одлучио да не чека с његовом употребом. Наредио је Калинику да у највећој тајности своје откриће даље развија како би могло да се употреби у рату који је трајао, што је он и учинио. Константин II, уосталом, и није имао избора – рат са Арабљанима био је у току, арапски бродови видели су се сваког дана на пучини, а пред таквом силом Византи-

ју је могло спасти само чудо. Грчка ватра заправо је и била чудо. Тајна смеша коју је направио Калиник могла је помоћу сифона као ватрена муња да се избаци са византијских на непријатељске бродове и спали их без могућности да се пожар угаси. Смеса се на бродовима чувала у великој загрејаној буради, под притиском. Из буради се, помоћу једноставних пумпи, убацивала у бронзану тубу која је служила као цев за испаливање. Они који су током борбе руковали грчком ватром имали су гвоздене штитове како се и сами не би запалили. Када је године 678. дошло до одсудне поморске битке, Византија је употребила грчку ватру и, захваљујући њој, однела историјску победу

ВАТРЕ

арапским освајањем Европе и света.

Године 674. отпочео је кључни подухват у сукобу са Арабљанима – велика арабљанска флота појавила се пред цариградским зидинама и отпочела опсаду која је трајала пуних пет година. Византинци, затворени у својој тврђави, одолевали су без велике муке

је. Напуштајући дом, надао се да ће безбедност наћи само у Цариграду. Но, Калиник није био обичан прогнаник.

Када је стигао у Цариград, млади Калиник издејствовао је да га прими лично византијски василеус – цар – Константин II. У разговору током сусрета Калиник је цару показао своје не-

Арапска илустрација грчке ватре

ИЗ МЕМОАРА ЈЕДНОГ КРСТАША

Због њене ретке употребе, мало веродостојних историјских извора помиње грчку ватру. Постојање и употреба овог разорног византијског оружја овећани су страхом и легендом. О томе сведочи један запис из 13. века. То су мемоари лорда од Жоинвила, француског племића који је учествовао у једном крсташком походу и, према сопственој тврдњи, преживео сусрет с грчком ватром.

„... То се десило једне ноћи, док смо ми држали ноћну стражу код наших опсадних кула-корњача, а они беху довели чудну справу за испаливање пројектила. Ову гадну машину, коју никад раније нису користили, почели су да пуне грчком ватром. Када је добри витез лорд Валтер од Курела видео ово, рекао нам је – Сире, сада смо у највећој опасности у којој смо се икада нашли. Ако се склонимо у наше заклоне и корњаче, бићемо спаљени и изгубљени, а ако одемо одавде, осрамотићемо се и ништа нам сада не може помоћи, осим јединог Господа. Моје

мишљење и савет су следећи: да сви клекнемо на колена или легнемо на земљу сваки пут када буду бацили ватру на нас и да молимо Господа за своје спасење од ове превелике опасности...

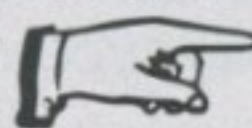
Ускоро, они испалише свој први хитац, а потом су на нас пуцали трипут те ноћи. Сваки пут ми послушасмо савет и остадосмо живи... Тако је изгледала грчка ватра: дошла је у величини равној великом сирћетном бурету, ватрени реп који ју је пратио био је дуг као огромно копље и правила је страшну буку која је звучала као небеска грмљавина. Изгледала је као змај који лети небом. Од ње је било толико светло да се у нашем логору видело као по дану. То је велика маса ватре и светлела је јаким сјајем.“

Поред физичке опасности од грчке ватре, ово сведочанство из мемоара једног од учесника крсташког рата – који се ко зна кад и где сусрео с грчком ватром или нечим што је личило на њу – говори о њој и као о моћном психолошком оружју■

над Арабљанима. Ватрени пројектили којима су гађани арапски бродови потпуно су уништили непријатељску флоту. Запаљени арапски бродови тонули су заједно са хиљадама ужаснутих муслиманских морнара који су радије бирали смрт у таласима него да живи изгоре у неугасивој грчкој ватри. Верује се да је тада страдало око 30.000 војника.

Арабљани, суочени са непознатим, страшним оружјем и поразом, одлучили су да се повуку из битке, али их је на отвореном мору задесила бура која је уништила остатке флоте. У међувремену су изгубили и битку на копну, а арапски калиф Муавија морао је да склопи тридесетогодишњи мир са Византијом, обавезујући се да цару годишње даје 3000 златника, 50 робова и 50 коња.

Био је то први велики пораз Арабљана који је значајно утицао на

једанаест

историју и прочуо се широм познатог света. С том вешћу стизала је и прича о ужасном византијском оружју, које је утврдило легенду о војној надмоћи Византије. А византијски цар није остао дужан Калинику. Његовој породици, која се тада настанила у Цариграду, дао је чврсто обећање да ће бити једина која ће производити грчку ватру за војску према тајном Калиниковом рецепту који је остао познат само малом броју људи.

Претеча барута

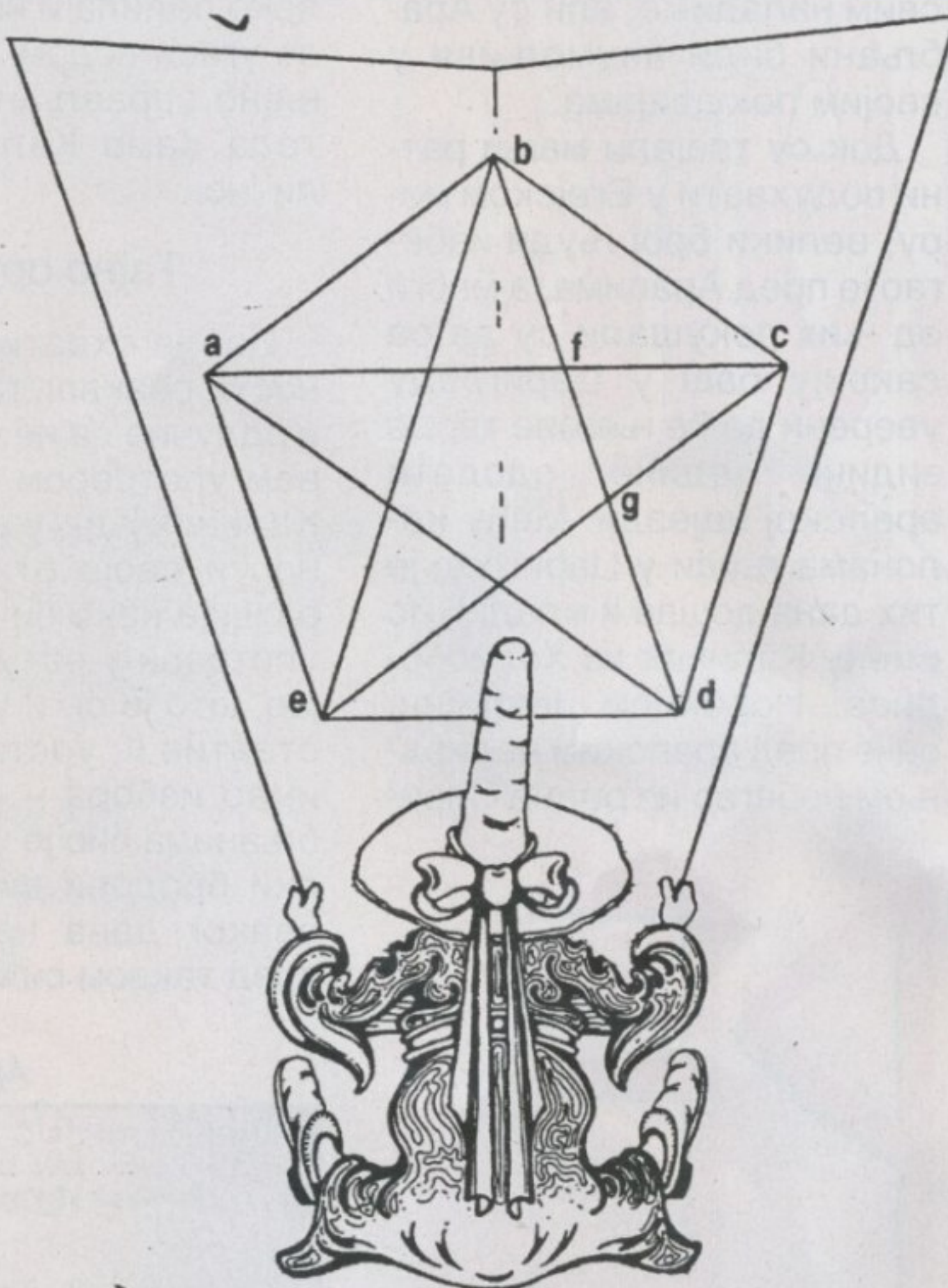
Византија није често користила своје моћно оружје. Вероватно зато да не би пало у руке непријатељу. Било је то сасвим оправдано – широка употреба овог оружја била би за Византију много већи губитак од једне изгубљене битке. У историјским списима забележено је да је употребљена 717–718. године против флоте калифа Сулејмана која је такође потпуно спаљена грчком ватром. Касније је коришћена само у неколико битака. Касније су, верује се, Византинци и сами изгубили рецепт за своје оружје. Тек неколико сумњивих и непроверених извора сведочи о употреби грчке ватре у потоњим временима што код неких византолога још буди наду у могућност откривања тајне справљања грчке ватре.

...

Данас се зна да се грчка ватра правила вероватно од катрана, нафте, сумпора, фосфора и дрвеног угља, али прави рецепт заувек је изгубљен. Арабљани су више пута покушавали да и сами направе ово оружје, но све њихове запаљиве смесе биле су неупоредиво слабије. Према познатим дејствима, грчка ватра најсличнија је данашњем напалму, а многи историчари доводе је у везу с барутом, коме је могла да буде претеча јер се справљала од сличних састојака. Ипак, за разлику од барута који се употребљава у целом свету, грчка ватра заувек је остала тајна и једно од најмоћнијих оружја у средњем веку. Сматра се да је поседовање овог оружја, као и мит о њему, у великој мери помогло Византији да тако дуго опстане и издржи најезде номадских народа, крсташке ратове и борбе с непомирљивим суседима ■

С. Бубњевић

ТРОУГЛОВИ, АЛИ ТЕШКИ

Слатка Елоиза удубљена је у слику испред себе покушавајући да докона колико у њој има троуглова великих, средњих и малих. Неки од њих су: abf , fcd , abc , и тако даље. Постоји само једна могућност да се добије тачан резултат ■

ГДЕ СУ ПОГРЕШИЛИ?

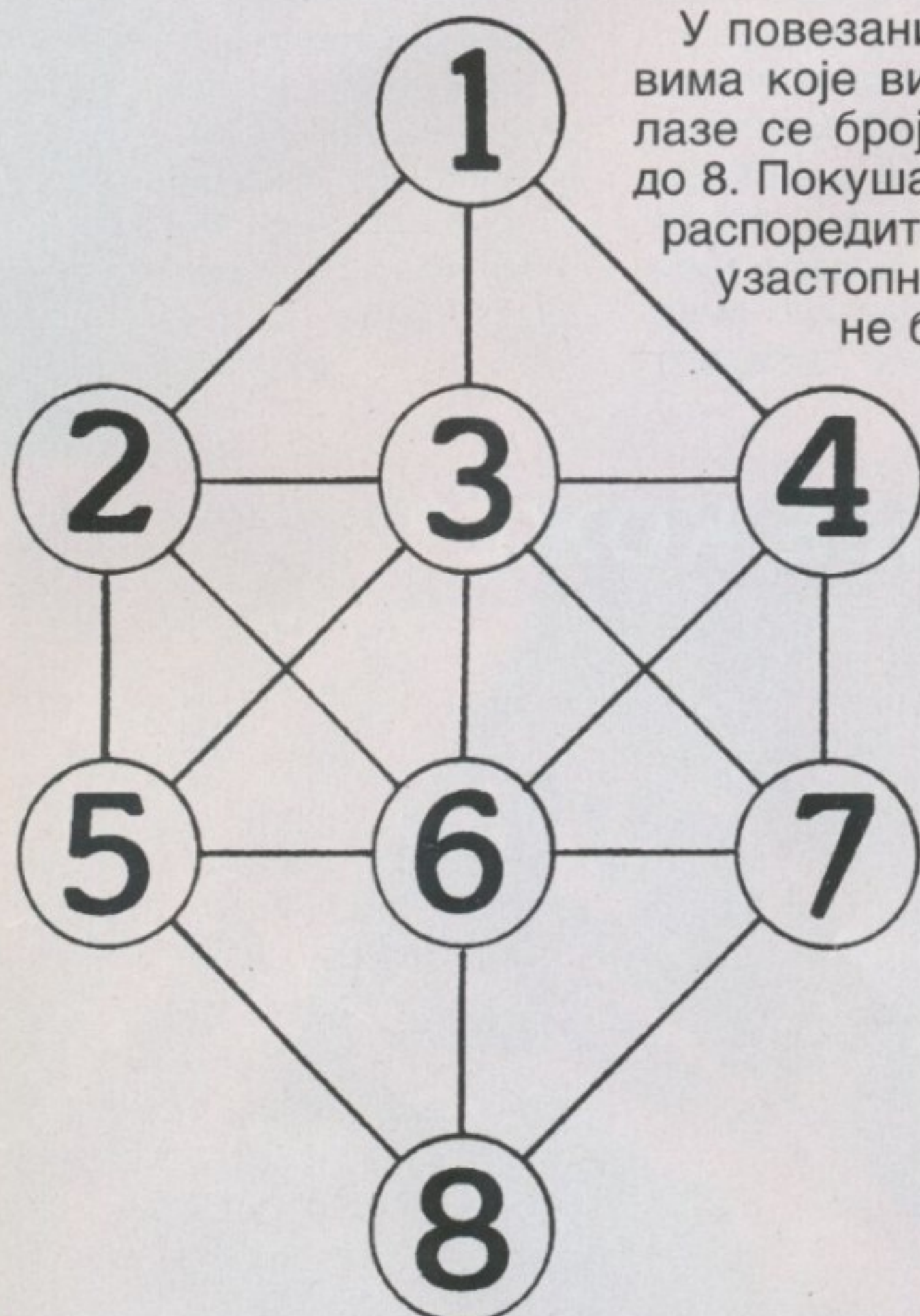

Компанија за производњу сенфа „Вулкан“ поверила је стручњацима предузећа за испитивање тржишта „Силвестер’с Сервеј“ да на одређеном узорку људи утврде колико особа воли љут, а колико благ сенф. У извештају који је „Вулкану“ стигао писало је:

Број испитаних особа300
 Број корисника љутог сенфа234
 Број корисника блажег сенфа213
 Број корисника и љутог и блажег сенфа144
 Број особа које не једу сенф0
 Када су у „Вулкану“ видели извештај, одмах су овим стручњацима захвалили на услугама и нису им платили пребијене паре.
 Можете ли да откријете грешке предузећа за испитивање тржишта? ■

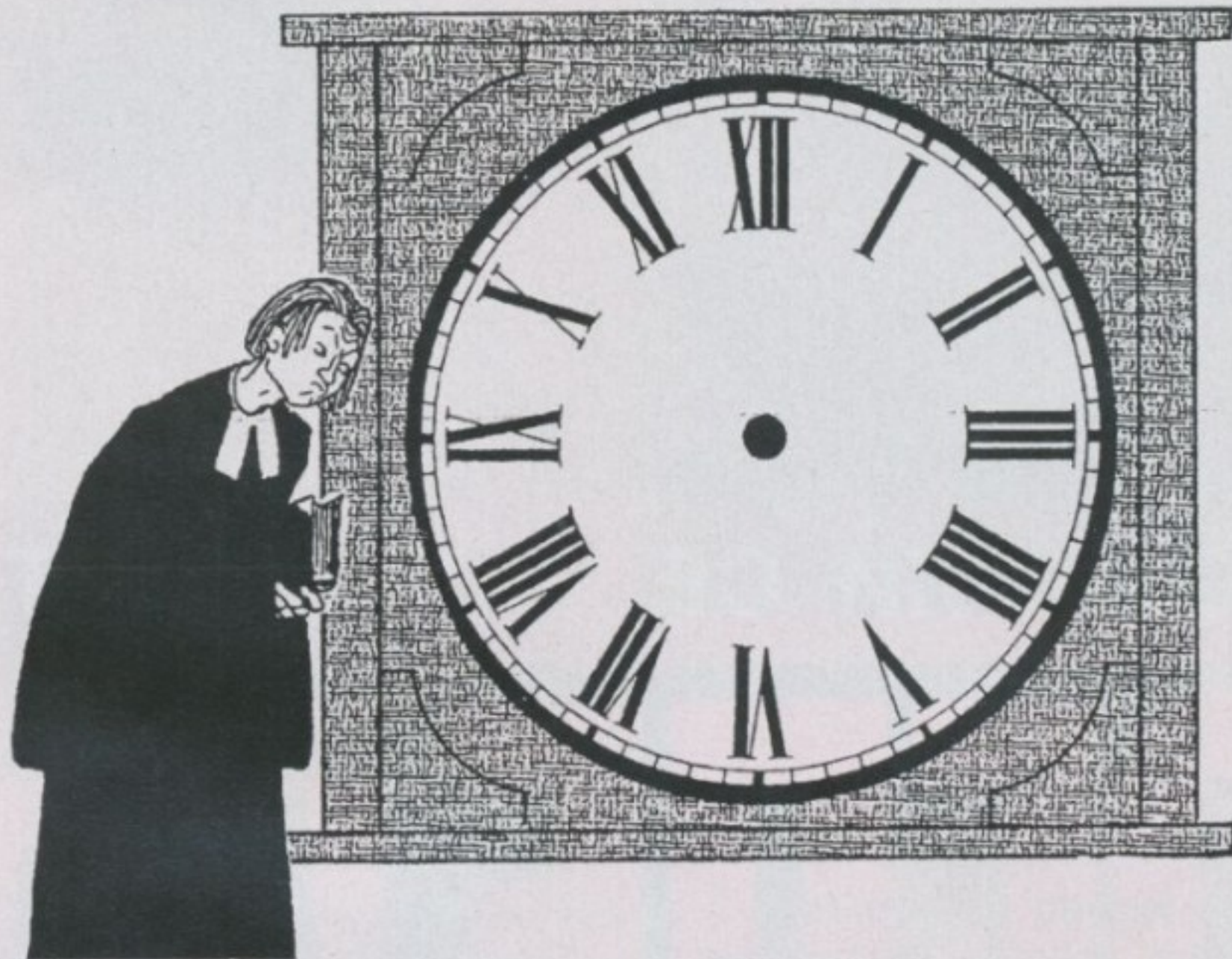
МОЗГАЛИЦЕ

ПРЕУРЕЂИВАЊЕ

У повезаним круговима које видите налазе се бројеви од 1 до 8. Покушајте да их распоредите тако да узастопни бројеви не буду спојени ни једном линијом ■

ЗБИР ЈЕ 20

За време велике олује бројчаник старинског сата свештеника Спајера поломила је на четири дела грана улетела кроз отворени прозор. Када је пречасни прегледао нанету штету, приметио је и нешто сасвим необично: римски бројеви на сваком од поломљених делова имали су збир 20.

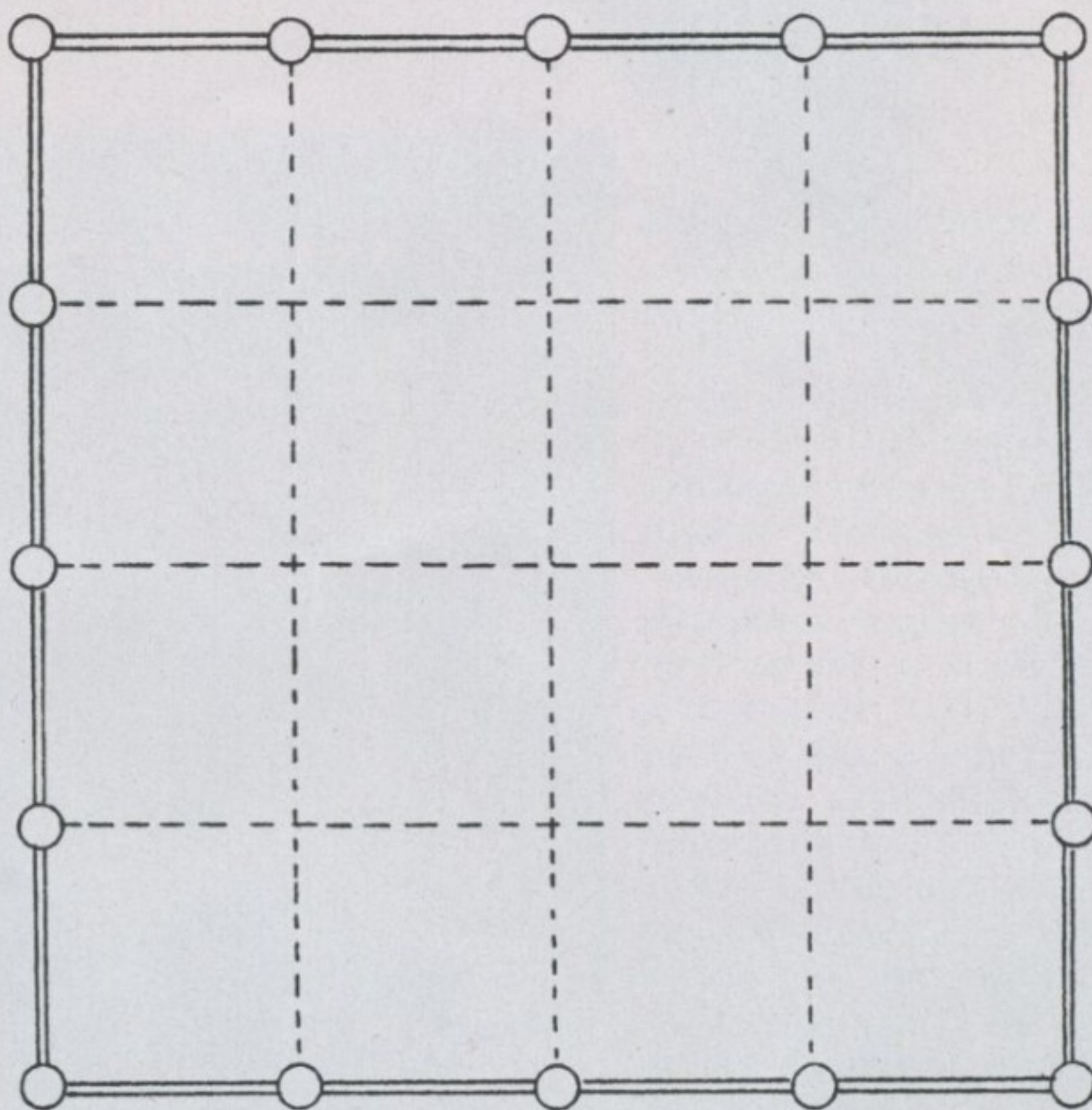
Можете ли да замислите како се бројчаник сломио, па је тако нешто могуће? ■

СТАРИНСКЕ СТВАРИ

Келвин Колектабл изабрао је из своје старинарнице 12 доњих предмета да бисте их ви распоредили у 6 редова с тим да у сваком реду буду само 4 предмета. Неке ствари могу да се ставе у више редова ■

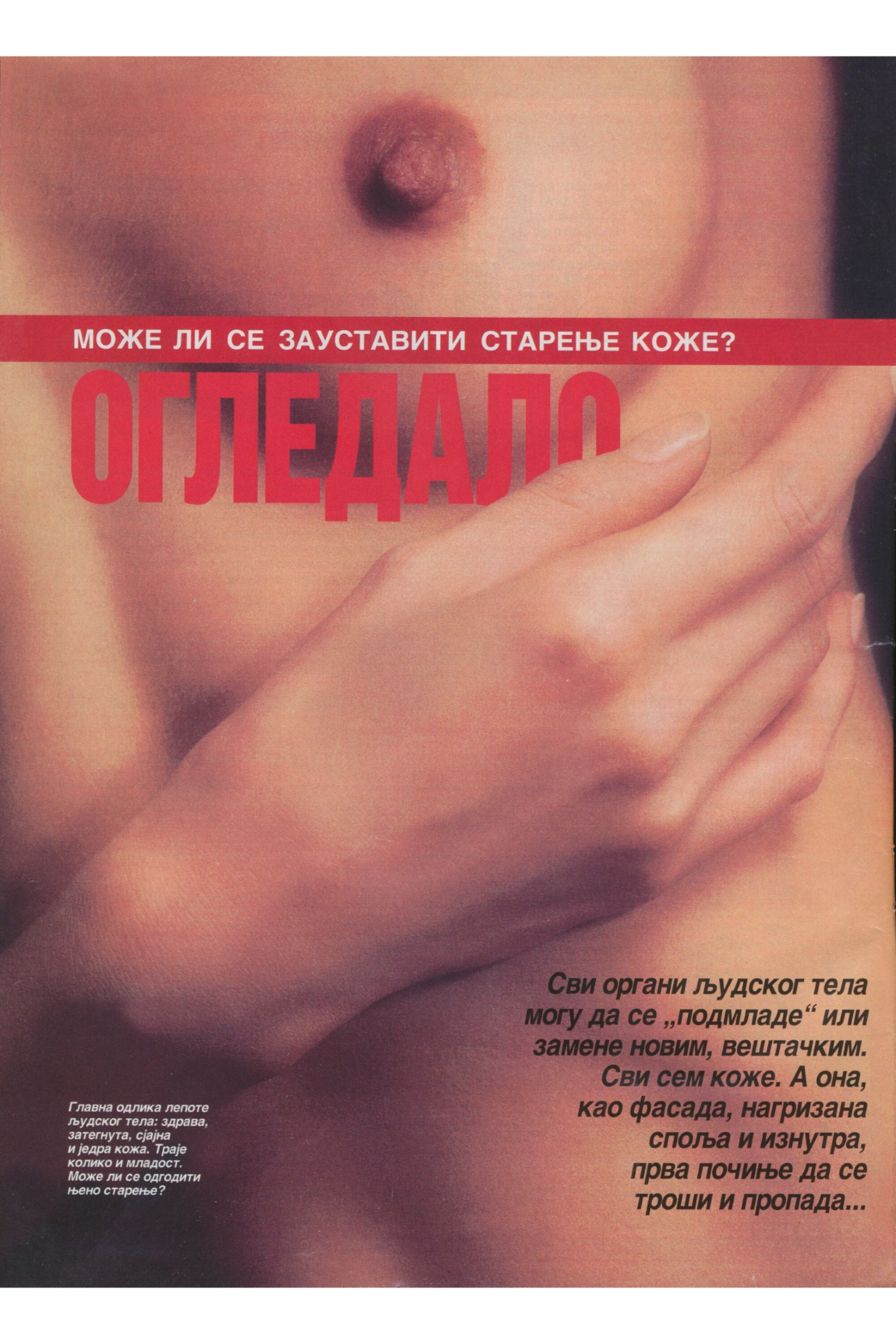
ГДЕ СУ ОГРАДЕ?

Фармер Браун имао је комад земље величине 4 са 4 јутра. Он га је оградио поставивши 16 ограда од стубића до стубића. Затим је замислио да ту површину подели на 4 мање од којих би свака имала по 4 јутра обрадиве земље. У томе је успео додавши непаран број ограда у оквиру већ постојећих.

Одредите где их је поставио ■

Решења на страни 61

МОЖЕ ЛИ СЕ ЗАУСТАВИТИ СТАРЕЊЕ КОЖЕ?

ОГЛЕДАЛО

Главна одлика лепоте људског тела: здрава, затегнута, сјајна и једра кожа. Траје колико и младост. Може ли се одгодити њено старење?

Сви органи људског тела могу да се „подмладе“ или замене новим, вештачким.

Сви сем коже. А она, као фасада, нагризана споља и изнутра, прва почиње да се троши и пропада...

Шта је главна одлика лепоте људског тела? Јединствен одговор за све културе, до кога се дошло након бројних истраживања, гласи: здрава, сјајна, једра и затегнута кожа. Савршен изглед коже осликава и савршено опште стање људског организма, његову духовну и животну виталност.

Кожа настаје у најранијем добу ембрионалног развоја из истих ћелијских слојева из којих и централни нервни систем и обавља значајну улогу. Она је заштитник тела од топлоте и хладноће, влаге

бље налазе се ћелије пуне масти које изграђују поткожно масно ткиво.

Све органски значајне улоге коже, од заштите, по-

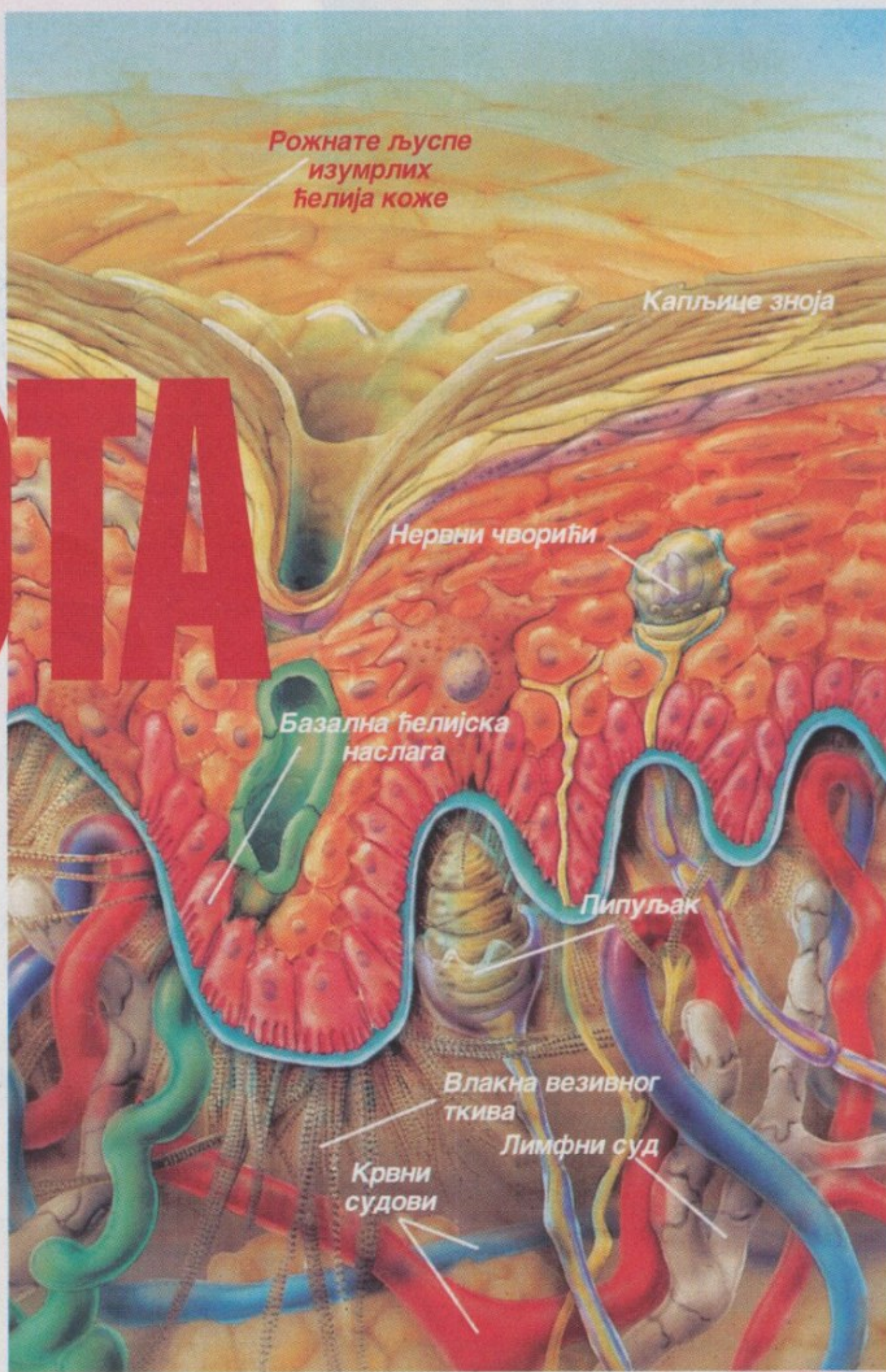
глине и морских алги. Зна се такође да је Попеја Сибина, жена римског цара Нерона, користила свеже магареће млеко док је аустријска ца-

Необичан сјај кожи даје слој који настаје из влаге и масти, уз помоћ жлезда лојница, значајних извора влаге на телу, масних киселина, воска и холестерина. За овај хемијски процес неопходан је и кисеоник, што значи да кожа мора да има добру прокрвљеност.

Узроци старења

Први знаци старења коже уочавају се на покожици која је изложена штетном деловању спољашњих утицаја. На њено исушивање и тањење утичу првенствено ултраљубичасти зраци ако су дужи од 320 или 400 нанометара јер узрокују настанак слободних радикала који продиру дубоко у кожу и нагризају колаген и еластин. Ветар, температурне разлике, пушење, недостатак кисеоника, погрешна или недовољна хигијена такође су узроци старења покожице. Ћелије епидерма чи-

Унутрашњи живот коже: метеж ћелија, влакана, крвних судова, нерава...

ЖИВОТА

и прашине, од отрова и микроба, од животињских и биљних паразита, подешава телесну топлоту, она је орган за излучивање, највеће чуло додира и јединствена веза са спољашњим светом којим људско тело прима и одашље своја осећања.

Због свих ових задатака које кожа обавља, њен савршен изглед тешко је одржати. Блиставост и затегнутост „фасаде“ људског тела с годинама се неумитно троши и пропада, кожа се опушта, тањи, бора и изгледа болесно.

Три слоја

Иако је од давнина уочено да кожа много пре свих осталих органа показује знаке замора и губи свежину, савремена медицина није се претерано бавила болестима коже.

Кожа је заштитни орган и спољашњи омотач људског тела који се састоји из три слоја. Спољашњи слој – покожица или епидерм – прекривен је на површини мртвим ћелијама и неосетљив на спољашње надражаје. Пун је неравнина у којима се налази већи број нервних чворова – из њих полазе нервна влакна – пора и маља. Испод покожице је Малпигијев слој, назван тако по имену италијанског лекара и физиолога Марчела Малпигија (1628–1694), а чине га ћелије покожице које се умножавају. Други слој – corium – садржи веома осетљиве ћелије испреплетене крвним судовима и нервним телашцима и проткан је многобројним еластичним влакнима. Још ду-

дешавања топлоте, излучивања, везе са спољашњим светом до дисања, пажљиво су обрађене, све – изузев прераног старења које је једноставно објашњено штетним спољашњим утицајима.

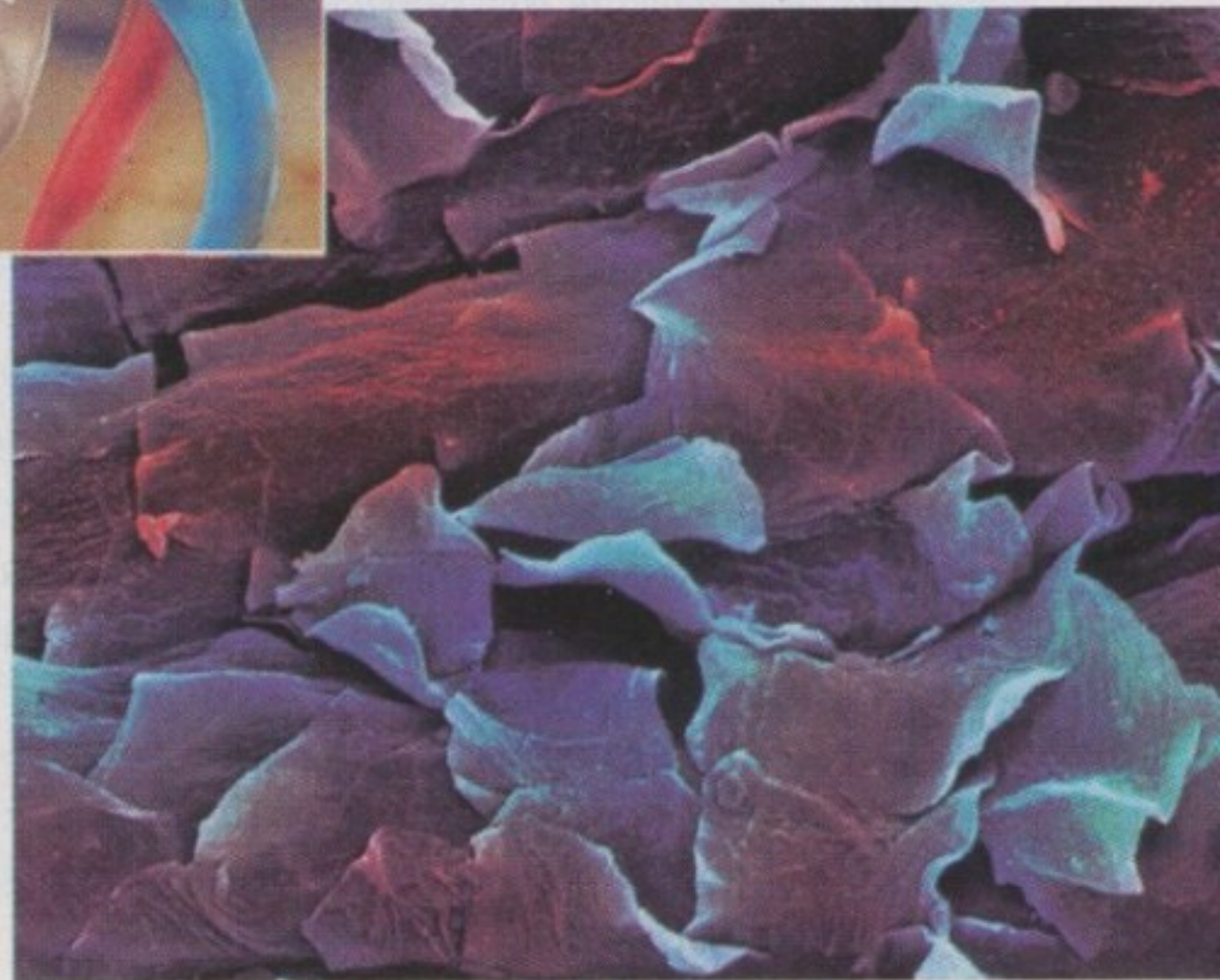
Срећом, став научника према старењу коже променио се. Не занемарујући погубно деловање спољашњих утицаја на кожу, заронили су дубоко испод пора не би ли одгонетнули тајне узроци старења и открили спасоносно решење за њено природно обнављање и тако човековом телу продужили и сачували леп, младалачки изглед.

Кожа лица код жена почиње да се тањи и бора већ после тридесете године јер је 16 одсто тања од мушке. У староегипатским записима откривено је да су, као лек за очување младости, особе оба пола на кожу наносиле помаде спремљене од воска,

рица Сиси на лице и тело стављала танко исечено говеђе месо.

Узрок старења коже може да се налази само у њеним дубљим слојевима. Да би тачно одредили шта изазива обољење, дерматолози и биогенетичари најпре су издвојили најзначајније чиниоце који овај орган чине здравим.

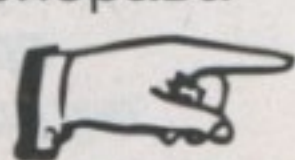
Унутрашњи, дубоки слој коже проткан је мрежом ћелија које уз еластин и колаген производе и много других састојака, попут протеогликона. То је шећерно-беланчевинасти spoj који везује много воде, што учвршћује мрежу, и даје јој еластичност. У спрези с масним наслагама испод coriuma које, поред чувања топлоте, служи и као сунђер између покожице и осталих унутрашњих органа, та чврстина и гипкост још су израженији.

Ни млада кожа није савршено лепа и глатка: оно што голим оком не може да се види јесу брдашца настала таложењем мртвих ћелија коже које се брзо обнављају

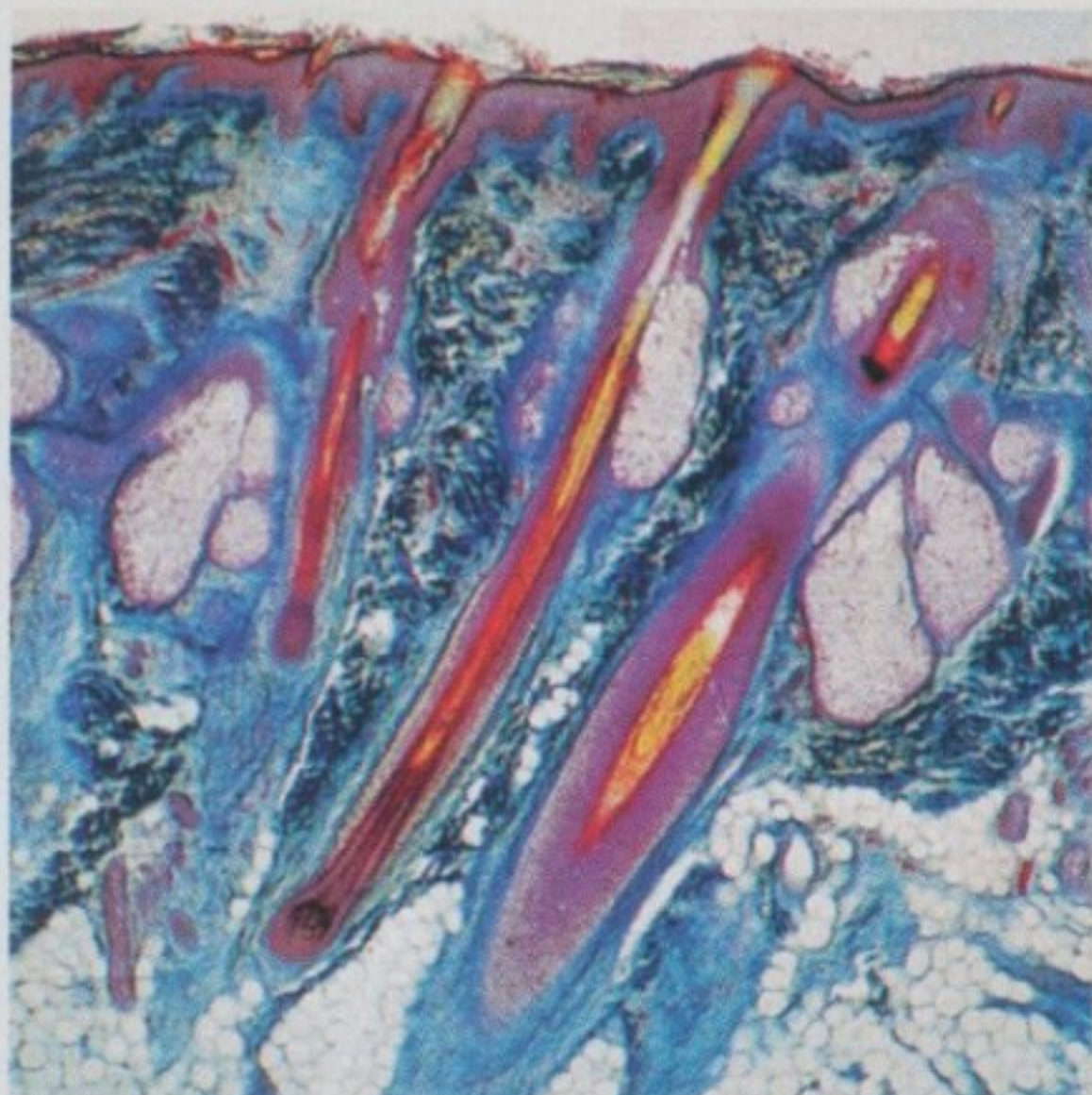
ји је основни задатак да се непрекидно умножавају и размењују са одумрлим, због тога успоравају свој настанак, па се на површини коже таложе рожнате изумрле ћелије.

Други делови коже првенствено старе због успоравања хемијских процеса који јој обезбеђују

— петнаест

неопходну влажност, а изазвани су биолошким и психичким променама у организму. Тако се обољење било ког органа, поремећен метаболизам или непроспавана ноћ лако уочавају на кожи лица, али је и трајно оштећују. Ипак, на старење коже умногоме утичу и гени. Захваљујући њима, неки људи дуже задржавају младалачки изглед и

Три од неколико милиона кожних маља: на њиховом задебљалом крају наталожене су излучевине жлезда лојница

Научници се ипак не предају. Пре неколико година покренут је програм који обухвата сва стручна достигнућа на пољу природног „подмлађивања“ коже. Препарати на бази витамина А, С и Е сигурно помажу организму у сукобу са слободним радикалима јер се везују с њима и тако спречавају нагризање еластичног и везивног ткива коже. Установљено је и да неке биљке стварају супстанце сличне колагену. Такав је ликопен кога има у парадајзу. Тако се, уз фармацеутске препарате, и исхраном богатом овим елементима може успорити старење коже. Амерички стручњаци предлажу да се цео овај поступак унапреди и скрати проток корисних материја кроз органе за пробаву и крвоток до коже, невероватном желатинозном провидном вештачком покожицом богатом ликопенима и лактопротеинима. Она се у трачицама лепи на кожу, а сви састојци кроз поре продиру дубоко у унутрашњост и поспешују бржи настанак колагена и еластина ■

С. Делибашић

Тамна „црна“ кожа има мноштво пигментних зрнаца смештених у епидерму (тамноплаво) који кожу брже заштите од Сунчевих зрака

пored свих животних тегоба. Нажалост, мушкарци из истог разлога нагло и убрзано губе виталност коже.

Програм за свежину

Најосетљивија од свих наших органа, једино кожа не може да се замени вештачком творевином. Могући су хируршки захвати затезања и уградње имплантата који привремено освежавају и затежу кожу, као и „закрепе“ од синтетичке материје, али целокупан орган није могуће заменити и „подмладити“ новим, произведеним у медицинској лабораторији. Кожа је исувише велика, просечне површине од 1,7 квадратних метара, и исувише сложена.

Парче вештачке покожице, изум америчких стручњака, садржи ликопене и лактопротеине који кроз поре продире у унутрашњост коже. На животињама је током опита дао добре резултате, па се предлаже и за људску употребу шеснаест

КО ЧИТА ЗАБАВНИК ТАЈ И ЗНА

...Устани сјевере, и ходи јуже, и дуни по врту мом да капљу мириси његови; нека дође драги мој у врт свој, и једе красно воће своје...
стихови су из:

- А: „Пјесме над пјесмама“
- Б: „Градинара“
- В: „Анабел Ли“

ЗАЖЕ

На Светој Гори важи календар...

- А: Јулијански
- Б: Грегоријански
- В: Оба су равноправна

Свети Јован крстио је Исуса Христа у:

- А: Мору
- Б: Реци Тигру
- В: Реци Јордану

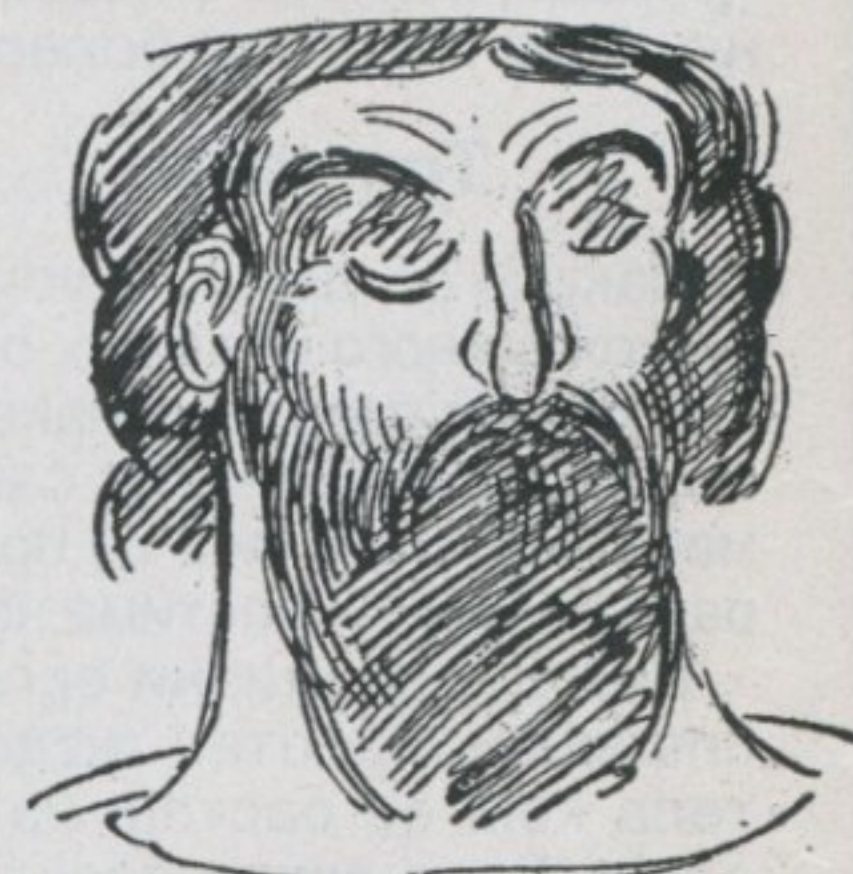
Који је од ове тројце противник Марка Краљевића у народним песмама?

- А: Реља Крилатица
- Б: Кулин Капетан
- В: Срђа Злопоглеђа

Саборна црква у Београду посвећена је:

- А: Светом архистратигу Михаилу
- Б: Светом апостолу Марку
- В: Светом архангелу Гаврилу

МАРИСО

по оштећеној фресци из манастира св. арханг. испод Прилепског града

око 1380 г.

Најстарији главни град на свету је:

- А: Ла Паз (Боливија)
- Б: Адис Абеба (Етиопија)
- В: Дамаск (Сирија)

Гацко поље по саставу је крашко поље. Кроз њега протиче Гацка, река понорница. Поље и река налазе се:

- А: Крај варошице Гацко у Херцеговини
- Б: У Лици
- В: Крај Скадарског језера

ЛИ СЕ МОЈА ДУША...

8

Гусле су народни музички инструмент који има:

- А: Једну жицу
- Б: Две жице
- В: Четири жице

12

Агруми су:

- А: Јужно воће киселкастог укуса (лимун, поморанџа, мандарина, грејпфрут)
- Б: Врста бедема на средњовековним тврђавама
- В: Средњовековне справе за мучење

14

У кафани сте и наручујете „десет с луком“. Наручили сте:

- А: Чевапчиће
- Б: Ћевапчиће
- В: Ћевапћиће

17

...Један је Јанко Брашић у нашем народу. Он је чист, исконски израз његов... рекао је једном приликом књижевник Божидар Ковачевић за:

- А: Његове изуме у пољопривреди
- Б: Његов просветитељски рад
- В: Његово наивно сликарство

18

Флегандрос, Аморгос, Патмос, Сими, Алонисос, имена су...

- А: Грчких богова
- Б: Најлепших грчких острва
- В: Имена јунака античке Грчке

15

„Заљубљен у три наранџе“ био је:

- А: Сергеј Прокофјев
- Б: Дмитриј Шостакович
- В: Игор Стравински

13

Владимир Висоцки, руски песник, глумац, бунтовник, био је велика љубав француске глумице:

- А: Елеоноре Роси Драго
- Б: Марине Влади
- В: Миреј Дарк

19

Јован Добри, Јован Без Страху, Филип Смели, Филип Добри, Шарл Неустрасиви били су...

- А: Краљеви Француске и Италије у доба ренесансе
- Б: Дружина из Шервудске шуме у доба Робина Худа
- В: Легионари, учесници битке на Марни у Првом светском рату

16

Арсен Дедић у својој песми „Never more“ сетно певуши „ал, у неко доба зажели се моја душа кукумара, боба...“ Он је, у ствари, пожелио:

- А: Краставац
- Б: Рогац
- В: Питоми кестен

11

Прва српска песникиња је:

- А: Симонида
- Б: Јефимија
- В: Оливера

13

У Србији и Црној Гори Тара је:

- А: Једна област и једна река
- Б: Једна планина и два језера
- В: Једна планина и једна река

10

Он не постоји и када постоји ако један мисли да не постоји, а постоји и када не постоји ако један мисли да постоји. Мисли се на:

- А: Пољубац
- Б: Офсајд
- В: Поглед

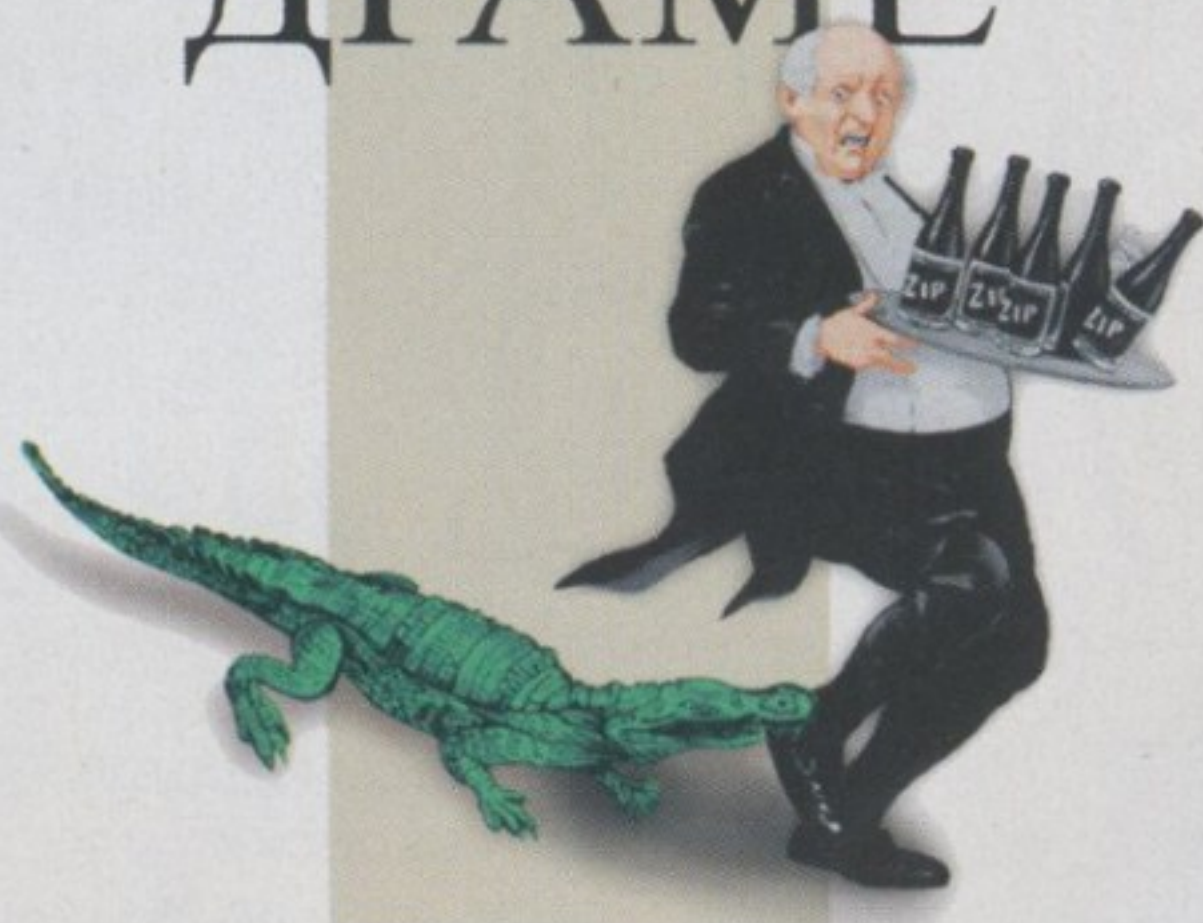
20

Андреа Бочели, италијански оперски певач, познат је...

- А: Баритон
- Б: Бас
- В: Тенор

Душан Глушац

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Већ месецима дописивале су се електронском поштом, а онда је Џојс Шоувалтер пожелела и да чује глас своје Интернет другарице. Није размишљала о временској разлици, па је позвала Мишел у касним вечерњим сатима.

Телефон је дуго звонио. Кад је напокон неко дигао слушалицу, Џојс се збунила. У први мах учинило јој се да се јавио неки мушкарац. Тешко јој је било да поверује да Мишел има тако прозукао и, уз то, једва чујан глас.

Неколико тренутака трајао је разговор о томе ко је с једне, а ко с друге стране жице. Мада се Мишел безуспешно трудила да звучи раздрагано, Џојс је по њеном гласу одмах осетила да јој је другарица потиштена. Није више хтела да околиши, отворено је питала шта није у реду.

Кад је од Мишел добила одговор, следила се. Срећа је што је поред ње стајао њен супруг Боб.

Пут без повратка

Џојс Шоувалтер знала је да Мишел (њено презиме и место у ком живи не откривамо из разумљивих разлога) пролази кроз паклене муке. После пет година наизглед срећног брака, у току је био мучан развод. Супруг, што је Мишел најмање очекивала, показао је мрачно лице које она до тада није упознала. Не само што ју је месецима кињио причајући на суду неистине, него јој је непрестано претио како ће је довести до пројачког штапа.

Џојс је све то знала из порука које су размењивале, али није јој било познато оно што је и сама Мишел сазнала претходног дана. Наиме, када је Џојс назвала телефоном из Тампе на Флориди, где и живи, у Француској су текли јутарњи сати наредног дана.

Мишел је једва некако објаснила како јој је супруг, баш као што је и претио, узео сав новац који су имали на заједничком рачуну у банци. То је значило и уштеђевину са којом је желела да покрене приватни посао јер

ТЕЛЕФОН

Џојс је, по гласу, одмах схватила да нешто није у реду. Кад је напокон питала другарицу шта јој је, добила је одговор каквом се није надала

је до тада, по жељи супруга, била незапослена. Сада је заиста остала без пребијене паре.

У потпуном незнању, Мишел је одлучила да прекинути муке. Попила је велику количину лекова за смирење непосредно пре него што се Џојс јавила из Америке. Зато је, већ омамљена, једва чула телефон, а то је био и разлог што јој је глас необично звучао. Саопштила је да нико не зна шта је учинила. Разлог што се поверила Џојс био је само то што је ова тако далеко, па неће моћи да је спречи у намери да се растане од живота.

Џојс је покушала да убеди Мишел како одмах треба да позове неког ко ће је одвести у хитну помоћ да јој исперу желудац. Али,

КИ ПОЗИВ ЗОРУ

Мишел је и даље упорно понављала како је одлучила да оде на пут без повратка.

Џојс је схватила да само губи драгоцену време. Пошто је, док је разговарала, Бобу тихо објашњавала о чему се ради, некако су се мимиком споразумели како је најбоље да прекине везу. Више се ни не сећа шта је рекла Мишел кад је спустила слушалицу.

Три упорна жандарма

Шта сад да раде, то је било једино о чему су панично размишљали и Џојс и Боб. Имали су само број телефона, али не и адресу, осим ону на Интернету. Онда се Боб сетио да су од Мишел недавно добили пакет с француским сиревима! Само да нађу хартију у коју је све то било запаковано. Срећом су је сачували, због поштанских марака које су желели да дају сину својих пријатеља. Чим су прочитали име града у ком Мишел живи, позвали су оператера у Француској. Љубазна жена која се јавила на централи повезала их је с полицијском станицом у том месту.

Тек тада је наступио пакао. Џојс је давно, у школи, две године учила француски, на колеџу шпански, али пошто скоро никад није имала прилике да користи ова два језика, тешко се споразумевала. А први жандарм који се јавио није знао ни реч енглеског.

Није много вредело што је Боб одмах донео енглеско-француски речник. Тражење потребних израза само је одузимало време. Џојс је онда чула нови глас, очигледно се јавио неки други жандарм. Ни он није знао енглески ништа боље од првог. Слушалицу је, после десетак минута разговора који је личио на све само не на причу која има смисла, преузео трећи, који је очигледно разумео шта му Џојс прича. Рекао јој је да не брине, а он мора што пре да заврши разговор и пошаље помоћ на адресу коју му је Џојс навела.

Жандарми су, претходно обавестивши екипу хитне помоћи, стигли у прави час. Мишел, која је била у бесвесном стању, лекари су превезли у болницу.

Данас Мишел више не мисли да живот нема смисла. Радује се сваком дану. Већ је нашла посао и, кад сакупи довољно новца, отпутоваће на Флориду. Тренутно јој је једина жеља да упозна Џојс и њеног супруга, људе који су успели да нађу начин да је спасу иако живе на другом крају света ■

В. С.

— деветнаест

Илустровао
Александар Ђорђевић

ШТА СЕ НОСИ, ВОЗИ, СЛУША

„ОДЕВЕНА ЛАМПА“

За оне којима је изузетно важно да имају лампу какву нико други нема право решење је нова „одевена лампа“. Сталак са сијалицом на горњем делу нема абажур, већ жичану вешалицу за одећу. Свака мајица или кошуља може се „обући“ на лампу, а преламање светлости биће јединствено уколико је одећа шарена. Цена лампе износи 89,90 евра ■

СУЊЕР СА СУНЦОКРЕТОВИМ УЉЕМ

Уље из семена сунцокрета одавно се користи у исхрани. Али, недавно је установљено да оно благотворно делује и на људску кожу обезбеђујући јој неопходну влажност. Пошто се деловање уља појачава уз присуство воде, немачко предузеће „Мецелер Шаум“, на предлог дерматолога, направило је сунђере за купање израђене од целулозних влакана сунцокрета на топлених биљним уљем. Иако су се тек недавно појавили у продаји, по цени од 7,95 евра, а трају само неколико купања, ови сунђери већ су постали прави модни хит ■

ДУГМЕ СА СЛИКОМ

Дугмад за манжетне поново су у моди. Округла или четвртаста, имају главу која је рам за сличицу, тако да ниједан мушкарац не мора више да страхује хоће ли још неко имати исту дугмад. Јер свако у дугмад убацује слику коју сам одабере. Биће то фотографија девојке или супруге, детета, омиљене личности или само парче шарене хартије.

Ова јединствена дугмад продају се по цени од 29,90 евра ■

ВЕШ ОД МОРСКИХ АЛГИ

Креатори који се залажу за „моду здравља“ предлажу ношење доњег веша израђеног од морских алги, богатих минералима, беланчевинама и витаминима. Посебном технологијом прераде алги у тканину, све особине биљке су сачуване, а задржавају се и после дуготрајног прања тако да лековити састојци продиру дубоко у кожу дајући јој свежину и чврстину. Уочено је такође да алге лече и болести коже, на пример лишајеве које трајно уклањају.

Пошто је начин прераде изузетно сложен и скуп, цена веша израђеног од алги још није одређена, али претпоставља се да ће бити висока ■

КАМЕРА С ОРГАНСКИМ ДИСПЛЕЈОМ

Најновији изум чувеног „Кодака“ је EasyShare LS633 од 3,1 мегапиксела и прва је дигитална камера с OLED дисплејом (Organic Light Emitting Diode) која користи нову технику осветљавања стварањем електричног набоја из органских полимера. Тако снимци и фотографије имају природну боју и оштрину. Мали, али савршен, овај апарат стаје 450 евра ■

JACK RABBIT 3

Подсећа на нотес са CD-ом, који се свуда може понети – тако описују нову направу фабрике „Philips“ названу Jack Rabbit 3. У овом малом чуду технике смештен је DVD и MP3 плејер па музика може и да се слуша и снима и с Интернета, а уз Dolby-Surround-Receiver одлична је подршка звука за филмове са кућног биоскопа. Цена ове мале стране направе је 299 евра ■

ДУРБИНОМ ДО САВРШЕНЕ ФОТОГРАФИЈЕ

Љубитељи природе који своје уживање овековечују фотографијама готово да не могу без дигиталне камере фирме „Allring“, која снагом од 16 мегабајта бележи снимке јасноћом од 1,3 мегапиксела чак и када су на њима удаљени предмети, а све то без тешког и гломазног телеобјектива. Решење је дурбин уграђен у објектив који приближи и сними удаљени предео као да је испред самог апарата. Фотографије касније могу да се гледају на екрану рачунара, али и да се пошаљу електронским путем на друге адресе.

За „Allringov“ производ треба издвојити 180 евра ■

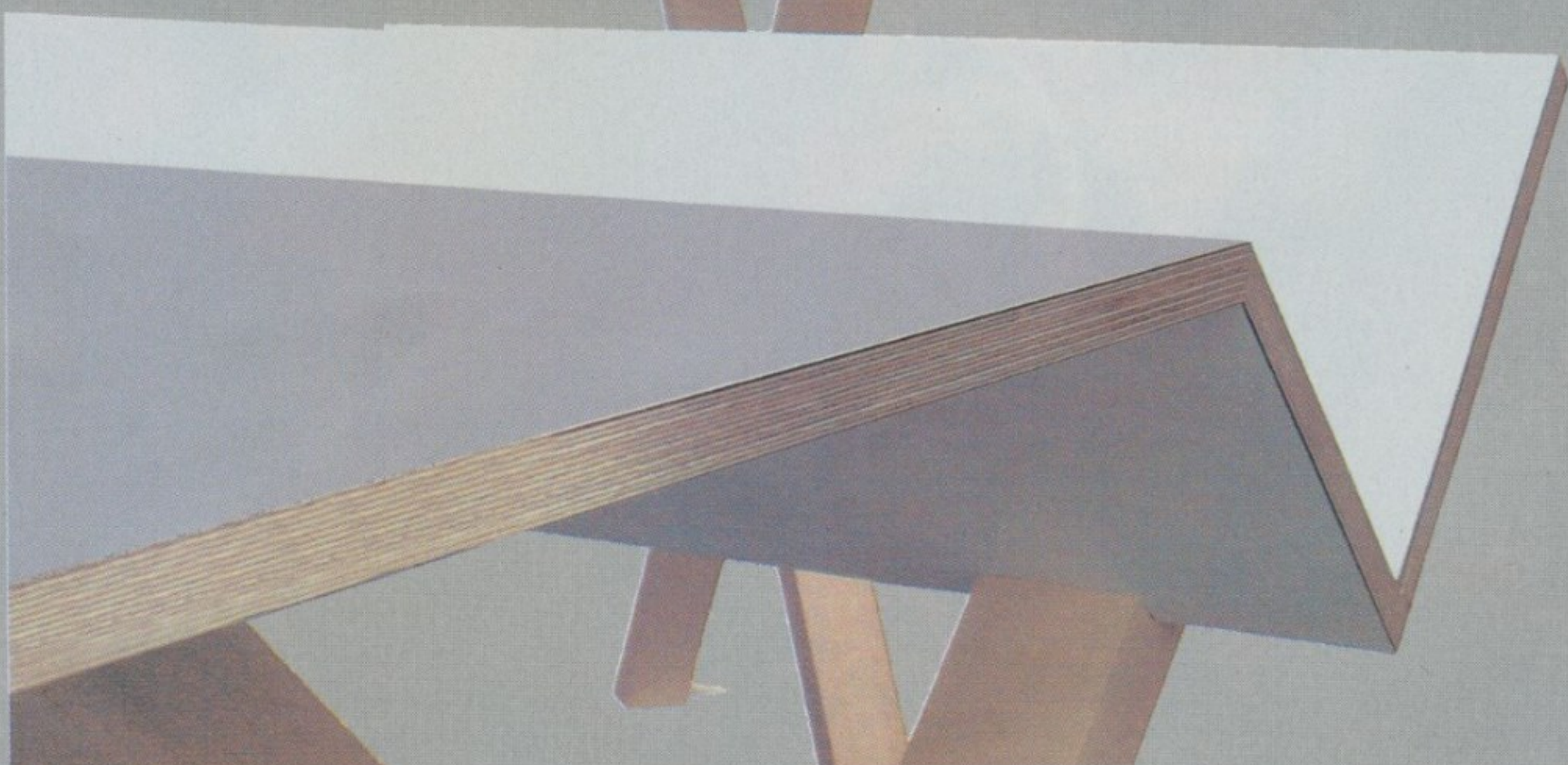
САВИЈЕНИ ПИСАЋИ СТО

Баварски дизајнер намештаја Нилс Холгер Мурман воли природне сировине обрађене на једноставан начин, али уобличене у изузетно практичне облике. Његов најновији изум је савијени писаћи сто који обједињује радну површину и полицу за неопходан пословни прибор. Назван је „кант“, јер се сто „ломи“ под углом који одваја простор за рад од дела на коме се налазе књиге, оловке, дигитални рачунари и хиљаде других ситница потребних да буду при руци, али да не сметају током рада.

Сто је направљен од дрвета без иједног металног дела. Вијци нису употребљени чак ни за учвршћење радне површине на ослонце, већ је то изведено њеним углављивањем у усеке направљене у укрштеним ногарима.

„Кант“ је савршен за опремање пројектног бироа јер се израђује у две висине (и за стајање приликом рада), а погодан је и за сваку радну собу јер се добро уклапа уз сваки намештај. Цена писаћег стола за којим се седи износи 990 евра, а оног за којим се стоји приликом рада 965 евра ■

С. Делибашић

Свадебна парада. Индијски океан, Оманско море. На око пет метара дубине женке шетају, нестрпљиво ишчекујући мужјака

Када сипе воде љубав, то увек подразумева посебан ритуал: мужјаци се боре око женке и најјачи је осваја. У том тренутку он једним посебним пипком (спољашњи десни крак) убацује у један прорез испод женског плашта кесицу са сперматозоама (сперматофора) коју ће женка касније употребити за оплодњу. Током парења ове животиње муњевице, у делићу секунде,

Победник бира. После борби и изненадних мењања боја, победник коначно прилази изабраној женки

мењају боје. Чине то веома вешто, а све захваљујући посебним ћелијама у плашту које су пуне пигмента и повезане с нервним ћелијама. У зависности од нервног надражаја који приме, сићушни мишићи шире или скупљају пигментне ћелије мењајући им боју. То је једна од основних особина мимикрије, али не само то: сматра се да промене нијанси тела сипе од боје рђе до светле боје служе и

Предигра. Распоредивши пипке као кишобран, мужјак победник мази женку настојећи да је што више узбуди

да се изразе осећања као што су страх или узбуђење, а јаке боје током парења вероватно су значајне као љубавни зов. Отуда се сматра да се боја користи и као вид међусобног споразумевања.

Сипа, разних величина и у великом броју, има у свим морима света. На површини њиховог тела налази се глатка слузокожа, а на странама набран кожни обод који служи за пливање.

Парење. Краком за оплодњу мужјак убацује кесицу са спермом у прорез испод уста женке

У унутрашњости тела налази се скелет, сипина кост.

Постоји још један разлог због кога се сипе помно проучавају. Оне су, као други главоношци, веома паметне. Имају мозак сложене грађе, за разлику од других бескичмењака који поседују само понеки нервни чвор. Како су показала истраживања америчког физиолога Вилијама Гилија, тек рођене сипе уче по правилу „покушај – гре-

ЗАБАВНИКОВ
300

ЉУБАВНИ

СА

Из непосредне близине, у природној околини, снимљен је живот фараонске сипе (*Sepia pharaonis*)

Мамина брига. Са спермом коју је добила од мужјака женка трља јајашца да би их оплодила и полаже их испод неке стене

шка“, а овако брзо стицање искуства доводи до сталног мењања и унапређивања нервног система. Током лова оне показују способност расуђивања, користе искуство и памћење да би предупредиле могућа изненађења која плен може да им припреми. На пример, рачиће хватају за клешта, да их не би ујели, или траже могуће тајне излазе кроз које би одабрана рибица могла да побегне.

Самостални потомци. Јаја се отварају после отприлике четири месеца. Мала сипа потпуно је самостална

То што је овај главоножац одличан ловац може да захвали и својим очима са стотинама хиљада фоторецепторских ћелија помоћу којих види слично човеку. Ту је и десет пипака или ручица, као додатно моћно оружје, од којих су два средишња дужа, с пијавкама, а држе их сакривене све до тренутка хватања плена кад их истуре напред. Краћи пипци играју, по свој прилици, и неку улогу у

споразумевању међу сипама јер често може да се примети како један пар уздижу изнад иначе велике главе.

Остаје, ипак, тајна откуд сипама потреба за међусобним споразумевањем, будући да је реч о животињама које живе усамљено. За истраживаче је зато велики изазов да открију шта то оне имају да кажу једна другој мењањем боје, изгледа и покретима пипака ■

ГЛАВНОШЦИ – РЕКОРДЕРИ

● **Најстарији.** Некада су главоношци имали спољашњу шкољку, као што је амонит (на слици), нестао са лица Земље пре 70 милиона година, поткрај доба креде. Данас је шкољком заштићен још само наутилус.

● **Најотровнији.** Мали полип с тамноплавим прстеновима живи у индијском делу Пацифика. Његов снажан отров човека убија за отприлике један сат.

● **Најнеобичнији.** Сипа-вампиј једини је главоножац који читав живот проводи на дубини од 400 до 800 метара.

● **Највећи.** Сипа *Mesonychoteuthys hamiltoni*, која је не тако давно ухваћена у Росовом мору на Антарктику, дугачка је нешто више од шест метара ■ **З. М.**

УЧАЈ ЈЕДНЕ СИПЕ

Мужјаци морају да се боре,
женке да се шепуре...
На крају се нађу лицем у лице мада
имају и нека друга тајна оружја
за завођење

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

ПЕШИЦЕ ОКО СВЕТА

Тог августовског јутра пре три године Канађанин Жан Беливо открио је породици, окупљеној на доручку, своју добро чувану тајну.

Пешачећи дванаест година планетом, Одисеј данашњице, како га називају новинари, прећи ће око 83.000 километара

Уочи поласка у шетњу светом 18. августа 2000. године (Монтреал)

– Крећем пешице на пут око света – кратко је супрузи, кћерки и сину саопштио Беливо.

Били су запањени. После првих тренутака неверице супруга Луси бризнула је у плач. Она је прва схватила да ће Жан бити на путу можда пуних дванаест година.

Африка, Азија, Аустралија...

Овај необични светски путник отиснуо се у пустиловину 18. августа 2000. године у девет сати ујутро. Из куће у Монтреалу кренуо је на свој 45. рођендан.

После непуне три године овај савремени Одисеј, како га називају новинари, препешачио је више од 18.000 километара – кроз Северну и Јужну Америку – и стигао до бразилског града Сао Паула. Ту се завршило његово крстарење америчким континентом.

Одатле је Жан Беливо авионом одлетео у Јужноафричку Републику и кренуо у другу – афричку – етапу пешаче-

ња око планете. После Африке пут га води у Европу, на Блиски исток, у Средњу, Јужну и Југоисточну Азију, Аустралију и Нови Зеланд. На крају се враћа у Канаду, на источну обалу, одакле ће до куће у Монтреалу прећи последњих пет хиљада километара. Кад заврши своја светска путовања, Жан Беливо имаће иза себе 83.000 препешачених километара.

Међу снежним врховима Анда (Чиле)

На пут око света Канађанин је кренуо скромно опремљен. Цео пртљаг – мало хране, пакетић прве помоћи, нешто гардеробе и врећа за спавање – смештен је у малим колицима на три точка.

Трогодишња шетња кроз Америку испуњена је догађа-

јима које је Жан Беливо пажљиво бележио у дневник.

– Људи које срећем у првом тренутку не могу да поверују у моју причу – каже Канађанин. – Све постаје много уверљивије када виде репортаже и слике из Тексаса, Салвадора, Чилеа и других држава кроз које сам прошао. Имам и писмо градоначелника

Монтреала који моли све људе добре воље да ми помогну.

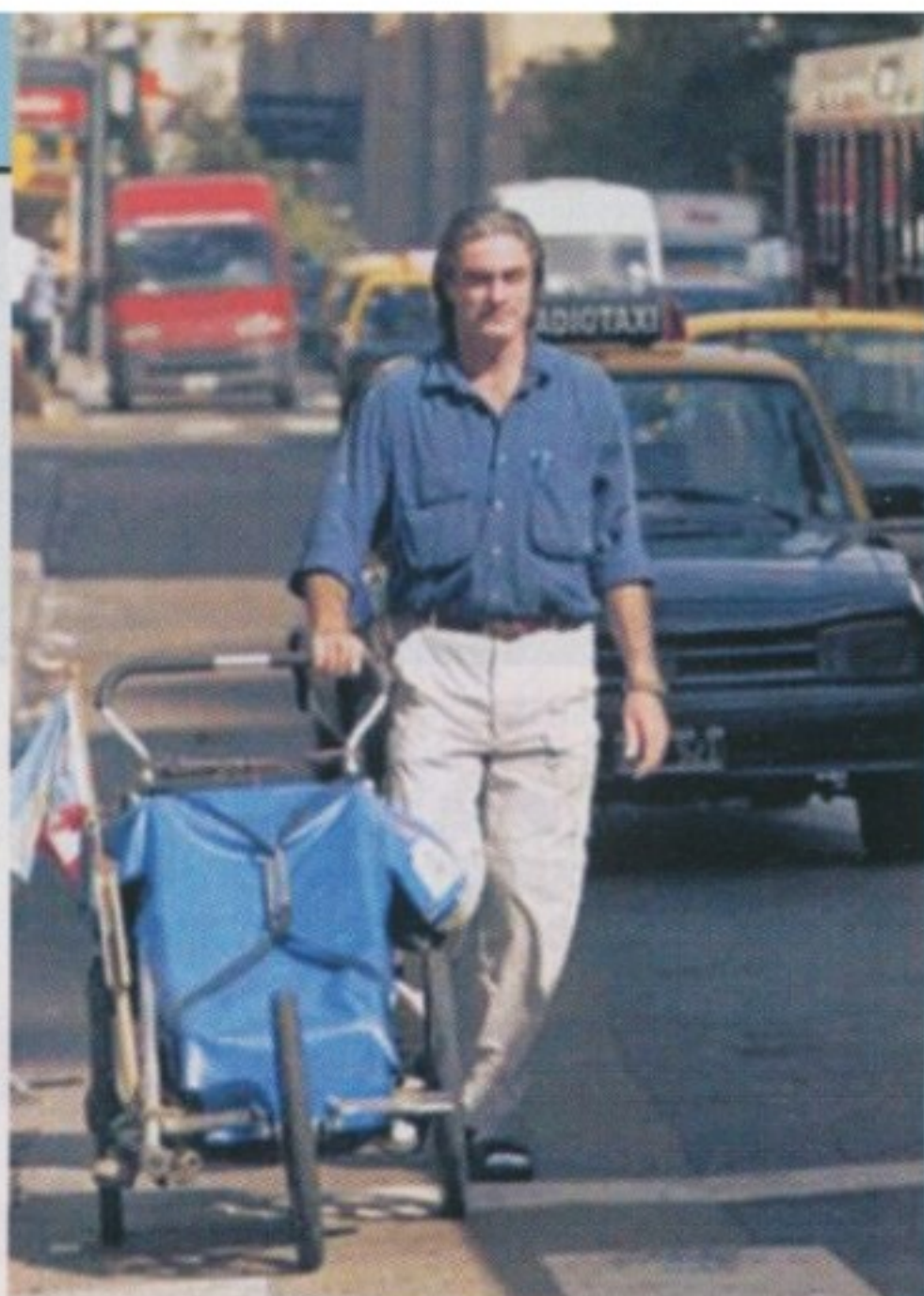
Преокрет после Њујорка

На 1200 страна дневника које је већ исписао забележено је много догађаја: у Мексику су деца мислила да продаје сладолед, у Тексасу је бежао од радозналаца који су желели аутограм, најопасније је било у Колумбији кад је морао да ускочи у аутомобил како би избегао сусрете с кријумчарима дроге.

Жан Беливо одлучио је да пешице обиђе свет док је трчао

кроз паркове Монтреала. Осам месеци у тајности је припремао путовање, купио пет хиљада канадских долара, вакцинисао се и храбро кренуо на пут.

– Али, велико разочарање доживео сам већ првог дана када се на испраћају

Жан Беливо у Буенос Ајресу (Аргентина)

није појавио ниједан новинар – признаје Беливо.

Слично је било и у Њујорку када је светски путник, гурајући колица, ушао у зграду Уједињених нација у време заседања Генералне скупштине. Обезбеђење није дозволило Жану да ту преноћи, па је помоћ морао да потражи у канадској амбасади. Уместо подршке за пут око света, вицеконзул му је понудио новац за аутобуску карту до Монтреала!

Ипак, током Жановог боравка у Њујорку новинари су почели да извештавају о његовом пешачењу, снимљен је и документарни филм. На путу кроз САД ноћио је у затворима, на гробљима, у шталама. Било је, међутим, и позива на ручак, возачи су му давали новац. Постао је познат, његова колица с таблом на којој пише „За мир деце“ свуда су привлачила пажњу.

Како је одмицао на југ, било је све лакше. На путу кроз Костарику и Аргентину имао је сусрете с добитницима Нобелове награде за мир, добио је подршку Уницефа – Организације УН за помоћ деци.

Током трогодишњег пешачења Северном и Јужном Америком Жан Беливо прешао је готово четвртину пута око света и поцепао 19 пари патица. Процењује се да ће до краја шетње планетом поцепати чак 90 пари спортске обуће.

Необичном светском путнику из Монтреала породица пружа велику подршку. Супруга Луси уштеди годишње око пет хиљада канадских долара за његову шетњу светом и сваке године око Божића проводи неколико недеља у његовој близини. Ове године божићне и новогодишње празнике намеравају да проведу заједно у Зимбабвеу ■

Ж. Р.

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

15. 8. 2003.

ШЕТЊА КРОЗ АМЕРИКУ

Жан Беливо препешачио је на путу кроз Северну и Јужну Америку 18.840 километара. Прошао је кроз 16 држава: САД (4200 километара), Мексико (1850), Гватемалу (473), Салвадор (314), Хондурас (130), Никарагву (353), Костарику (545), Панаму (580), Колумбију (8), Еквадор (822), Перу (3210), Боливију (407), Чиле (2422), Аргентину (1286), Уругвај (557) и Бразил (1591 километар).

У плану пешачења кроз Европу предвиђен је обилазак 14 држава: Шпаније, Француске, Енглеске, Белгије, Холандије, Немачке, Данске, Шведске, Финске, Русије, Украјине, Румуније, Бугарске и Турске ■

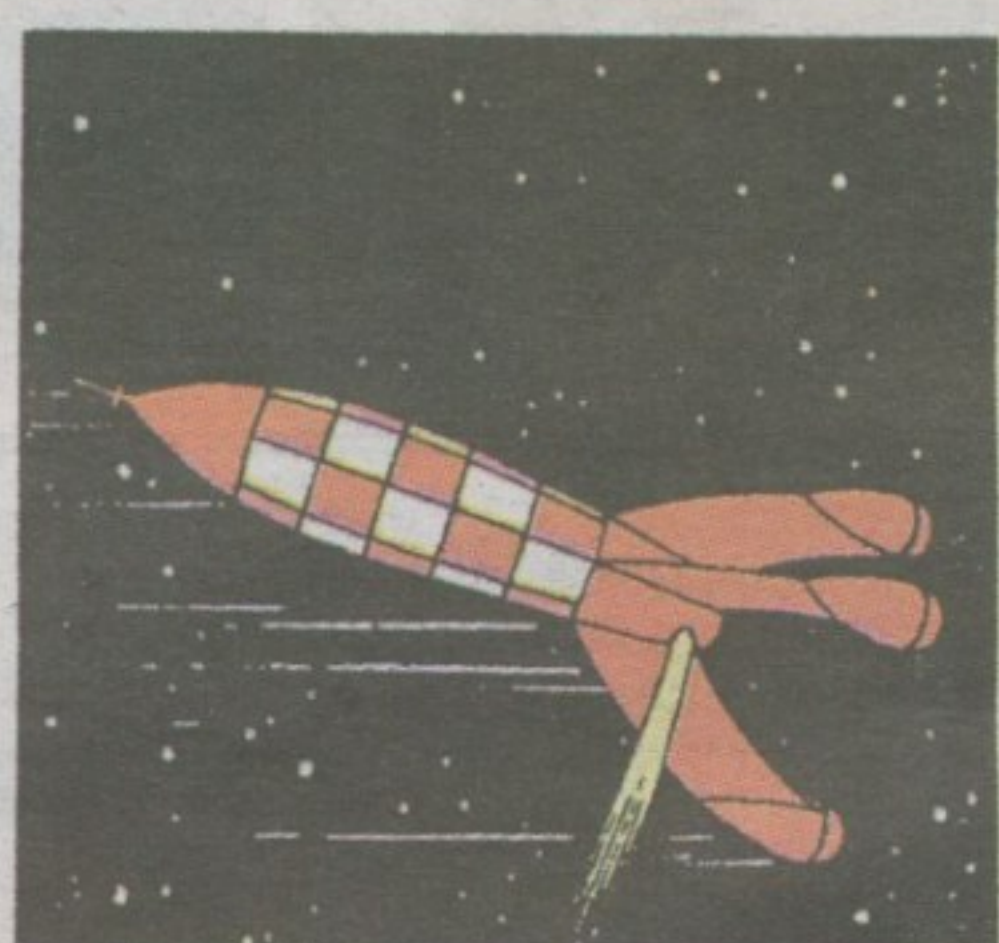
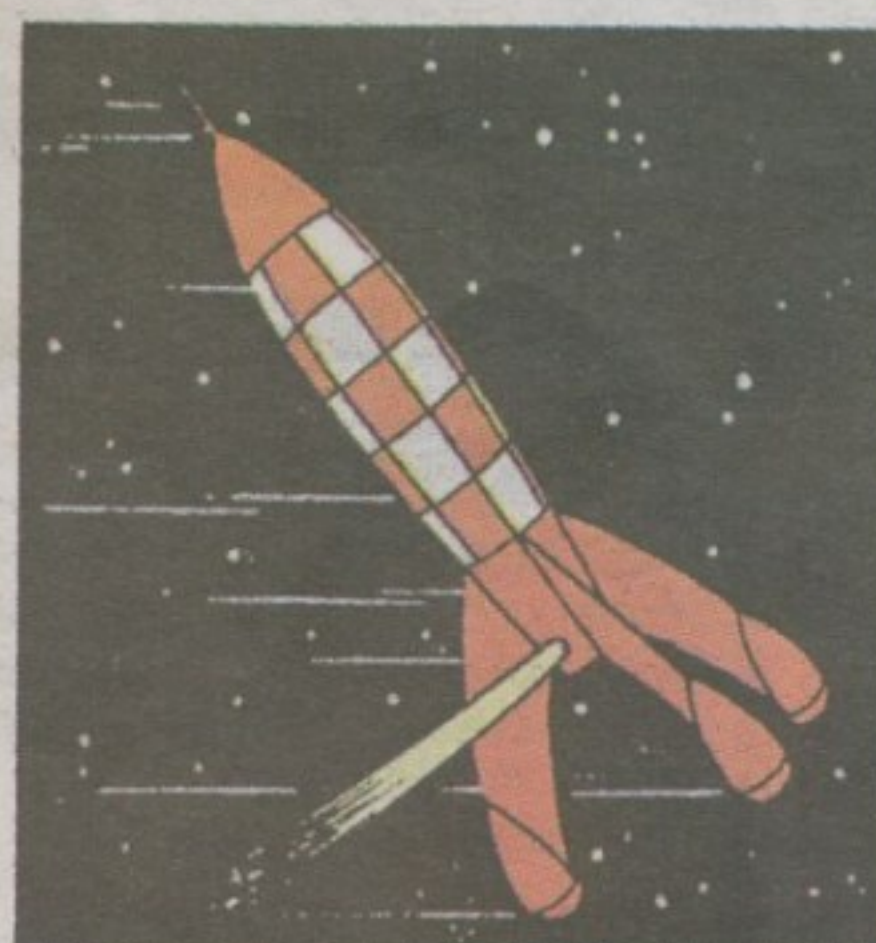
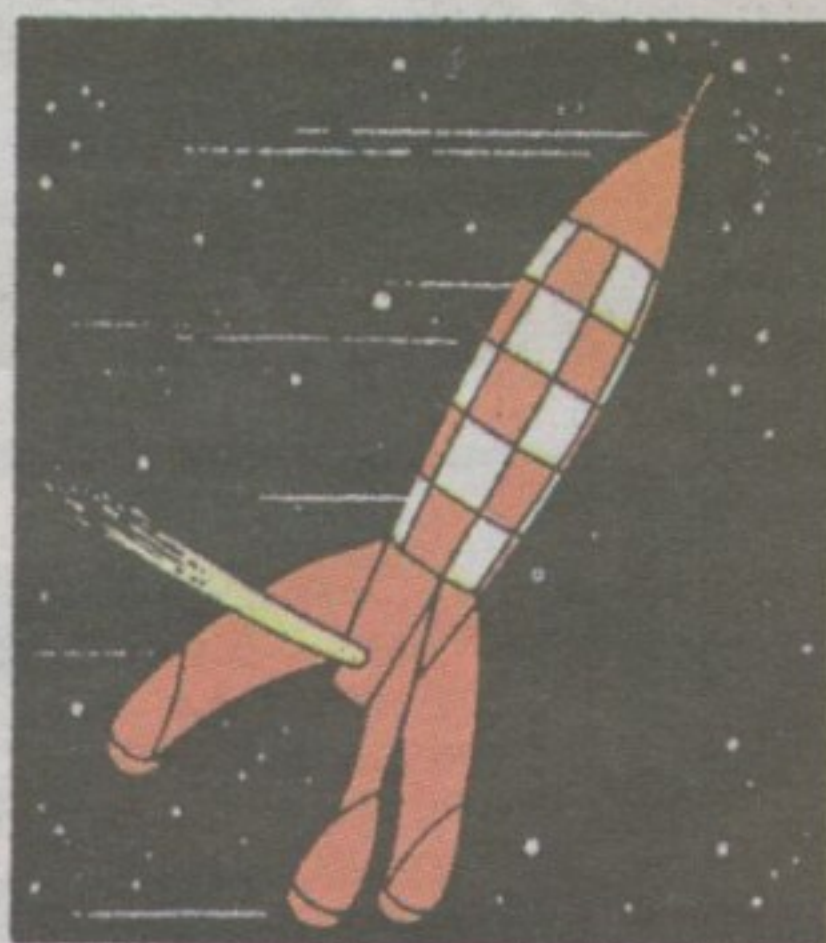
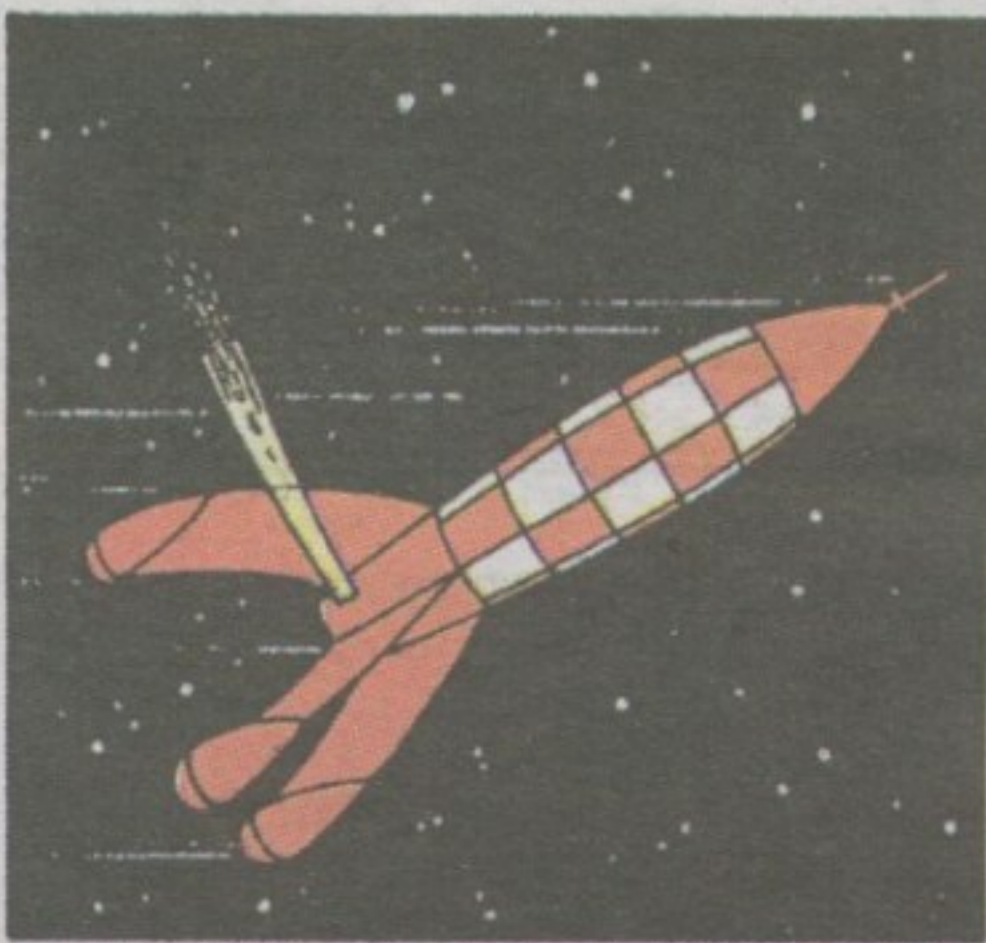
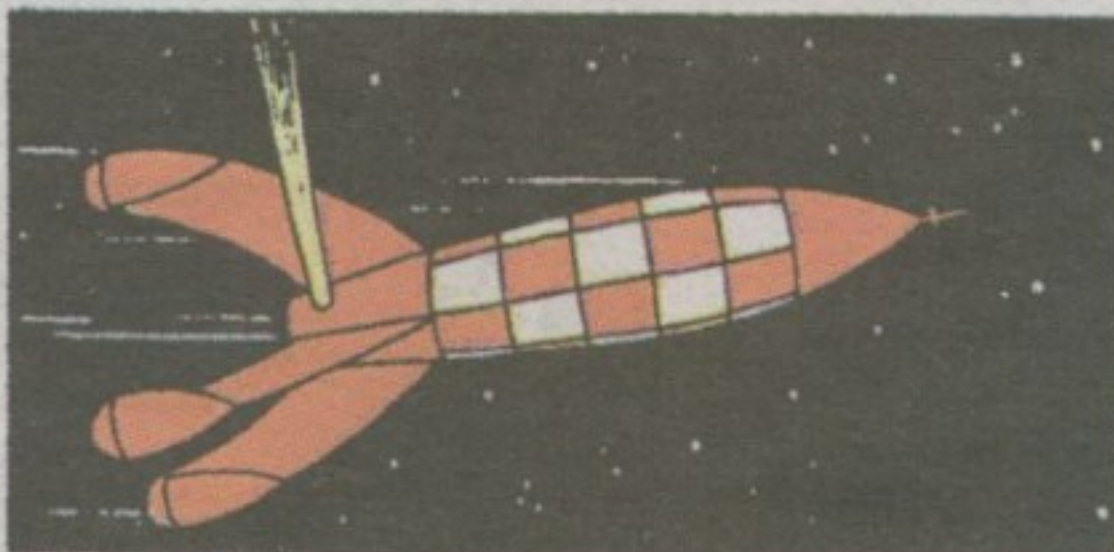
ШЕТЊА ПО МЕСЕЦУ

II део

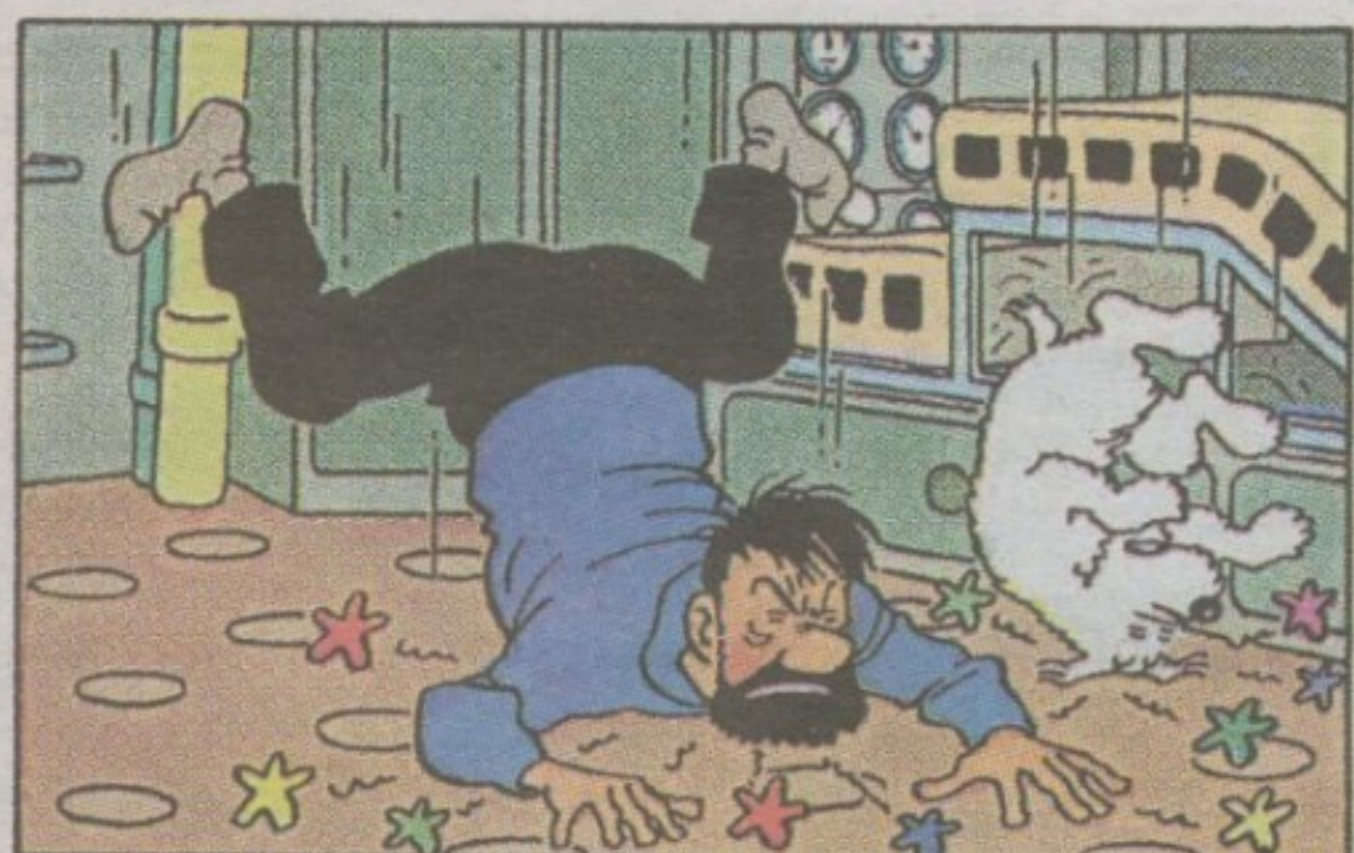
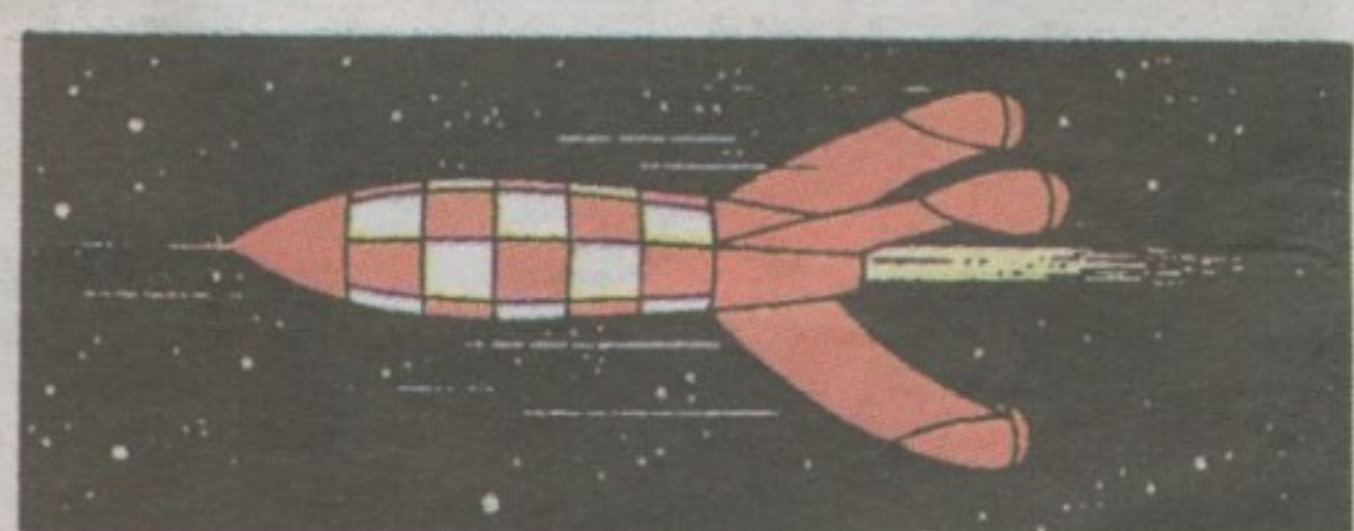
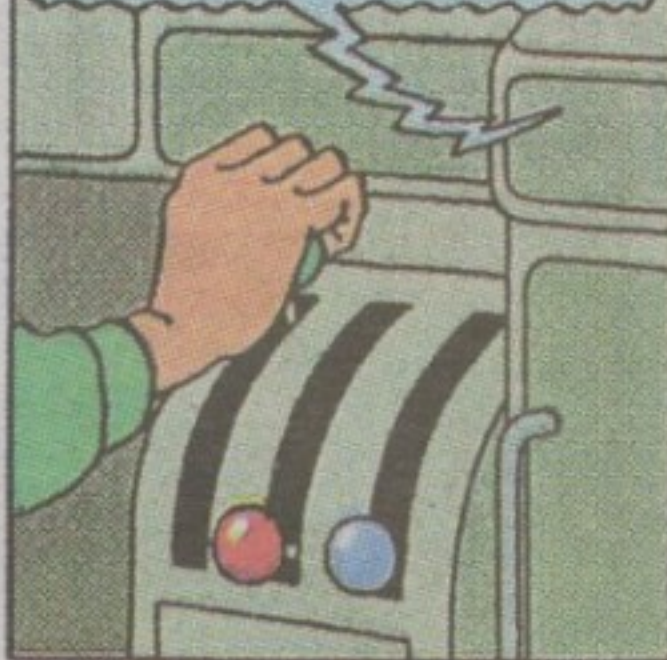

АЛО, ОВДЕ ЗЕМЉА! ПАЖЊА!
СПРЕМИТЕ СЕ ДА ПОКРЕНЕТЕ
БОЧНИ РЕАКТОР! ЈОШ ДЕСЕТ
СЕКУНДИ... ДЕВЕТ... ОСАМ...
СЕДАМ... ШЕСТ... ПЕТ... ЧЕТИРИ...
ТРИ... ДВА... ЈЕДАН... НУЛА!

ПАЖЊА! СПРЕМИТЕ СЕ ДА ИСКЉУЧИТЕ БОЧНИ
РЕАКТОР... ЈОШ ДЕСЕТ СЕКУНДИ... ДЕВЕТ... ОСАМ...
СЕДАМ... ШЕСТ... ПЕТ... ЧЕТИРИ... ТРИ... ДВА...
ЈЕДАН... НУЛА!

АЛО, ОВДЕ МЕСЕЧЕВА
РАКЕТА... РАЗУМЕЛИ СМО...
ПРИПРЕМЕ СУ ПРИ КРАЈУ!
ПРОФЕСОР У ОВОМ ЧАСУ
УКЉУЧУЈЕ АУТОМАТСКОГ
ПИЛОТА!

ЈОШ СЕДАМ СТЕПЕНИ ИСТОЧНО...
НЕ, ТО ЈЕ ПРЕВИШЕ... ЈЕДАН СТЕПЕН
НА ЗАПАД, ВОЛФЕ! ТАКО! САД ЈЕ РАКЕТА
УПРАВЉЕНА ТАЧНО ПРЕМА СРЕДИШТУ
КРАТЕРА ХИПАРХ...

СНЕШКО!
ОВАМО!

ВИДЕКЕШ, ОВДЕ ЋЕ
ТИ БИТИ...

... МНОГО БОЉЕ КАД РАКЕТА ...
ЕЈ, А ШТА ТО ВАС ДВОЈИЦА
РАДИТЕ?

МИ? ПА, ЈА И МОЈ КОЛЕГА ИДЕМО
ДА ЛЕГНЕМО, КАО ШТО НАМ ЈЕ
РЕЧЕНО! САМО ШТО НЕ ВОЛИМО ДА
СПАВАМО У ОДЕЛУ...

АМА, СТО МУ САРДЕЛА! НИЈЕ
ВАМ РЕЧЕНО ДА СПАВАТЕ,
ИМУНОГЛОБУЛИНИ ИМБЕЦИЛНИ!
ТРЕБА САМО ДА ЛЕГНЕТЕ,
ТО ЈЕ СВЕ!

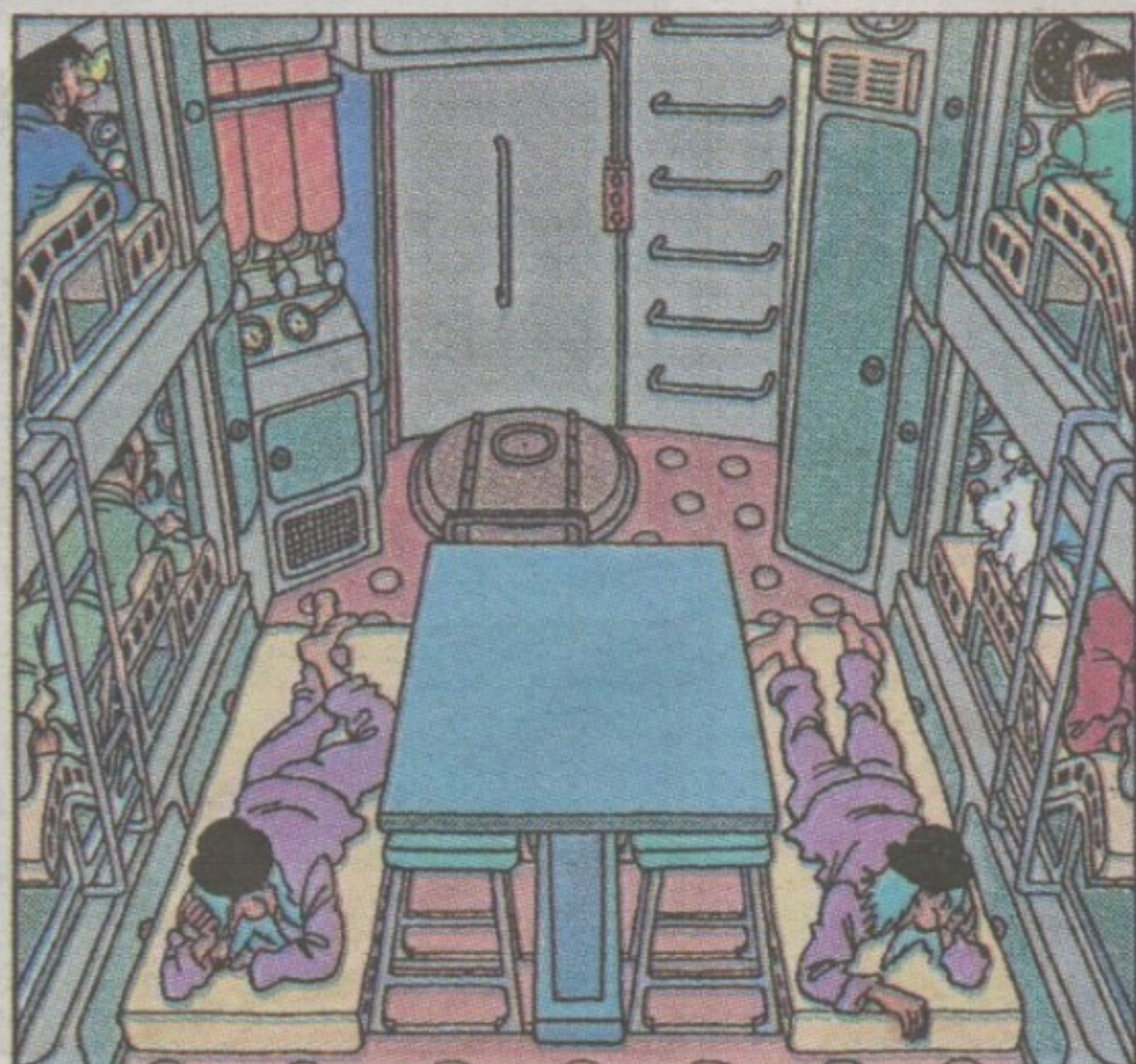
И БРЖЕ МАЛО, ВИ КАРТЕЗИЈАНЦИ
КАРНЕВАЛСКИ! АКО ВАС ПРОФЕСОР ЗАТЕКНЕ
ДА ЈОШ СТОЈИТЕ, У СТАЊУ ЈЕ ДА ВАС
ОСТАВИ НА НЕКОЈ ПУСТОЈ ГАЛАКСИЈИ! ЕВО
ГА, БАШ ДОЛАЗИ!

А, СВИ СУ
ЛЕГЛИ! ВРЛО
ДОБРО! САД
ЈЕ НА ВАС
РЕД, ВОЛФЕ!

АЛО... СВЕ ЈЕ У РЕДУ...
СПРЕМНИ СМО...
АУТОМАТСКИ ПИЛОТ
ПОДЕШЕН ЈЕ НА
СРЕДИШТЕ КРАТЕРА
ХИПАРХ... МИ СМО
ОПРУЖЕНИ НА НАШИМ
ЛЕЖАЈИМА И ЧЕКАМО...

АЛО, ОВДЕ
МЕСЕЧЕВА РАКЕТА...
ОВОГ ТРЕНУТКА
АТОМСКИ МОТОР СЕ
ИСКЉУЧИО,
СМЕЊУЈЕ ГА
ПОМОЋНИ МОТОР...

ТО ЈЕ ЧУДЕСНО! ТО
ЈЕ НЕВЕРОВАТНО!
ПОМИСЛИТЕ САМО,
КРОЗ НЕКОЛИКО
МИНУТА ИЛИ ЋЕМО
ХОДАТИ ПО МЕСЕЦУ
ИЛИ ЋЕМО СВИ БИТИ
МРТВИ! ТО ЈЕ
ДИВНО!

АЛО, ОВДЕ МЕСЕЧЕВА РАКЕТА...
ГОВОРИ ВАМ ТИНТИН... ПОЧИЊЕ ДА СЕ
ОСЕЋА ДЕЈСТВО УСПОРАВАЊА...

РАКЕТА ДРХТИ ОД ЛАКИХ
ВИБРАЦИЈА... МИ СМО
ОПРУЖЕНИ НА НАШИМ
ЛЕЖАЈИМА... И НАЈМАЊИ
ПОКРЕТ ЗАХТЕВА НАПОР...
МУЧАН НАПОР...

У ГЛАВИ НАМ ЗУЈИ...
ВИБРАЦИЈЕ СУ СВЕ ЈАЧЕ...
ОСЕЋАМО СВЕ ВЕЌИ
ПРИТИСАК... ДИСАЊЕ
ПОСТАЈЕ ТЕШКО...

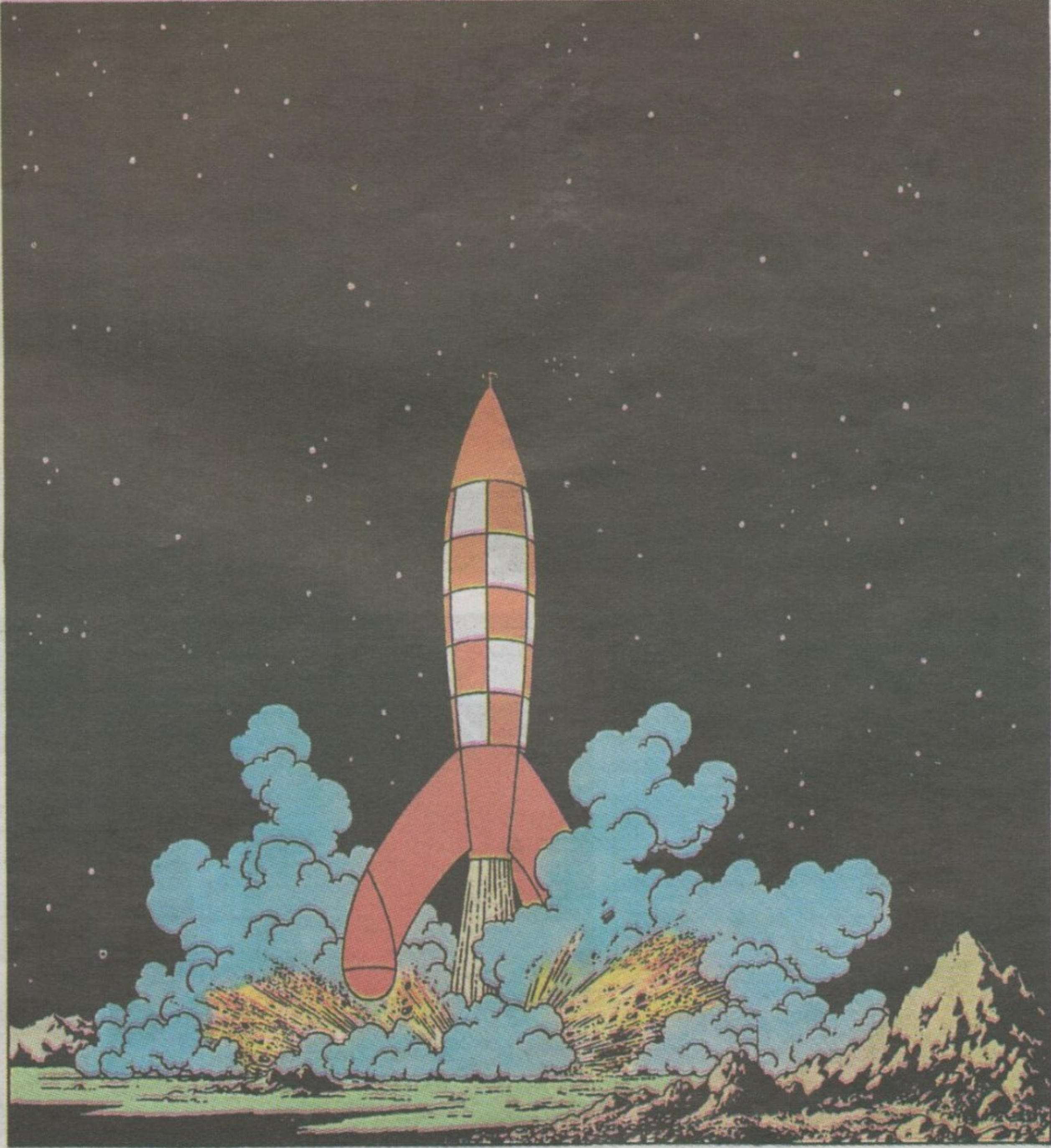
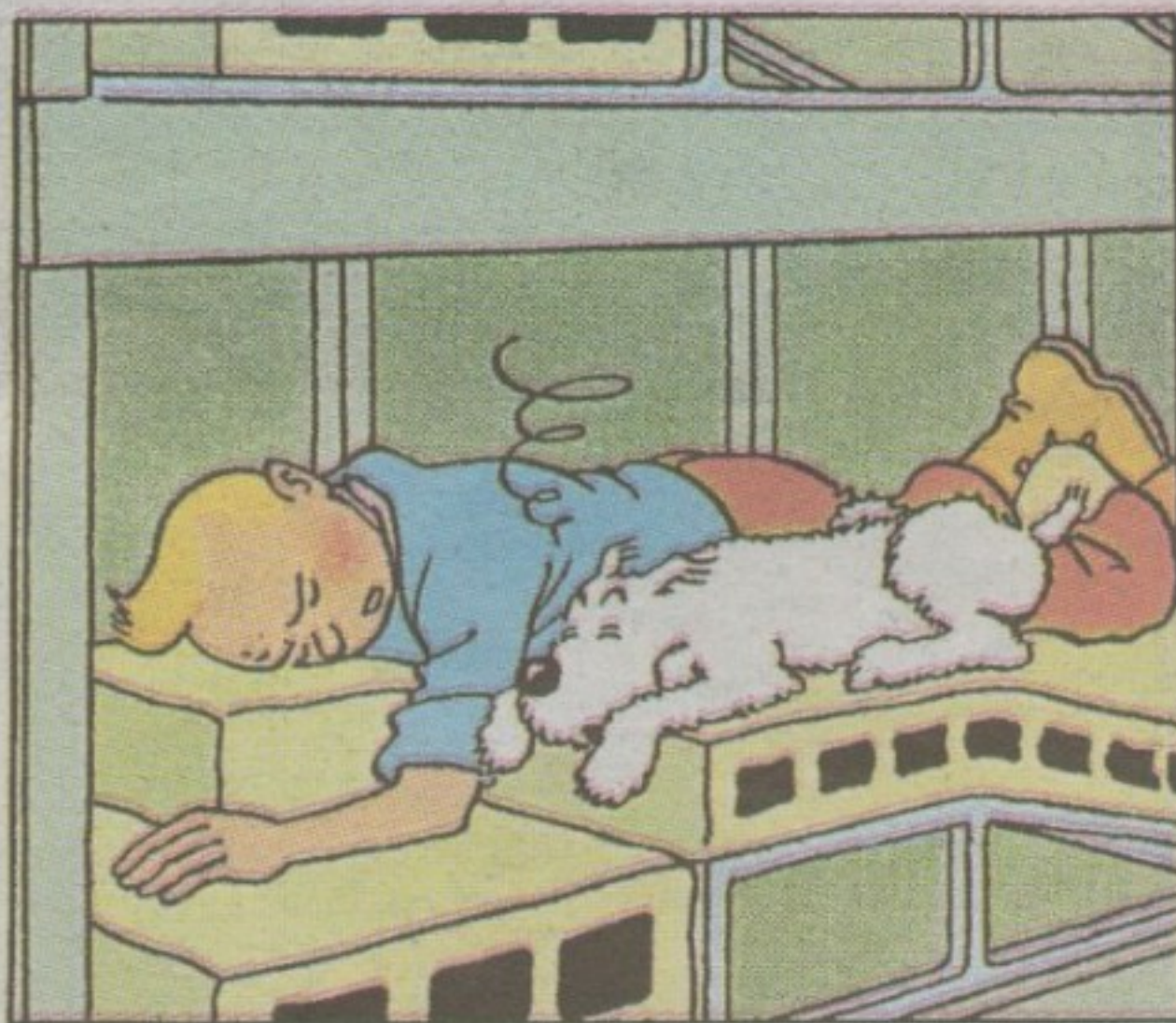
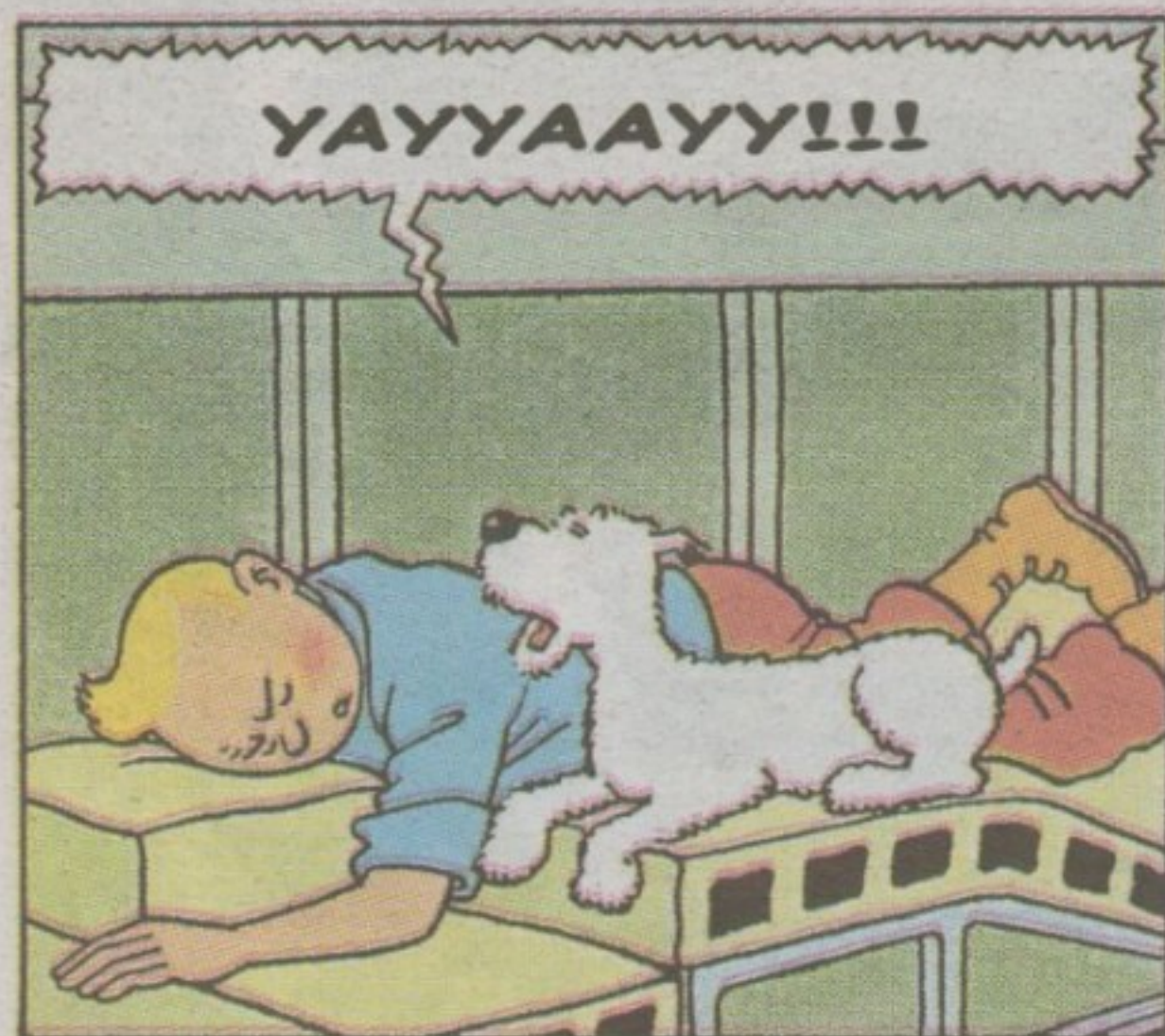

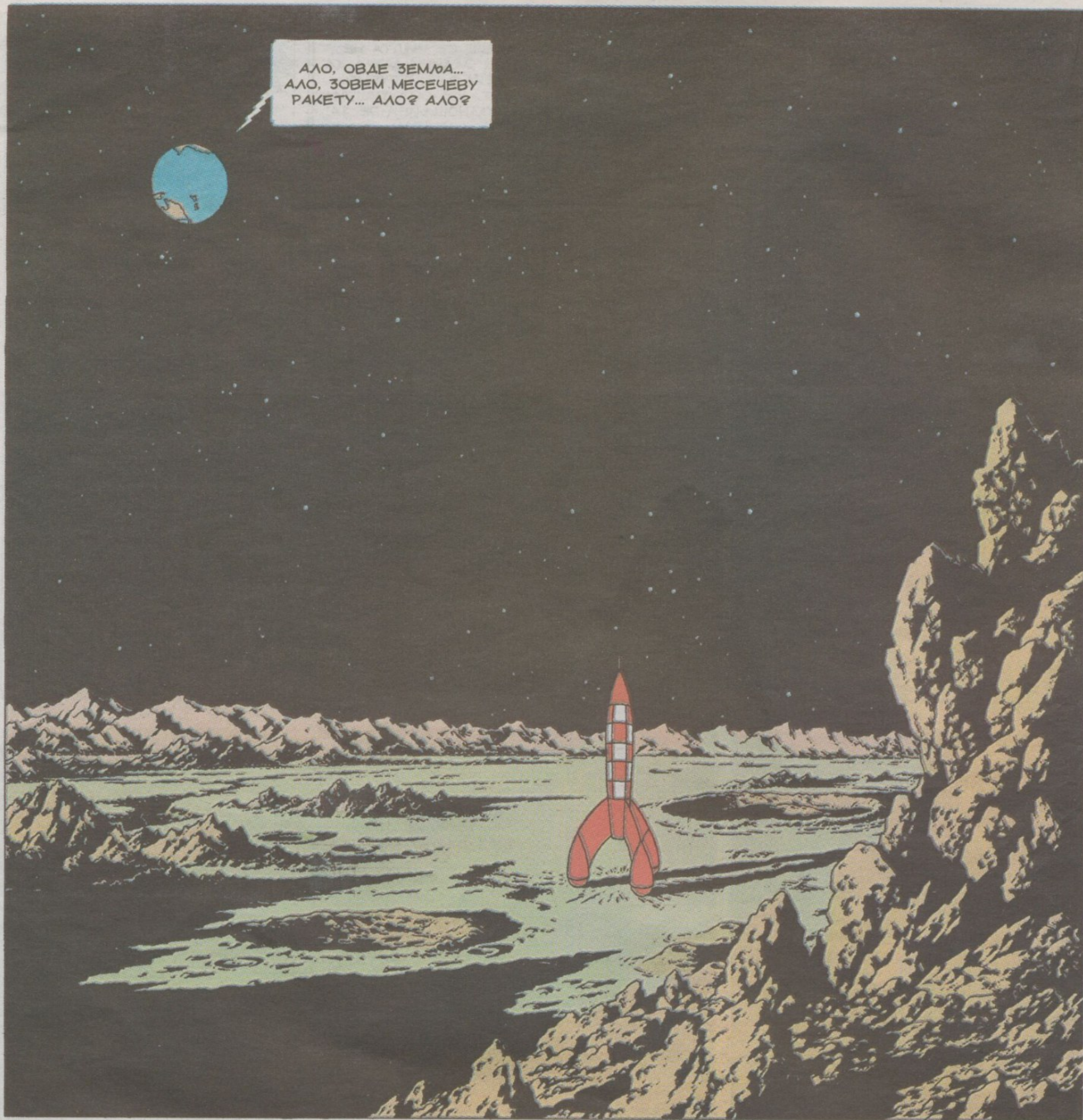
СПЛОШТЕНИ СМО
О ЛЕЖАЈЕ...
НЕОДОЛИВОМ...
СНАГОМ... ВИШЕ ЈЕ
НЕМОГУЋЕ... КРЕТАТИ
СЕ... ПРОФЕСОР ЈЕ...
У НЕСВЕСТИ... МЕНИ
СЕ ЧИНИ...

... КАО ДА ЋЕ МИ ГЛАВА...
ПУКИ... ОЧИ КАО... ДА ЋЕ
ДА ИСКОЧЕ... ИЗ ДУПЉИ...
СРЦЕ... ЈАО... СРЦЕ...

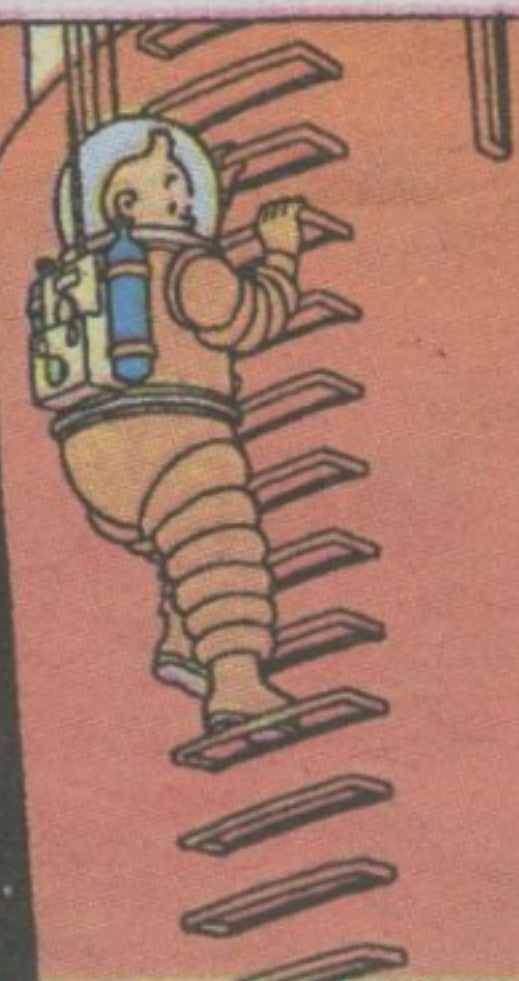

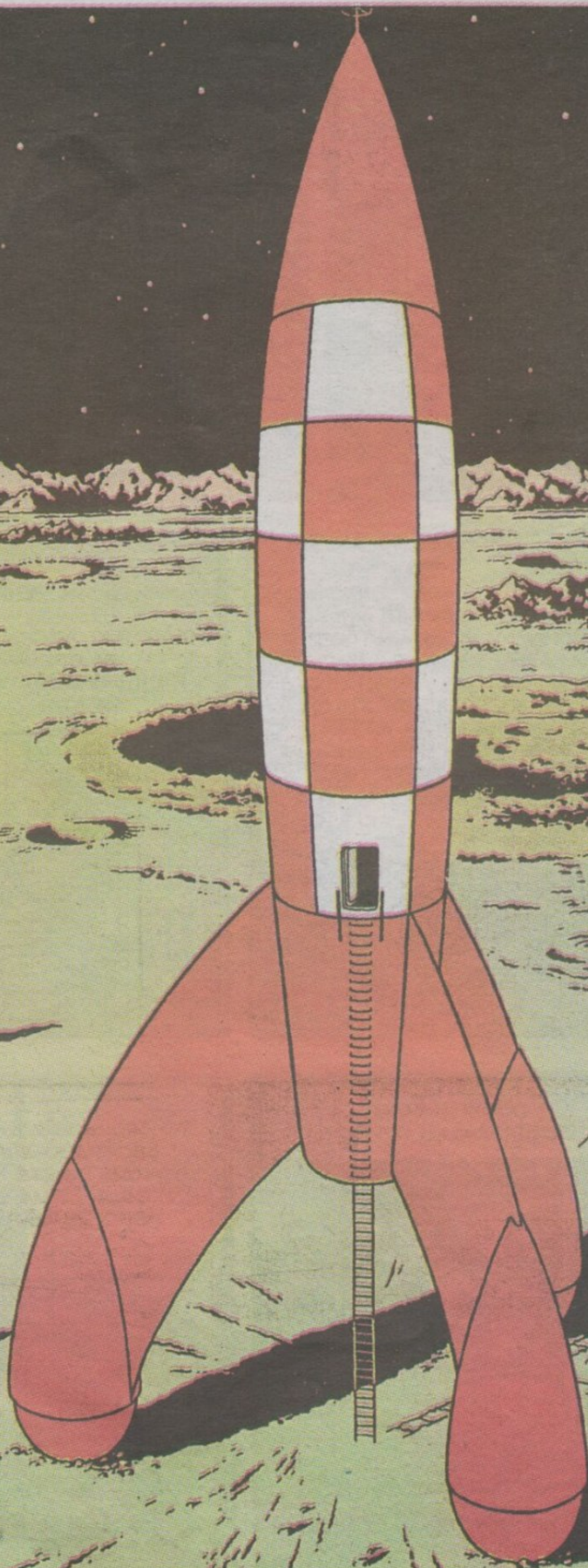
САД СИЛАЗИМ ПО ЛЕСТВИЦАМА КОЈЕ
ИДУ ДУЖ ЦЕЛЕ РАКЕТЕ...

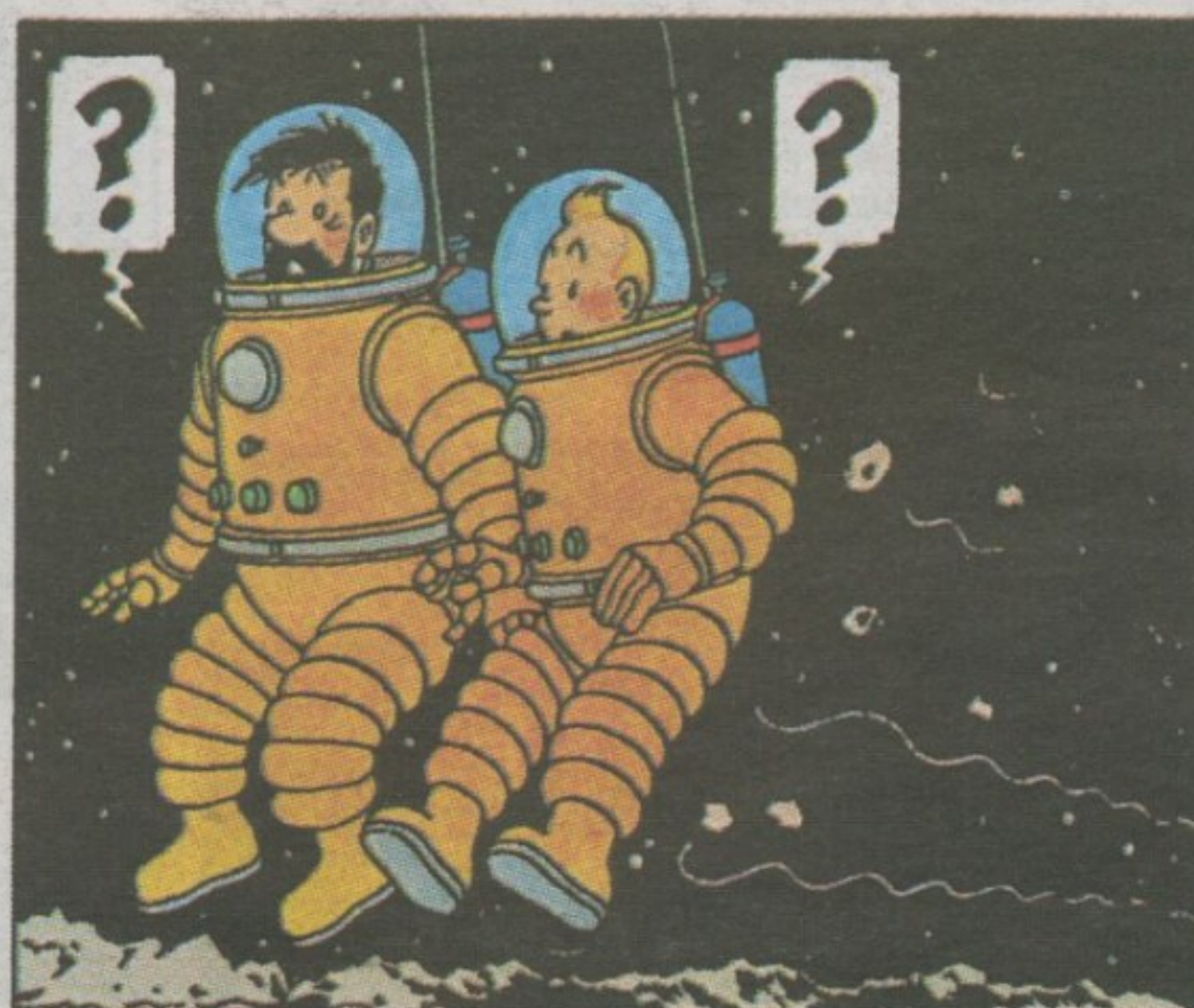
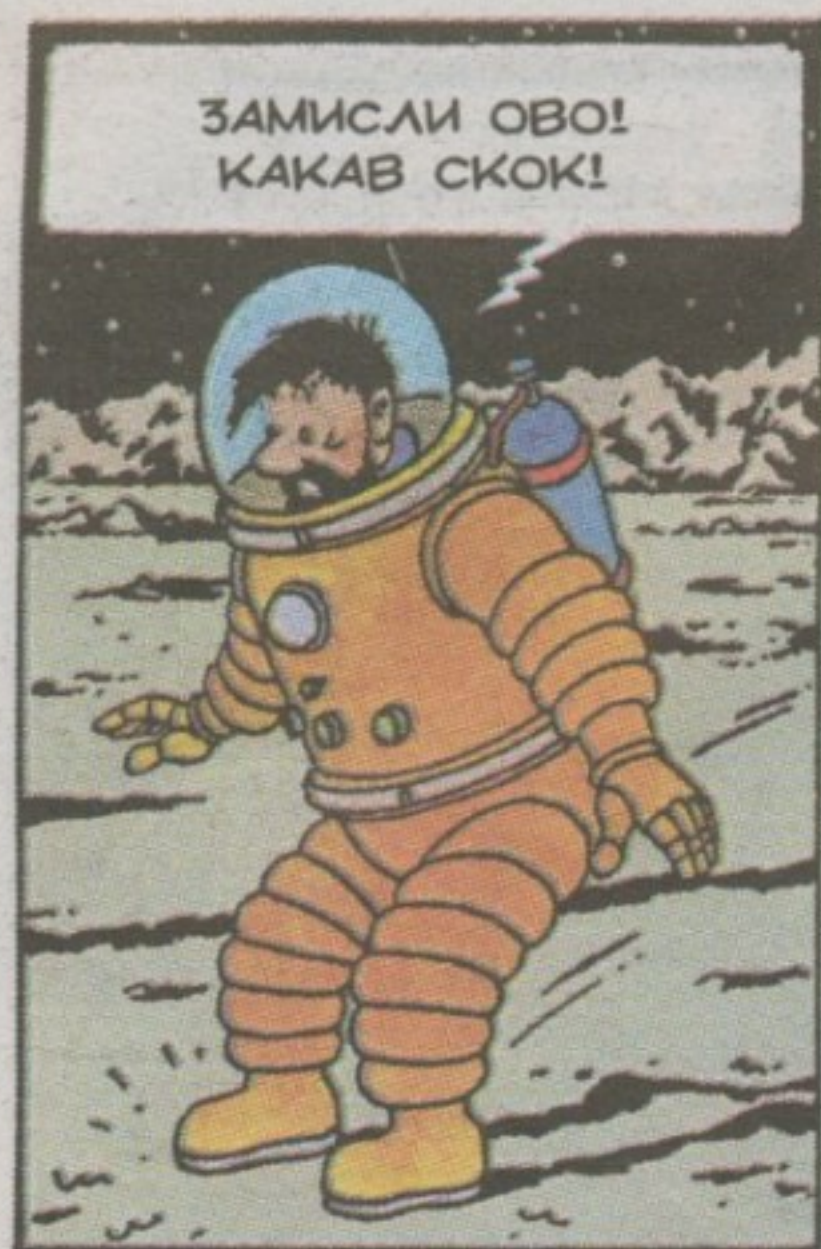
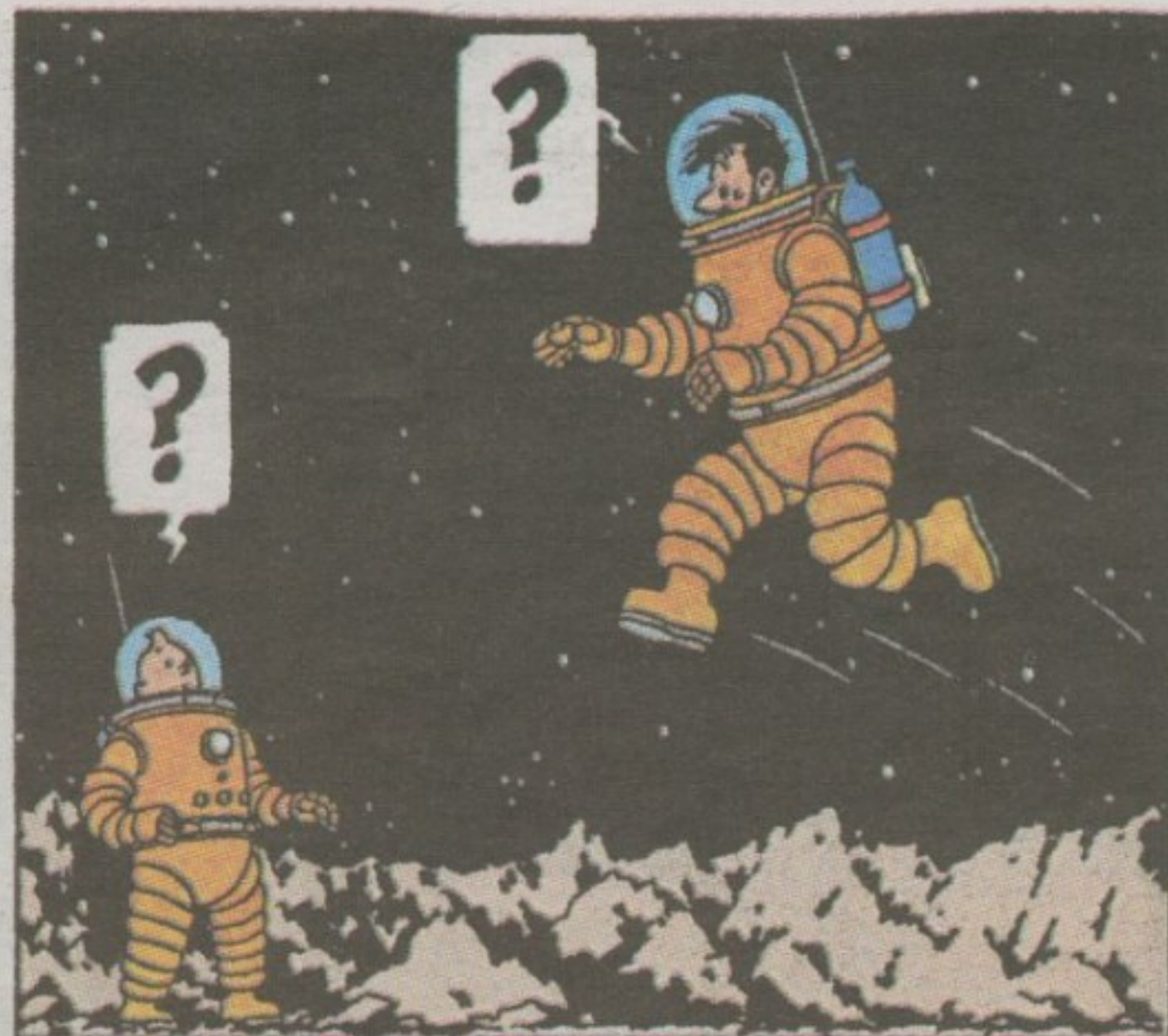

ЈОШ САМО НЕКОЛИКО
СТЕПЕНИКА... ЈОШ
ТРИ... ЈОШ ДВА...
ЈОШ САМО ЈЕДАН...
СИШАО САМ!

СИШАО САМ! НАЧИНИО САМ
НЕКОЛИКО КОРАКА! БЕЗ СУМЊЕ,
ПРВИ ПУТ У ИСТОРИЈИ СВЕТА
ЧОВЕК ХОДА ПО МЕСЕЦУ!

ШТА СЕ ТО ДЕСИЛО?
ЗЕМЉОТРЕС?

МОГАО БИ САМО ДА БУДЕ
МЕСЕЦОТРЕС, АЛИ...

ГОСПОДЕ! ПОГЛЕДАЈТЕ!

ХИЉАДУ ХАРИНГИ!
ШТА ЈЕ ТО!

МЕТЕОРИТ! СРУЧИО СЕ
ТАЧНО НА ОНО МЕСТО ГДЕ
СМО МИ БИЛИ ПРЕ
НЕКОЛИКО ТРЕНУТАКА... И
ЕКСПЛОДИРАО!

ЕКСПЛОДИРАО? ПА ЈА
НИШТА НИСАМ ЧУО!

НАРАВНО, ЈЕР НА МЕСЕЦУ НЕМА ВАЗДУХА,
ДАКЛЕ НИ ЗВУКА! ИЗ ИСТОГ РАЗЛОГА ОВАЈ
МЕТЕОРИТ ЈЕ ЧИТАВ СТИГАО ДО ТЛА... КОД
НАС, НА ЗЕМЉИ, ВАЗДУШНО ТРЕЊЕ ДОВЕЛО
БИ ГА ДО ЦРВЕНОГ УСИЈАЊА И ОН БИ
ИЗГОРЕО ПРЕ НЕГО ШТО ПАДНЕ НА ТЛО
СТВАРАЈУЌИ ОНО ШТО ОБИЧНО НАЗИВАМО
ЗВЕЗДОМ ПАДАЛИЦОМ...

БОГАМИ, ТО НИЈЕ НАЧИН
ДА СЕ ДОЧЕКУЈУ ГОСТИ! АКО
ОВИ ОВДЕ МИСЛЕ ДА ЋЕ НА
ТАЈ НАЧИН РАЗВИТИ ТУРИЗАМ,
ЉУТО СЕ ВАРАЈУ!

ОХ, ПРИЈАТЕЉИ МОЈИ! ПРИЈАТЕЉИ!
ОВО ЈЕ СЈАЈНО! МИ СМО НА МЕСЕЦУ!
ЈЕСТЕ ЛИ СВЕСНИ ТОГА?!

А, ТУ СИ, НАЈЗАД!

ПОГЛЕДАЈ ОВО! КОЈИ ТРЕНУТАК
РАЗЛИКЕ, И МОГАО СИ ДА ПРОДАШ
НАШЕ ПОВРАТНЕ КАРТЕ!

МЕТЕОРИТ! ПА ТО
ЈЕ ДИВНО!

МА НЕМОЈ! ТЕБИ ЈЕ ТО
ДИВНО! А МОГЛИ СМО ДА
БУДЕМО СРАВЊЕНИ СА
ЗЕМЉОМ, ТО ЈЕСТ С МЕСЕЦОМ!

ШТА ЋЕШ! ТО СУ
РИЗИЦИ ОВОГ ЗАНАТА!

Е, ПА, СТО МУ САРДЕЛА, ТО НИЈЕ МОЈ
ЗАНАТ! ЈА САМ ПОМОРАЦ, ТРИСТА МУ
ТАЈФУНА! НА МОРУ БАРЕМ НЕ СТРАХУЈЕШ
ДА ЋЕ ТИ ПАРЦЕ НЕБА ПАСТИ НА ГЛАВУ!

МОГУЋЕ! АЛИ, ЧИК ДА БРОДОМ
СТИГНЕШ НА МЕСЕЦ!

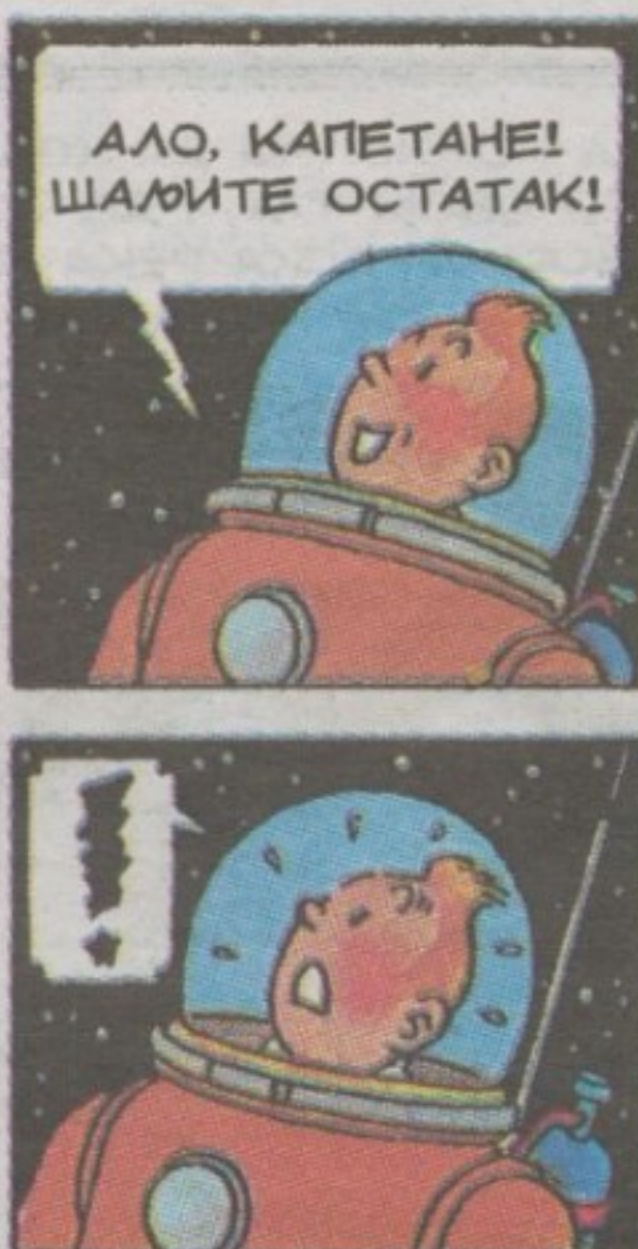
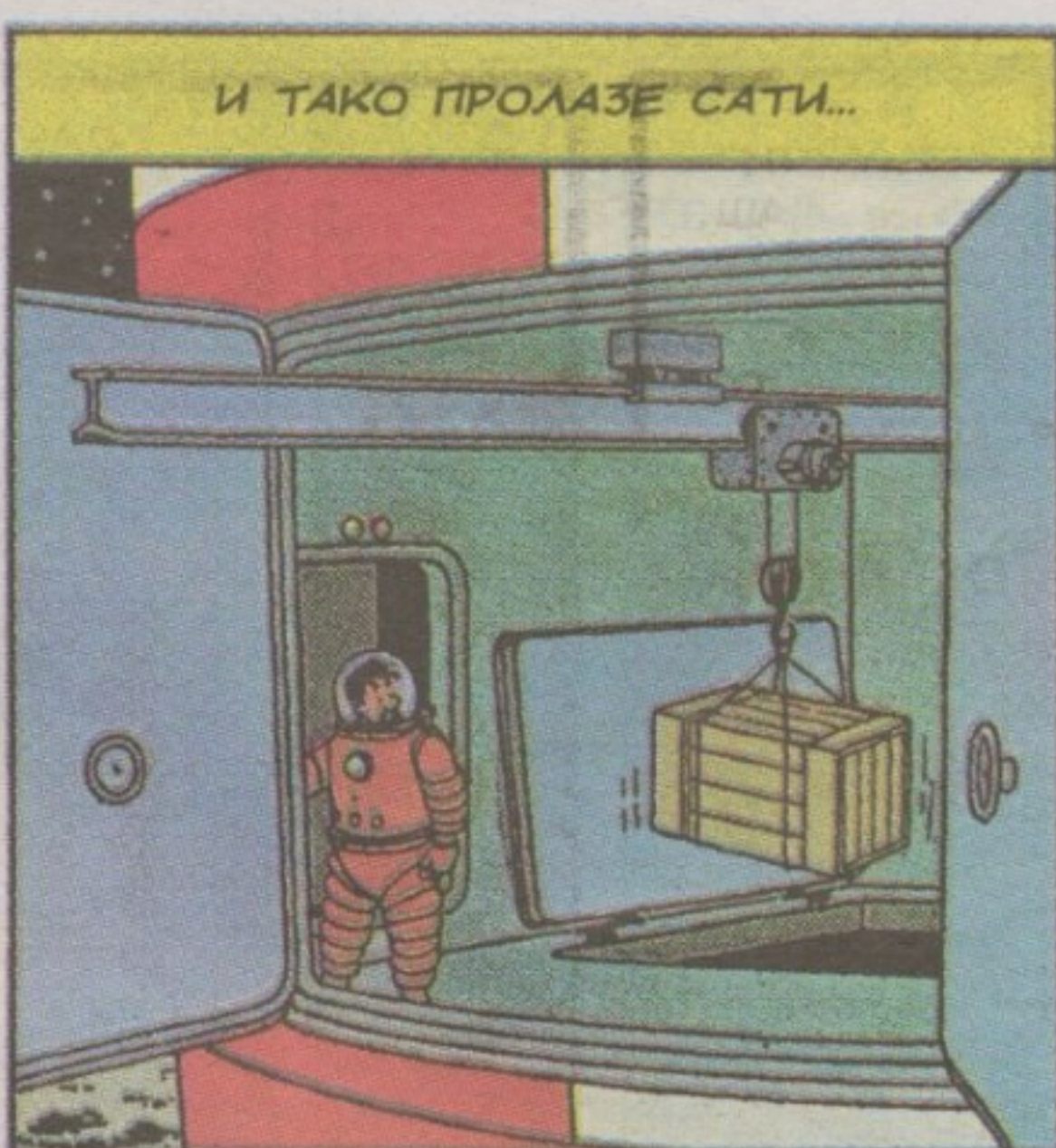
УСТАЛОМ, ТО НИЈЕ БИТНО! НАС
ЧЕКА ПОСАО! ПРЕ СВЕГА, ТРЕБА
ИСТОВАРИТИ МАТЕРИЈАЛ! ОДМАХ
ЋЕМО ПОЧЕТИ! ВОЛФ ТРЕБА ДА
ПРИПРЕМИ ИСТОВАР...

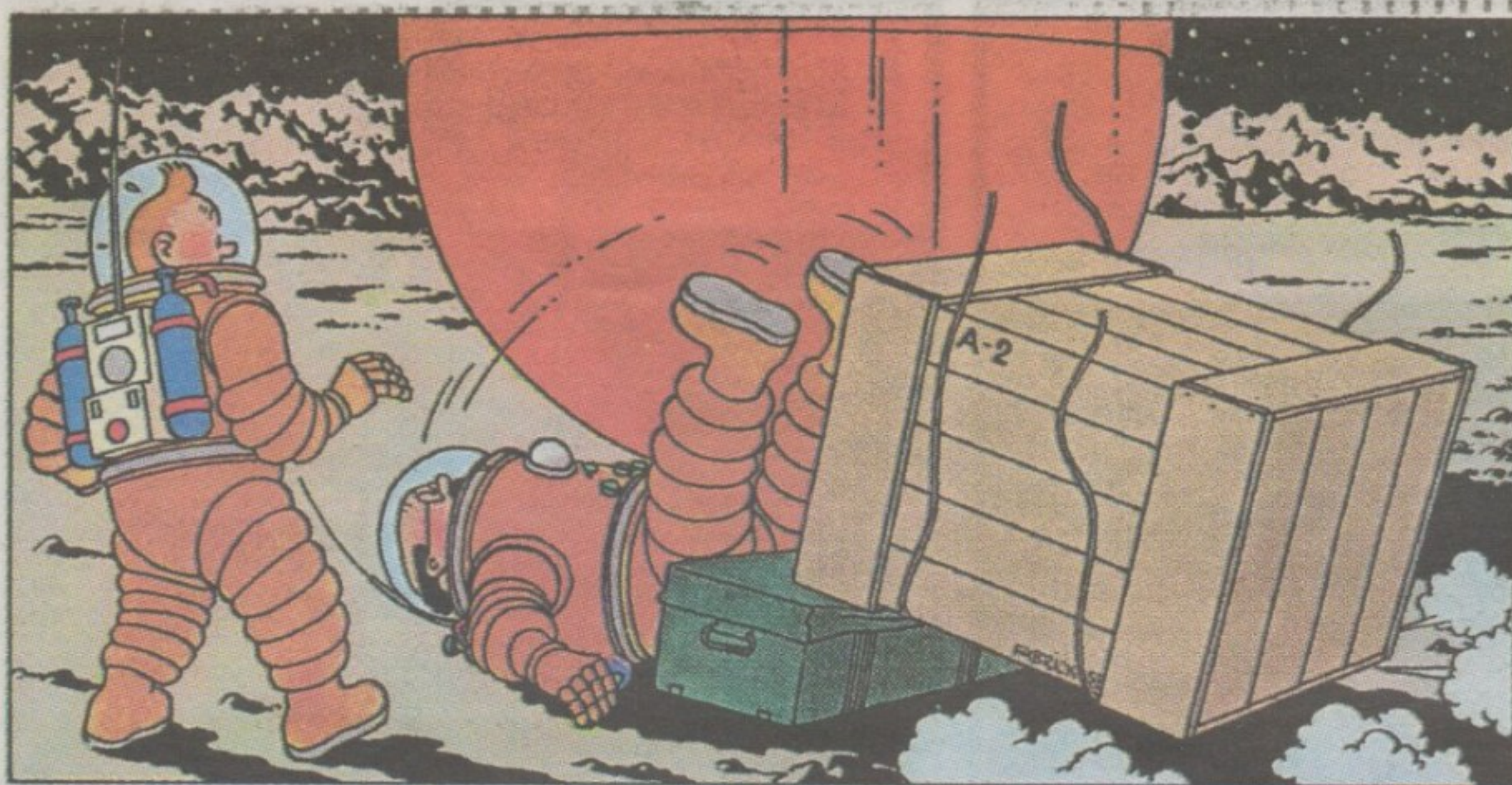

ЗБИЉА, ПИТАМ СЕ ШТА ЧЕКА!
ЧУЈЕТЕ ЛИ МЕ, ВОЛФЕ? АЛО? АЛО?

ПОБОГУ, ШТА СЕ ТО
ДОГАЂА? ЛЕСТВИЦЕ!
ВРАТА! ПОГЛЕДАЈТЕ,
КАПЕТАНЕ!

ПУКОТИНА! ОВДЕ ТРЕБА
ДОБРО ПАЗИТИ!

МОЛИМ ТЕ, БУДИ
ОПРЕЗАН!

ЈЕСИ Л' ВИД'О?
НЕВЕРОВАТНО! И ТО БЕЗ
ЗАЛЕТА!

САД ЈЕ НА ТЕБЕ РЕД!
ХАЈДЕ, НЕ БОЈ СЕ!

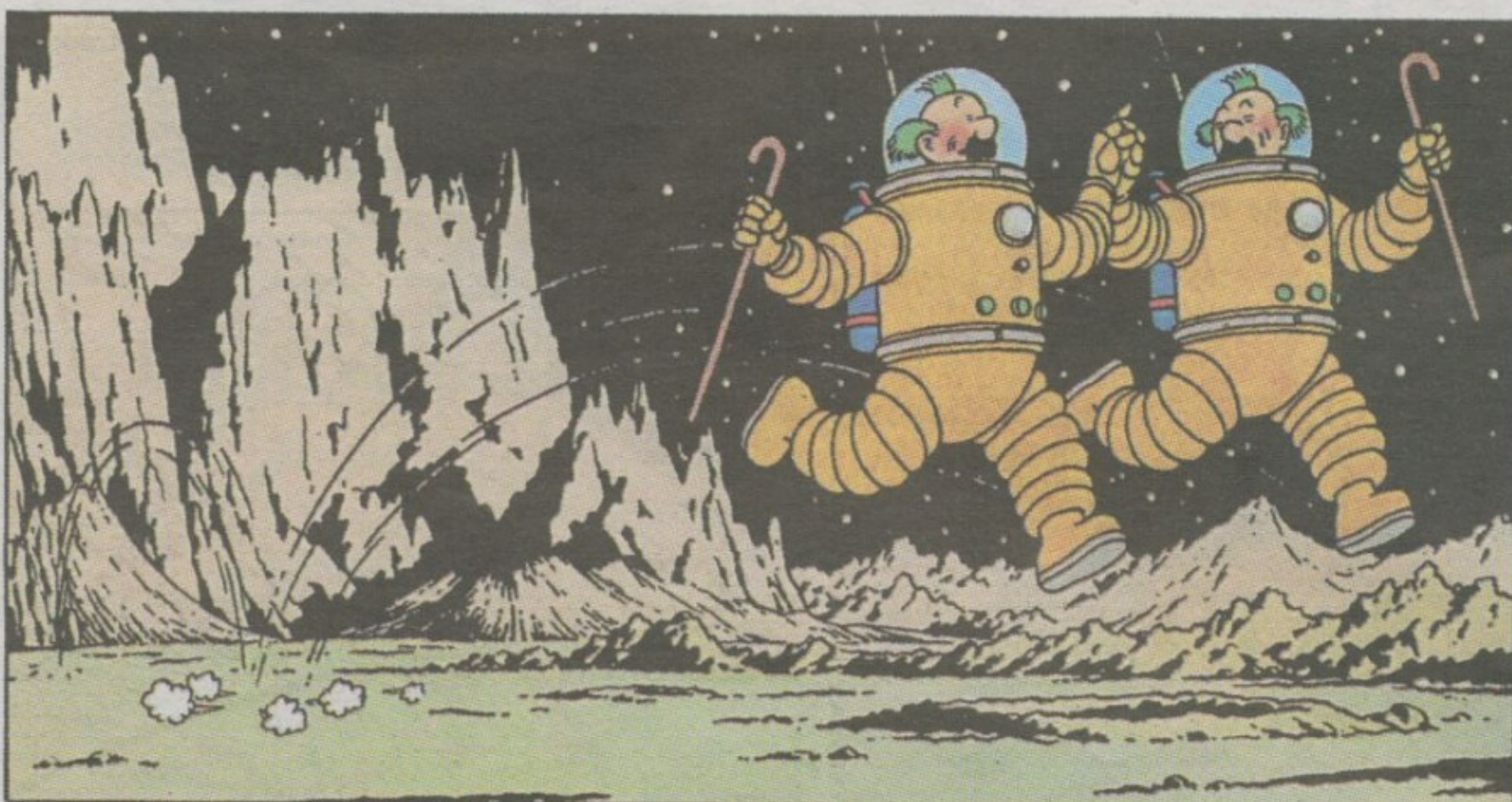

ЕЈ, ШТА КАЖЕШ НА ОВО? ЈОШ
ДАЉЕ НЕГО ТИ!

ИМАМ ИДЕЈУ! ДАЈ МИ
РУКУ! ОДИГРАЋЕМО ЈЕДАН
МАЛИ БАЛЕТ!

БАЛЕТ? ТИ... ДОБРО,
АКО БАШ ХОКЕШ...

ХА, ХА, ХА!

ХА, ХА, ХА!

ХА, ХА, ХА!
ХА, ХА, ХА!

ХАЈДЕ, УОЗБИЈИ СЕ! КАД БИ
НАС ЉУДИ ВИДЕЛИ!

ЉУДИ! ХА, ХА! ЉУДИ!

ПА ШТА?

ТИ ГОВОРИШ КАО ДА СМО
НАСРЕД БУЛЕВАРА! АЛИ, НА
МЕСЕЦУ НЕМА НИКОГА,
ЈАДНИЧЕ МОЈ!

А ОТКУД ЗНАШ ДА НЕМА
НИКОГА КАД НИКО НИКАД
НИЈЕ ДОШАО ДА ПРОВЕРИ?

УОСТАЛОМ,
ПОГЛЕДАЈ!

^{*)} ВИДИ: „ТИНТИН У ЗЕМЉИ ЦРНОГ ЗЛАТА“

И ФАНТАСТИКА

И НАУКА

Припрема
др Зоран Живковић

10

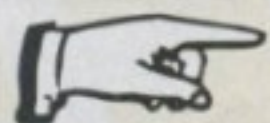
СЦЕНАРИЈА О КРАЈУ СВЕТА...

... и зашто се ниједан неће остварити!?

1. Закони вероватноће

Стојећи поред Берлинског зида 1969. године, Џ. Ричард Гот III, астрофизичар с Универзитета Принстон, предвидео је помоћу једне статистичке формуле да ће ово здање потрајати још између 2,66 и 24 године. Зид је срушен 20 година касније. Гот је потом применио исту једначину на човечанство и израчунао, уз извесност од 95 одсто, да ће оно постојати још између 205.000 и осам милиона година. Да је овај рад озбиљно схваћен међу научницима, сведочи и околност да је објављен у уваженом британском часопису „Нејчр“.

У основи, Готова формула доводи у везу низ процена, а потом прихвата добијени резултат као тачну вредност. Размишљања о далекој будућности имају, међутим, подједнаке изгледе да се покажу тачна као и временска прогноза за крај наредне седмице. Но, ово неће угрожити Готова професорски углед. Ако човечанство ипак буде постојало и после осам милиона година, тешко да ће му неко замерити на погрешној процени.

2. Хемијска оружја

Делују претеће и опасно, нема збора! Али, бомбе и метци такође су опасни. За сада се, у пракси, хемијско оружје није показало опасније од обичног експлозива. У Првом светском рату британска и немачка војска трошиле су по једну тону хемијских отрова да би дошле главе једном непријатељском војнику.

Да ли су савремени нервни отрови, попут сарина, суперпогубни у поређењу са гасовима примењеним у Првом светском рату? Када су припадници култа Аум Шинрикјо предузели напад на токијски метро 1995. године – а посреди је затворен простор, погодан за дејство хемикалија – од сарина је страдало само осморо људи. Наравно, трагична је и само једна невинна жртва, али обична бомба однела би знатно више људских живота у препуној подземној железници.

На врхунцу панике изазване рушењем два торња Њујоршког трговинског центра на разним радио-станицама у САД могло је да се чује упозорење тобожњих стручњака да је сасвим могуће да се над америчким градовима појаве „огромни облаци отровног гаса који би се лагано кретали“. У том случају препоручивало се безглаво бекство. Но, злокобни облаци смрти могу да плове преко биоскопских екрана, али у стварности ниједна војска није у стању да их произведе. Ветар брзо распршује

нервне гасове, а Сунчева светлост их разграђује. Озбиљан хемијски напад по свој прилици не би имао шири домаћај од неколико улица.

Но, нека хемијска дејства у прошлости била су застрашујуће погубна. Облак метил-изоцијаната, који је 1994. године случајно ослобођен из постројења предузећа „Јунион карбајд“ у индијском граду Бопалу, дошао је главе више од 8000 људи, од којих су неки страдали и на удаљености од 40 километара од фабрике. Али, ту је посреди био индустријски појас, а и гас је отицао дуже време, што се не би могло постићи дејством бомбе или авиона.

Сличан трагичан догађај збио се 1988. године у Ираку. Војска је отровним гасом напала курдски град Халабју и убила најмање 5000 људи. Но, да би се то извело, било је неопходно предузети велики број нападачких летова на потпуно небрањени град. Да су бацали обичне бомбе, број жртава свакако би био подједнако висок.

Један од разлога што су САД и Русија одлучиле да униште своје залихе хемијског оружја био је тај што су генерали обе војске закључили да је конвенционално оружје подједнако погубно, а лакше се надзире. Никако вам не би пријало да се нађете близу нервног гаса VX, али исто тако не би вам пријало да је поред вас неки лудак који у руци држи откочени колт.

3. Биолошка оружја

Слично хемијским отровима, биолошко оружје није се показало као дорасло представи коју неупућени имају о њему. Сетите се, на пример, филма „Епидемија“ из 1995. године у коме се веома заразан вирус обрушава на читаве градове. Стварност, међутим, изгледа сасвим другачије. Бацил великих богиња ослобођен је из једне совјетске војне лабораторије 1971. године. Од њега је страдало троје људи, али није избила епидемија. Слично томе, из једног постројења у Екатеринбургу (некадашњем Свердловску) ослобођен је изазивач антракса. Овде је било 68 жртава, али поново није било епидемије. У оба случаја број жртава био је мањи него да је експлодирала само једна бомба.

Године 1989. радници у једној фабрици америчке владе недалеко од Вашингтона случајно су били изложени вирусу еболе. Не знајући да су заражени, слободно су се кретали и долазили у додир с члановима породице и пријатељима током више дана пре но што је случај откривен. Нико није настрадао.

Еволуција је утрошила милионе година да сисаре одари отпорношћу на бациле и клице. Треба се само сетити епидемија црне смрти. Посреди је била најгора позната зараза у историји. Куга се обрушила на средњовековно друштво које је живело у веома лошим хигијенским условима и без лекова. Ипак, није уништила човечанство. Већина људи које је захватила

епидемија успела је да преживи. Некакав супербацил који би напао савремени свет суочио би се, бар у развијеном делу планете, с врхунском медицинском заштитом, завидном хигијеном и мноштвом лекова.

Можда ће једнога дана неки изузетно зао научник изумети такав вирус или бактерију који ће бити у стању да

заобиђу имунолошки систем. С обзиром на могућност да се вештачки начини нека нова суперболест или да се нека од постојећих зараза, као што су велике богиње, генетски измени тако да постане опаснија (две трећине оних који оболе од природних великих богиња преживе), биолошке опасности нипошто не смеју да се пренебрегну.

4. Ланчана реакција

Страх од тога да би научници који петљају око елементарних честица материје могли да изазову катастрофу има богату прошлост. Пре експлозије прве атомске бомбе 1945. године, Роберт Опенхајмер изразио је забринутост да би топлота какве није било раније могла да изазове фузиону ланчану реакцију у атмосфери. Физичар Ханс Бете обавио је прорачуне којима је показао да се планета неће упалити, па је тако проба могла да буде предузета.

Опасност од неконтролисане ланчане реакције поново се појавила када су научници почели да користе сложене акцелераторе честица, попут Космотрона изграђеног 1952. године у склопу Националне лабораторије Брукхевен на Лонг Ајленду. Неке научнике забринула је могућност да би сударање протона и антипротона при изузетно великим брзинама могло да створи неприродни субатомски спој с којим би почеле да се повезују и друге честице, што би довело до урушавања материје у празнину можда огромних размера.

Одржано је више скупова забринутих научника који су расправљали о могућности да опити с високоенергетским честицама доведу до уништења целе планете. Закључено је, међутим, да је ризик занемарљиво мали. Но, изражена зебња нашла је одраз у роману Курта Вонегата „Колевка за мацу“ из 1963. године, у коме један истраживач нехотице ствара „лед девет“, нарочити молекула који при собној температури претвара воду у чврсто стање. Када мала количина ове материје доспе у море, сва вода на Земљи брзо се заледи рачунајући ту и ону у живим бићима.

Мартин Рис, који је учествовао у поменутим научним расправама о опасности што их отварају акцелератори честица, оживео је замисао о томе да би физика високих енергија могла нехотице да уништи свет. У својој

новој књизи „Наш судњи час“, Рис изражава бојазан да би подизање нивоа енергије у разбијачима атома, каква је нови релативистички колајдер тешких јона у Брукхевену, могло да доведе до настанка црне рупе која би усисала целу нашу планету. Он стрепи да би још моћнији акцелератори могли да произведу „спојеве“ ултразбијених кваркова – најмањих познатих јединица материје – који би одиграли улогу „леда девет“ за целу васиону, изазвавши повезивања свеколике материје у такве спојеве и њено нестајање. Будући да се, у основи, материја састоји од „ничега“ које се веома брзо окреће, нема начелних разлога који би се противили томе да се она спонтано врати у „ништа“.

„Садашњи вакуум могао би се показати крхак и нестабилан“, каже Рис у својој књизи. Неки акцелератор честица могао би да проузрокује да један мајушан део простора подлегне „фазном прелазу“ и врати се у пређашње стање „ничега“ које је претходило Великом праску. То „ништа“ ширило би се потом брзином светлости потирући све на свом путу. С обзиром на ову брзину, чак ни веома развијени ванземаљци не би могли да „виде“ наилазак овог таласног фронта мегауништења. Другим речима, неки нехајни постдипломац на Брукхевену могао би, док безазлено ужина, да изазове уништење васионе.

Могу ли обични људи да процене вероватноћу једног оваквог догађаја? Тешко, без ослањања на веома високо образовање. Све што им у том случају преостаје јесте или да верују у скорашњи судњи дан или да се ослоне на чињеницу да током 15 милијарди година, протеклих од Великог праска, у космосу који обилује звезданим катастрофама и другим непојамним катаклизмама још ничег сличног није било.

5. Нанороботи изван контроле

Ерик Дрекслер, оснивач нанотехнологије, назвао је то „сива пошаст“: способност микроскопских машина да разлажу материју, а потом је склапају у копије самих себе. Нанороботи би могли, попут најезде интелигентних скакаваца, да преплаве Земљу, боји се Дрекслер, а онда да се отисну у свемир прождирући све пред собом. У најновијем роману Мајкла

Крејтона „Плен“ описују се очајнички покушаји научника да униште ову напаст пре но што овлада светом.

Занемаримо начас чињеницу да, упркос свим размишљањима о нанороботима које сте видели, ова створења, технички говорећи, још уопште не постоје. Замислимо да ипак постоје. У својој критици романа „Плен“ визионарски научник Фримен Дајсон указује на потешкоће с којима би се нанороботи суочавали. Они не само што не би могли да се дају у потрагу за беспомоћним жртвама, као што се то описује код Крејтона, него једва да би уопште и били у стању да се крећу. Ствар је напросто у томе што закони физике налажу да што је нешто мање, то наилази на већи отпор када се креће кроз воду или ваздух.

„Највећа брзина коју може да постигне неки пливач или летач управо је сразмерна његовој дужини“, истиче Дајсон. „Највећа брзина наноробота који лете кроз ваздух или пливају у води била би око 2,5 милиметара у секунди, што је отприлике довољно да се крене у потеру за једним пужем.“

6. Прождрљиве црне рупе

У средишту наше галаксије готово извесно налази се супермасивна црна рупа која тежи приближно колико и три милиона сунаца. Мање (односно, лакше) црне рупе, по свој прилици, налазе се у другим деловима васионе.

Ако би нека од њих стигла у Сунчев систем, њен гравитациони утицај пореметио би орбите свих планета и Месеца. Земља би могла да буде избачена из умереног орбиталног појаса у коме се сада налази и да се нађе било у хладнијој зони у којој је Марс, било ближе Сунцу где би изгорела или испарила.

Још горе од тога, ако би нека довољно велика црна рупа прошла кроз наше окружење, запретио би нам читав низ видова уништења света. Но, пре свега другог, Земља би тада била усисана у тако силовит гравитациони вртлог да из њега ништа не би успело да избегне. Атоми из којих је саздана наша планета престали би да по-

стоје у свом уобичајеном виду.

Међутим, вероватноћа сусрета Земље са једном црном рупом астрономски је мала. С друге стране, судар са било којим супертешким објектом никако не би могао да се преживи.

7. Промена магнетних полова

Како Земља ротира, растопљено стење у њеној унутрашњости, које се врти, ствара магнетно поље што оптаче планету. Магма још ниједном није престала да се окреће, како се то збива у филму „Језгро“. Али, магнетна дејства очувана у токовима лаве у Орегону, показују да се магнетна поларност нашег света преокреће с времена на време. Не зна се шта тачно изазива ово преокретање. Последње се, како изгледа, збило пре 16 милиона година, али неки истраживачи претпостављају да се Земљина поларност мења једном у сваких десетак хиљада година.

Као последица тог догађаја, игла на бусоли показивала би у смеру Антарктика – али оно што забрињава неке научнике јесте сам тај дога-

ђај. Када се промене магнетних полова, намагнетисане масе лаве наједном би се нашле у положају да их привлаче подручја која су их претходно одбијала, што би довело до земљотреса и других сеизмичких поремећаја. Сва магнетна поља могла би накратко да се распаду, а то би изазвало потпуни хаос у електроници. Земљино магнетно поље одбија неке видове соларног ветра и космичке зраке; ако дође до пада тог поља, зрачење ће се обрушити на површину планете уништавајући биљке, животиње и људе.

Тешко је проценити колико је стварно опасна промена Земљиних магнетних полова будући да се не зна којом се учесталости она збива. Но, и да се зна, која би корист била од тога? Никаква.

8. Супервулкани

Помпеја (79. година), Тамбора (1815. година), Света Јелена (1980. година): будите срећни што се нисте затекли негде у близини. Експлозије ових планина збрисале су све унаоколо до удаљености од много километара. Сматрате да су ово мањи недостаци једног иначе геолошки постојаног света? Погрешно! Чак су и најсиловитије досад забележене ерупције – као што је био Кракатау, у Индонезији, који је изазвао низ ледених зима у Европи после 1883. године – сасвим скромне у поређењу с онима из ранијих епоха вулканске историје.

Већи део Индије почива на базалтној подлози коју геолози називају Деканове замке. Сматра се да су се на овом подручју десиле ерупције на хиљаде огромних вулкана, док су катаклизме које су они изазвали трајале више миленијума и прекриле готово цео потконтинент растопљеним слојем базалта дебелим чак 300 метара. Деканове замке изрониле су пре око 65 милиона година што се поклапа с нестанком диносауруса. Неки истраживачи сматрају да је метеорит који је виновник овог нестанка ударио толико силовито да је то довело до пуцања тектонских плоча, што је покренуло незамислив сеизмички хаос. Поред тога што је све било потпуно сатрто на путањи плимног таласа лаве високог 300 метара, ерупција Деканових замки изазвала је и ледено доба створивши глобални мега-смог и киселу кишу која као да је падала право из пакла.

Но, Деканове замке биле су тек општински ватромет у поређењу с огромном сибирском базалтном подлогом названом Сибирске замке, производом ерупција које су трајале 600.000 година. Оне су се збиле пре отприлике 250 милиона година, што се поклапа с ишчезнућем врста у раздобљу перм – најобимнијим нестанком фосилних остатака.

Ту су, затим, супервулкани, појединачне ерупције изузетних размера и силе, знатно моћније од Кракатауа. Неки потичу из геолошки новијих раздобља. Супервулкан назван Тоба експлодирао је близу Суматре пре 73.000 година. Тоба је избацио пет милијарди тона сумпорне киселине у атмосферу, као и толико пепела, што је запретило Сунчеву светлост па је просечна температура на Земљи, то-

ком више година, била нижа за 4 степена Целзијусове лествице – што је иначе разлика између садашњих температура и оних из леденог доба у плеистоцену. Свакако сте чули за теорију да људска раса потиче из Африке. Сви смо, наиме, потомци мале групе људи који су живели у клисури Олдувај. Није искључено да су они једини преживели глобалне последице ерупције неког супервулкана.

струја? Западна Европа већма је погодно подручје за живот захваљујући Голфској струји, појасу топле воде који запљускује обале Енглеске. Ако глобално за-

гревање промени ток Голфске струје, Европска унија могла би да се нађе у веома хладним условима иако би у остатку света температура расла.

10. Астероиди убице

Судар Земље с циновским метеоритом који је пао на мексичко полуострво Јукатан и направио удубљење широко 300 километара вероватно је дошао главе диносаурусима. Али, то се збило пре 65 милиона година. Тако нешто више се не може догодити. Или можда може?

И те како може! Метеорит из Јукатана био је тек један у дугом низу међупланетних громада што пролазе близу Земље и који су пали на површину. Неки од њих пали су ту недавно.

Године 1908. тело пречника 76 метара пало је у област Тунгузије у Сибиру савиравши са земљом све дрвеће на подручју већем од 2500 квадратних километара и експлодирајући снагом која се процењује на 10 мегатона, што је 700 пута силовитије од атомске бомбе бачене на Хирошиму. Да је громада из Тунгузије пала на Москву или Токио, ти градови престали би да постоје.

Године 535. рој метеорита који је доспео до површине дигао је у атмосферу толико материјала да је то довело до вишегодишње оштре зиме, што је вероватно допринело да Европа утоне у мрачно доба. Пре десет хиљада година нешто огромно треснуло је у аргентинске пампе, уништивши замашан део јужноамеричке природе силином 18.000 пута већом од оне која је сатрла Хирошиму.

Према проценама Алена Хариса из Института васионских наука у Колораду, око пола милиона астероида величине приближне громади која је пала у Тунгузију пресеца се на свом путу са Земљином орбитом. Но, знатно су опакији они астероиди који су у стању да изазову

удар равн јукатанском. Сматра се да таквих има око 1100 у близини Земље, а неки од њих били би кадри да окују планету у дуготрајну зиму и да је заспу пљусковима подједнако корозивним као и киселина из акумulatora. Ни за једну од ових убилачких стена не зна се, додуше, да се усмерила на Земљу – али тек треба установити путање више стотина њих.

Можемо ли да зауставимо астероид који хита претећи да се судари с нама? Још не. Насе настоји да усклади праћење небеских тела што пролазе близу Земље, али не располаже технологијом којом би им се супротставила као ни плановима за изградњу такве технологије. Ово можда није мудро. „Највећи број процена вероватноће пада астероида изједначава овај ризик с оним ком се излажете приликом

9. Изненадна промена климе

Повећање температуре за један степен током претходног столећа није засад наудило никоме – штавише, њиме се могу објаснити све већи приноси житарица чиме се обеснажује теорија о неизбежној и предстојећој општој глади. Основано је очекивати да ће се овај пораст опште температуре наставити, бар делимично и услед дејства вештачких гасова стаклене баште. Коначно, овај вишак топлоте изгубио би свој благотворни учинак.

Но, истраживаче знатно више забрињава не постепена, него изненадна промена климе. Преко изотопа кисеоника у фосилним остацима научници могу прилично тачно да измере температуре атмосфере у прошлости. Ослањајући се на нивое

ових изотопа, Расел Грем из денверског Музеја природе и науке открио је најмање 63 случаја наглог преласка из хладних у топла раздобља током последњих 1,6 милиона година – односно, по једну наглу промену климе на свака два и по миленијума у просеку. Имајући у виду да је већ протекло 10.000 година од почетка садашњег пријатног температурног раздобља, то наговештава нову промену.

Замисао о томе да би гасови стаклене баште могли да изазову једну овакву брзу промену онеспокојава озбиљне научнике. Океанске струје, чију динамику још нисмо одгонетнули, изгледа да су имале средишњу улогу у пређашњим климатским променама. Шта ако дође до изненадне промене ових

летења путничким авионом“, каже Нејтан Мирволд, бивши технолог при „Мајкрософту“. „Но, морате имати у виду да се у овом случају цела људска раса налази у истом авиону...“ ■

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

15. 8. 2003.

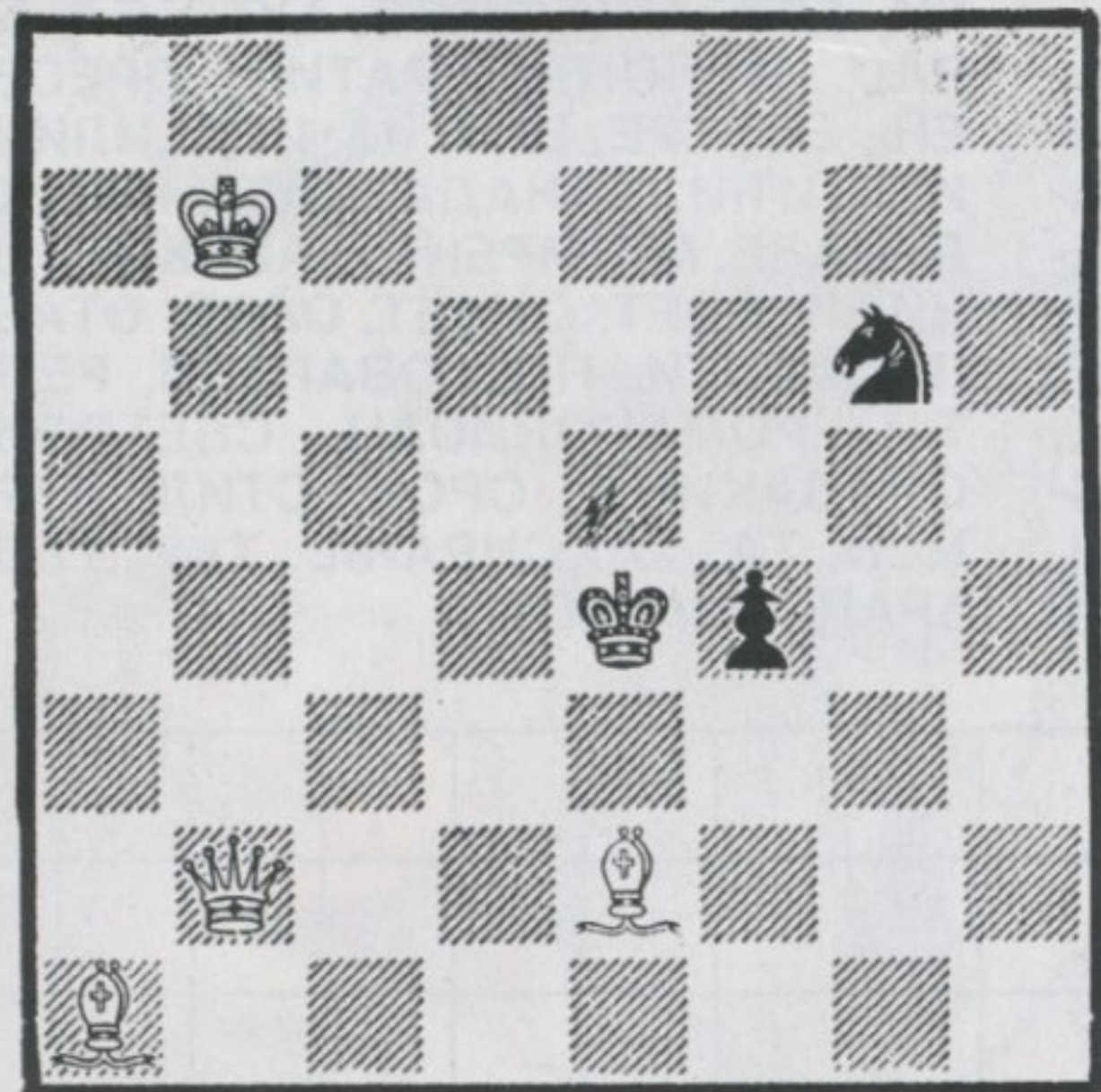
КОЊИЦ СКАЧЕ У РАВНИЦИ

При крају 19. века шах се играо и у Војводини. Новосадски часопис „Јавор“ увео је 1889. године шаховску рубрику у додатку броја 12. На првој страни додатка, после недељног календара и решења загонетке број 3, налази се шаховска рубрика.

У уводном делу уредништво је писало: „Данашњим даном уводимо у наш лист игру шах која је у забавним листовима изображених народа давно већ уведена... Уређивања рубрике примио се Никола Коњовић, родом из Сомбора, који је учинио много за развој шаха у нашој земљи.“

Називи фигура били су исти као и данас изузимајући назив за даму (краљицу) која је означена као „вођа“ и скакача (коња) који је имао лепо име – „коњиц“.

Задатак („задаћа“) број 1 био је мат у 2 потеза.

Решење: 1. Lg4!

Иначе, шах-клуб је у Новом Саду, према наводима познатог аустријског шаховског мајстора, проблемисте и историчара Јохана Бергера (1845–1933) основан још 1880. године. Он је то објавио у свом годишњаку „Шах јарбух“ који је издавао у Бечу. Колико је година тај клуб радио, није познато, али постоји податак из кога се поуздано закључује да је Шаховски клуб у Новом Саду, по други пут, званично основан 9. октобра 1898. године. Његов оснивач и председник био је др Јожеф Ноа (1856–1903). Он је саставио Основна правила клуба која је после завршног 23. параграфа потписао. Поред његовог потписа са леве стране налази се печат клуба у чијој је среди-

Доктор Јожеф Ноа

ни шаховска фигура – краљ. Под бројем 3614 од 25. јануара 1899. године та правила је одобрило Министарство унутрашњих послова у Будимпешти.

Ова правила, која је пре неколико година у Архиву Новог Сада нашао шаховски историчар и писац Славко Станојевић из Новог Сада, нису искључиво шаховска (не говоре о шаху као игри и кретању фигура). У њима се означава назив шаховског друштва, садржина и облик печата, чланство у друштву, чланарина, начин управљања и престанак рада друштва. Занимљиве су две одредбе: својство оснивача могао је да има члан који приложи 50 круна као и да се у просторијама друштва забрањује свака друга игра – сем шаха.

Доктор Јожеф Ноа је из породице јеврејског порекла. Рођен је 21. октобра 1856. године у Великом Бечкерек (данас Зрењанин). Отац Самуел, сапунџија по занимању, Мађар, доселио се у Велики Бечкерек из Варшаве. Ноа је похађао гимназију и студирао право у Бечу. Стекао је докторат права и вратио се у родни град где је радио као судски бележник.

У Великом Бечкерек шаховски клуб је основан 1879. године. Његов оснивач и први председник био је Јожеф Ноа. Клуб је у почетку имао 42 члана. Прво шаховско првенство града почело је 23. новембра 1879. године, а учествовало је 16 играча. На њему су 1-2. место поделили Гершурн Штерн и Имре Салаи. Шаховски клуб издавао је полумесечни шаховски часопис „Каиса“ на осам страна, од октобра 1896. до децембра 1897. године. Клуб је 1896. године издао „Шаховски

алманах“ на 300 страна. Али, историчари шаха нису успели да нађу ниједан примерак часописа „Каиса“ ни „Шаховског алманаха“.

На шаховским такмичењима доктор Јожеф Ноа почео је да се појављује за време школовања у Пешти. Са 17 година играо је на првенству Пештанског шах клуба, године 1880. играо је на аматерском турниру у Грацу где је заузео 8. место и испунио услов за стицање титуле шаховског мајстора. На великим шаховским такмичењима учествовао је до 1896. године. У каријери је постигао много лепих победа над истакнутим играчима онога времена: победио је Мезона, Блекберна, руског шампиона Михаила Чигорина, Мекензија, кандидата за првака света Цукерторта. На турниру у Будимпешти, 1896. године, иако се слабо пласирао, успео је да ремизира са победником турнира Чигорином и кандидатом за првака света Шлехтером, као и са др Тарашом и Албином. Победио је Гезу Мароција, шампиона Мађарске.

Због заслуга у шаху изабран је 1894. године за почасног члана Шаховског

ЧИГОРИН – др НОА Лондон, 1883. Француска одбрана

1. e4 e6 2. d4 d5 3. Sc3 Sf6 4. ed5 ed5 5. Sf3 Ld6 6. Ld3 0-0 7. 0-0 Lg4 8. Lg5 c6 9. Dd2 Sbd7 10. Se1 Dc7 11. f4 g6 12. h3 Lf5 13. Lf5 gf5 14. Dd3 Se4 15. Lh6 Kh8 16. Lf8 Sf8 17. De3 Se6 18. Se4 de4 19. g3 Db6 20. c3 Db2 21. Sg2 Db6 22. Sh4 Sg7 23. g4 Tg8 24. Kh1 Dd8 25. Sg2 Dd7 26. g5 Sh5 27. c4 f6 28. h4 h6 29. Dh3 hg5 30. hg5 Dh7 31. Kg1 fg5 32. Kf2 g4 33. De3 g3 34. Ke2 Tg4 35. c5 Sf4 36. Sf4 Dh2 37. Ke1 Lf4 38. Tf4 g2 39. Tf2 g1D 40. Ke2 Dgf2 41. Df2 Tg2 42. Tf1 f4 43. Ke1 Tf2 44. Tf2 Dg1 45. Ke2 f3.
Бели предаје.

клуба у Великом Бечкерек, као и Лондонског шаховског клуба. У пролеће 1903. године разболео се и умро у Будимпешти.

Новосадски шаховски клуб поново је основан 12. фебруара 1922. године у просторијама најстаријег хотела у Новом Саду, тада под именом „Царица Јелисавета“ (данас хотел „Војводина“). Клуб су основали Јован Рајковић, Бошко Мештеровић и Жарко Огњановић.

Жарко Огњановић је аутор Споменице Новосадског шах-клуба поводом десетогодишњице постојања док су Славко Станојевић и Красоје Нотарош написали нову споменицу поводом 75 година постојања клуба – „Новосадски шаховски клуб 1922–1997“■

Славко В. Домазет

— четрдесет пет

ИСТИ БРОЈ – ИСТО СЛОВО

- 9, 14, 10, 5, 14, 10 – Свемир, васиона.
 1, 2, 8, 2, 9, 10, 4, 11, 2 – Велика група звезда.
 5, 6, 12, 9, 13, 12 – Планета најближа Сунцу.
 2, 3, 7, 12, 14, 5, 6, 7, 2 – Сазвежђе на северној хемисфери.
 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 – Највећи Јупитеров сателит.

ПОГАЂАЉКА

- ТУРСКА (2)
 ЛЕСОТО (2)
 БРАЗИЛ (3)
 КАНАДА (3)
 ДАНСКА (4)
 ??????? (6)

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

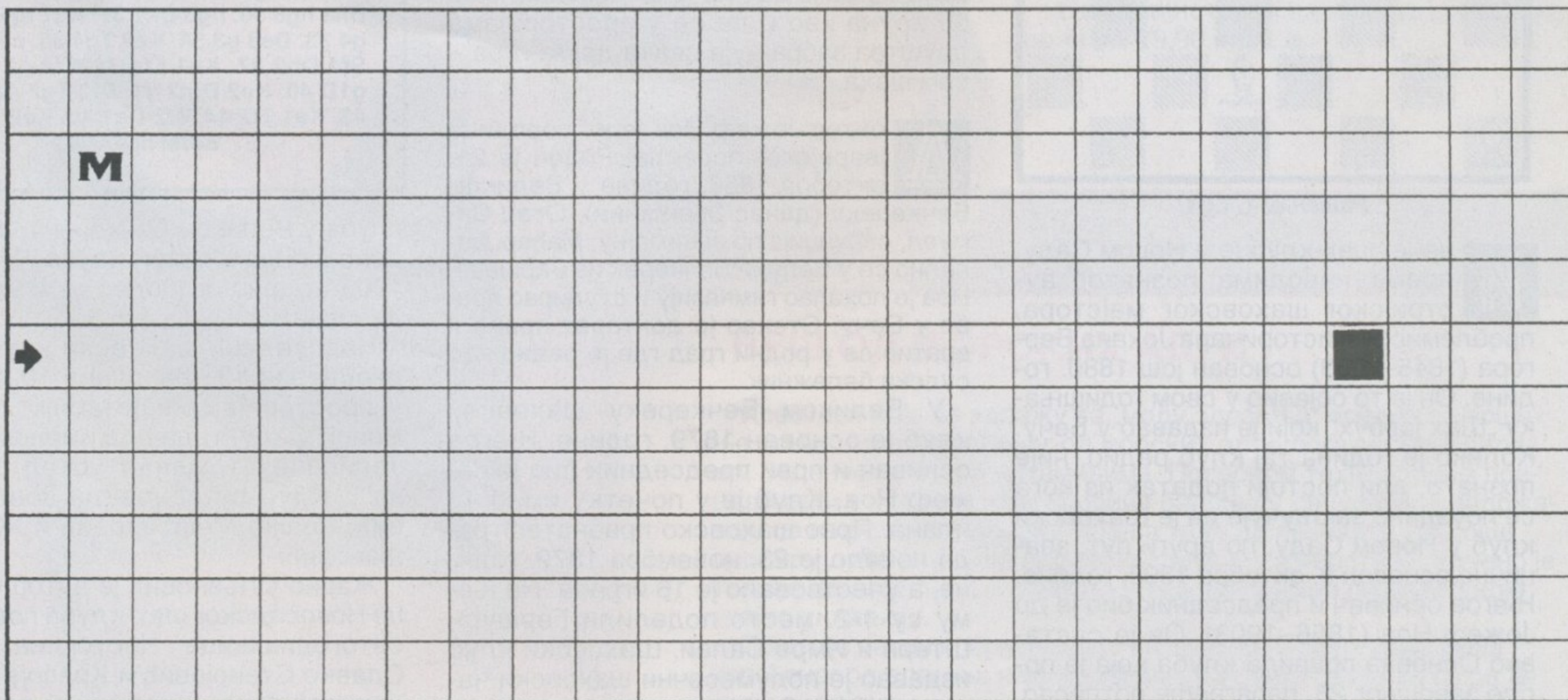

У смеру стрелице упишите оба имена и презиме композитора са слике. Укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа и уцртавајући црна поља која недостају.

Водоравно: АВИОНИ, АВРАМОВИЋ, АЛПИНИЗАМ, АНЕ, АНИТ, АПАРАТ, АПИ, АС, АТАР, ВИЛА, ГАТАЛИНКА, ДАК, ДОР, ДОСЕТИТИ СЕ, ЕВИТА, ЕМЕ, ЕТОРЕ, ИВА, ИМЕ, ИЊЕ, ИЦАТИ, ИЦ, ЈЕСЕЊЕ ЛИШЋЕ, ЛОР, МАР, ОНОЛИКО, ОПЕРА, ОСИГУРАЊЕ, ОТА, ПОТОМАК, ПРСТЕН, РИКАТИ, РОБОВАТИ, РОВА, САЛОН,

СИПЕРАК, СКАКАЛИШТЕ, СТ, ТАБУРЕТИЋ, ТЕРЕНАЦ, ТИРС■

Усправно: АВЕТ, АДУТ, АЛИГАТОРИ, АЛФ, АМИ, АМОС, АУТО, БА, БОРАЦ, ВИНОНА, ГРАТИС, ДРЕСЕР, ЕЊ, ЕО, ЕРЕ, ЕТО, ИЗ, ИЛА, ИЛИНА, ИЈУ, ИЋИ, КАНАДА, КАТАНАЦ, КО, ЛИВАДЕ, МИ, МРЕНЕ, НАВИКАТИ СЕ, НИЋИ, ОВЕТ, ОМЛЕТ, ОРАО, ОТАВА, ПОПАРАТИ, ПРЕГОВАРАТИ, РЕПИЋИ, РОМАНОПИСАЦ, СВЕТОЛИК, СЛОВАКИЊА, СРОК, СТИЛ, СТРЕМЕН, ТА, ТАКСИРАЊЕ, ТАР, ТЕСА, ТРАП, ЦЕМ, ШП■

АНАГРАМ

ПРВАЦИ ЈЕР ЈЕ РЕАЛНИ ПРОСТОР ТЕ ИГРЕ ЦЕО БАЗЕН

СПОЈИТЕ ПАР!

(спортски асови)

1. Вера Јефtimiјадес	а. маратон
2. Мирослав Церар	б. стони тенис
3. Иван Губијан	в. кошарка
4. Ненад Стекић	г. мачевање
5. Фрањо Михалић	д. рвање
6. Тадија Качар	ђ. гимнастика
7. Светлана Китић	е. скок удаљ
8. Ержебет Палатинуш	ж. бацање кладива
9. Рефик Мемишевић	з. бокс
10. Рајко Жижић	и. рукомет

АНАГРАМ

Воћку **РАНКУ**
медвед овај бере
а пре јела
он је увек пере.

Решења на страни 61

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

(8-15.8.2003.)

ЛИСТА ИНОСТРАНИХ СИНГЛОВА
бр. 110/31

1. (1) ➔ **SUPER FURRY ANIMALS**
– Golden Retriever (5)
2. (3) ➔ **BLUR** – Crazy Beat (4)
3. (4) ➔ **MADONNA** – Hollywood (4)
4. (5) ➔ **PINK** – Feel Good Time (3)
5. (6) ➔ **METALLICA** – St. Anger (5)
6. (2) ➔ **THE CORAL** – Pass It On (5)
7. (8) ➔ **OCEAN COLOUR SCENE**
– I Just Need Myself (3)
8. (13) ➔ **BUSTED**
– Sleeping With The Lights On (2)
9. (12) ➔ **AVRIL LAVIGNE** – Losing Grip (4)
10. (14) ➔ **BENT** – Stay The Same (3)
11. (16) ➔ **ROBBIE WILLIAMS**
– Something Beautiful (2)
12. (–) и **HOT HOT HEAT** – No, Not Now (1)
13. (7) ➔ **MOLOKO** – Forever More (7)
14. (–) и **KOSHEEN** – All In My Hand (1)
15. (9) ➔ **THE CARDIGANS**
– You're The Storm (7)
16. (18) ➔ **TURIN BRAKES** – Average Man (2)
17. (–) и **JUNIOR SENIOR**
– Rhythm Bandits (1)
18. (15) ➔ **SKIN** – Trashed (6)
19. (10) ➔ **MASSIVE ATTACK**
– Butterfly Caught (6)
20. (11) ➔ **TRICKY** – Anti-Matter (6)
21. (17) ➔ **RED HOT CHILI PEPPERS**
– Universally Speaking (10)
22. (21) ➔ **ELECTRIC SIX** – Gay Bar (9)
23. (20) ➔ **PLACEBO** – This Picture (8)
23. (19) ➔ **MORCHEEBA**
– What's Your Name (7)

Испали:

STEREOPHONICS – Madame Helga (10)

FLAMING LIPS – Fight Test (7)

NICK CAVE & THE BAD SEEDS

– He Wants You (7)

Листу уређује Ах-Неша.

www.sezamprom.yu

Радио
ПОЛИТИКА

Препоручујемо:

www.billboard.com

The Billboard Hot 100

1. **BEYONCE** feat. **JAY-Z** – Crazy In Love

Modern Rock Tracks

1. **LINKIN PARK** – Faint

Mainstream Rock Tracks

1. **STAINED** – So Far Away

Adult Contemporary

1. **UNCLE KRACKER** – Drift Away

The Billboard Hot 100 – avgust 1988.

1. **STEVE WINWOOD** – Roll With It

105,2 i 91,5 MHz FM Stereo

—четрдесет седам

Злочини који су ушли у историју

Ни жена ни тринаестогодишња кћерка нису чуле будилник који је у соби до њихове звонио у четири сата ујутро. Нису чуле ни благи шум пиштоља с пригушивачем. Да, случајно, јесу, једно од најнеобичнијих америчких убистава имало би какво-такво решење или објашњење.

Угледни породични човек господин Рој Орсини лежао је у спаваћој соби мртав, у пиџами, лицем на јастуку. Пуцано му је у потиљак метком калибра .38 из непосредне близине.

Ујутро 12. марта 1981. године детектив за крвне деликте Том Фарли одмах је знао да је у задатак добио „немогуће“ убиство: Орсини је убијен у својој спаваћој соби чија су врата и прозори били закључани изнутра. Самоубиство је било искључено.

Последњи пољубац

Тридесетосмогодишњи Орсини, инжењер, био је узоран супруг и отац. Становао је са супругом Ли и кћерком Тифани, ученицом, у угледној приградској четвр-

ти у Северном Литл Року, америчка држава Арканзас. Колико су његова породица и најближи пријатељи и сарадници знали, није имао ни једног јединог непријатеља.

Рој Орсини отишао је 11. марта у кревет рано, јер је су-традан ујутро

спрат у спаваћу собу. Тада су га последњи пут виделе живог.

Да се није успавао?

Следећег јутра госпођа Ли Орсини устала је у 7 ујутро. Она и Тифани су доручковале, а госпођа је затим испратила кћерку

до школе недалеко од њихове куће. Када се вратила, посвршавала је кућне послове у приземљу и попела се на спрат да намести спаваће собе. Увек је почињала од велике собе у којој су, иначе, спавали она и њен муж.

НЕМОГУЋЕ УБИСТВО

Рој Орсини лежао је на кревету мртав, лицем на јастуку. Пуцано му је у потиљак метком калибра .38 из непосредне близине. Врата и прозори његове собе били су изнутра закључани

имао пословни састанак с клијентом 96 километара далеко од града. Он је наместио будилник да му звони у четири ујутро да би кренуо раније и избегао јутарњу саобраћајну гужву.

Орсини је тако радио сваки пут када је морао да устане рано да не би будио укућане. У таквим приликама његова жена и кћерка спавале су заједно у кћеркиној соби до главне спаваће собе, где је тада спавао он. Нешто после девет увече, 11. марта, он их је обе пољубио и попео се на

Илустровао
Војислав
Васиљевић

Тог јутра врата спаваће собе била су затворена, што нимало није личило на Роја. Он је, када је морао да устане рано, па је спавао сам, врата собе остављао широм отворена и собу у приличном неред. Госпођа је ухватила кваку, али су врата била закључана изнутра. А врата те собе нико није закључавао откад су се ту доселили, пре него што се Тифани родила.

ТВО

Да се случајно није успавао, помислила је. Или му је изненада позлило, па је одустао од пута и остао у кревету? Ли је притиска-

ла, окретала и цимала кваку, лупала и викала: „Роје, Роје! Да ли си унутра? Шта ти се десило?“ Одговора није било.

**Исти калибар
– друга марка**

Ли Орсини је, преплашена на смрт, стрчала низ

степенице, изјурила из куће и почела да дозива најближу сусетку, госпођу Гленду Бек. Њих две су заједничким напорима успеле да развале врата Орсинијеве собе и Ли Орсини је вриснула: њен муж, у пиџами, лежао је на кревету очигледно мртав.

Детектив Фарли и његови људи стигли су на место злочина неколико минута пошто их је Гленда Бек позвала телефоном. Брзо су установили да је Рој Орсини, као већина Американаца, имао пиштољ. Али, оружје се налазило у затвореној фиоци витрине удаљене од кревета. И, мада је имало исти калибар, .38, као и пиштољ којим је Орсини убијен, био је марке „Смит енд Весон“. А смртоносни метак испален је из „колта“.

Нико није имао мотив

Сам Орсини ни у ком случају није могао да испали метак себи у потиљак, врати пиштољ у фиоку и поново легне на кревет. А врата су била закључана изнутра и прозори затворени резама. Сат, навијен да звони у четири ујутро, звонио је колико му је опруга дозвољавала.

Да ли је кобни хитац испален пре или после четири сата ујутро? Начи-на да се то сазна није било. Ни Ли ни Тифани нису чуле пуцањ, што је значило да је коришћен пригушивач.

Детектив Фарли наредио је детаљну истрагу и испитивање сваког познатог рођака, пријатеља и пословног партнера Роја Орсинија. Обавезно је проверена и његова супруга Ли. И сазнало се да су обоје водили живот без иједне мрље и да су били веома одани једно другом као и својој кћерки Тифани. Није нађен нико ко би имао разлога да изврши ово убиство.

Детектив Фарли често је касније говорио: „Решавао сам много случајева убиства, али никада ништа слично овоме. Како год га посматраш, оно припада измишљеним случајевима из крими-романа, не стварном животу!“

Бојана Дожић

СВЕТ У БРОЈКАМА

ПОМИРИЦИ МЕ!

12

милиона мајушних длачица покрива слузницу човековог носа. Те длачице хватају миришљаве молекуле омогућавајући нам да разликујемо мирисе ■

275

арома (којима одговара исти број хемијских молекула) садржано је у ружиног уља ■

173

бочице „Parfum VI“ произведено је до сада. Реч је о вероватно најскупочијем парфему на свету. Његова цена је 71.380 долара. Бочица је направљена од платине и украшена је рубинима и дијамантима ■

1

милијарда евра – толики је годишњи промет од продаје парфема у Италији ■

10.000

различитих мириса у стању је да разликује људско чуло мириса ■

2500

евра стаје пола килограма ружиног уља које се производи у Бугарској. Реч је о скупочијем екстракту: за поменути количину уља потребно је две тоне ружиних латица ■

100

нових парфема сваке године се појави на тржишту козметичких производа ■

1921.

године произведен је можда најчувенији парфем свих времена – „шанел 5“.

Осим Коко Шанел, прославила је глумица Мерилин Монро која је тврдила да одлази на спавање са само

неколико капи овог мириса на себи ■

1200

различитих екстраката могући су састојци једне колоњске воде ■

40

година човек одлично распознаје мирисе. После четрдесете та наша способност постаје све слабија ■

33

одсто мириса не успевају да осете људи који пате од ансомије, болести која изазива неосетљивост према мирисима ■

200

молекула женског хормона довољно је да паук „омирише“ присуство могуће партнерке у близини ■

ЧУДЕСНА МАРУЛА

Дрво које буја у врелој клими Африке, на самом југу континента, прави је дар природе – нектар је и за људе и животиње и вишеструко корисна сировина за прављење лекова и козметичких препарата.

Ботаничари су га назвали марула и описали као екзотичну дивљу биљку чије женско стабло носи плод – око две тоне слатких, сочних и мирисних златножutih лоптица налик на шљиву. Њима су се вековима сладили и гасили жеђ и домороци и животиње. Пут до стабала маруле увек су лако налазили – мамио их је опојни мирис плодова – трошили су их немилице. Животиње за окрепљење, а људи за справљање мармеладе, пива, вина и слатких ђаконија.

Ипак, научнике дуго није занимало шта је то тако привлачно у неугледној тропској вођки сем богатог

мирисног рода. Тек недавна истраживања показала су шта све садржи.

Пре свега, у плоду маруле има четири пута више витамина С него у поморанци, па је његово дејство приликом лечења разних вирусних обољења, заиста благотворно док уље из семенки има антибактеријске особине. Од њега могу да се справљају капи које смирују упалу носа и очију, а погодан је и за козметичке препарате од крема и уља за тело до сенки и руменила за лице.

У трци ко ће пре, најзад, искористити богатство маруле још се не зна победник. Неке светске компаније већ су почеле да прерађују шљиволике плодове у густе витаминске сокове и укусне ликере, питко вино и необично миришљаво пиво, а козметичке куће „Adaptor“ и „The Body Shop“ припремиле су цео низ производа заснованих на уљу маруле. ■

Уље из семенке плода дивље вођке маруле по мишљењу стручњака најздравија је основа за козметичке препарате.

Опојни мирис маруле привлачи јата павијана и крда жирафа и слонова који се окрепљују сочним златножутим плодовима.

Од меса шљиволиког плода добија се густ витамински сок, али и слadak ликер, питко вино и пиво необичног воћног мириса.

ЛЕТЕЋИ МОТОЦИКЛ

Њиме ће се управљати као да возите мотоцикл, само што ће имати заштиту за ноге. Али, када левом руком дате гас, направа ће полетети после само 15 метара рулања пистом. Велика елиса пречника три метра омогућаваће да се за кратко време постигне највећа брзина од 300 km/h која ће ново небеско возило дизати 18 метара у секунди (док су се досадашње сличне туристичке летелице дизале 4 m/sec).

Ова нова летећа машина, коју је пројектовао инжењер аеронаутике Пјетро Терци, названа је Луси. Летећи мотоцикл требало би да се вине у небо следеће године: распон крила мањи је од пет метара што омогућава маневрисање слично хеликоптеру. Правиће се од угљеничних влакана и титанијума ■

НАЈСИГУРНИЈА ПРОВЕРА

После аеродрома „Џ. Ф. Кенеди“ у Њујорку и бостонски добија нови уређај за препознавање дужице у оку да би се за послени проверавали с већом сигурношћу. Ова направа скенира обојени круг око зенице, јединствен код сваког човека, да би га препознао и пропустио га да уђе на посао на аеродрому. Досадашњи беџеви могли су да се изгубе или фалсификују, али око не може. Тако се, ето, повећава безбедност ■

БИЦИКЛ БУДУЋНОСТИ

Електронски амортизери, који се сами подешавају у зависности од брзине вожње, аутоматски мењач са

могућношћу избора три начина вожње, светла која се намештају аутоматски... За

сада је реч о прототипу новог бицикла чувеног произвођача „Шимано“, а предвиђа се да ће се овај нови модел наћи на тржишту 2004. године ■

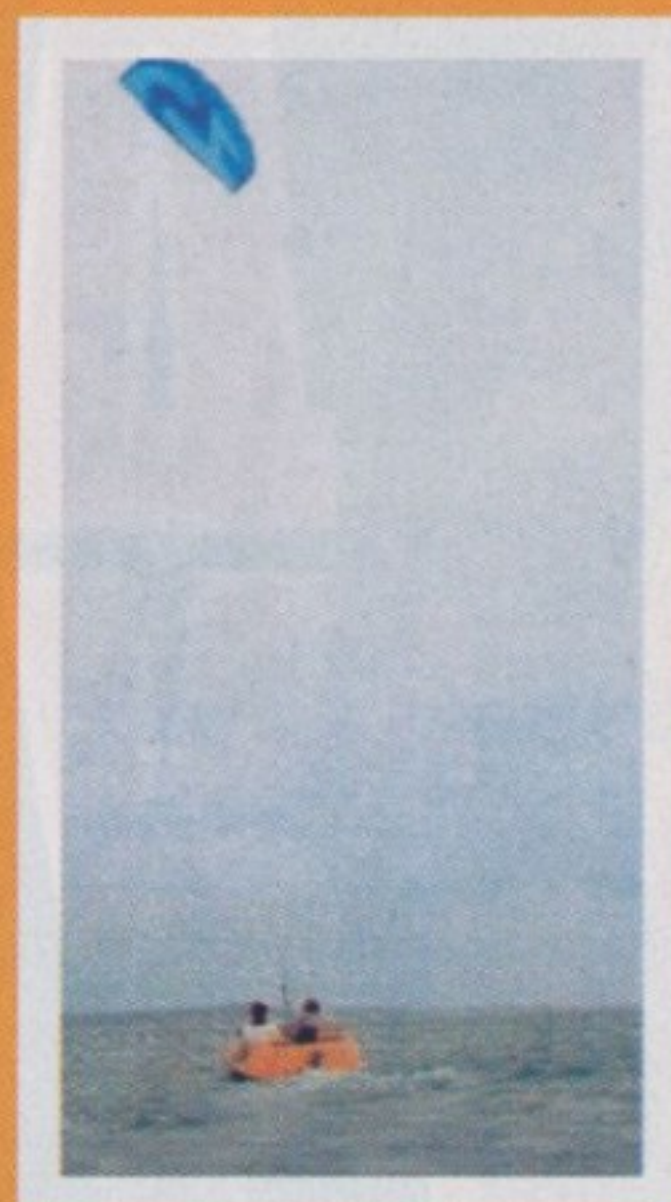
ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК
15. 8. 2003.

„НЕБЕСКО ЈЕДРО“ У СЛУЖБИ ТАНКЕРА

Сурфери већ годинама уживају у јурцању по води јер уместо сопствене снаге користе ветар „заробљен“ у крилима змаја. Закачен сајлама, ваздушни јастук вуче их великом брзином куд пожеље, а они положајем тела и покретима руку лако управљају њиме.

Немачки инжењер Штефан Враге проучио је ову сурферску мудролију и применио је као покретачки механизам бродова. Уместо машина и погонског горива Враге нуди циновског змаја који снагом ветра може да вуче тегљаче тешке и до тридесет тона.

Сурфери и једриличари ускоро неће бити једини којима је змај од користи

Без моторног постројења и погонског горива, велики танкери пловиће морима и океанима ношени снагом ветра заробљеног у „Небеском једру“

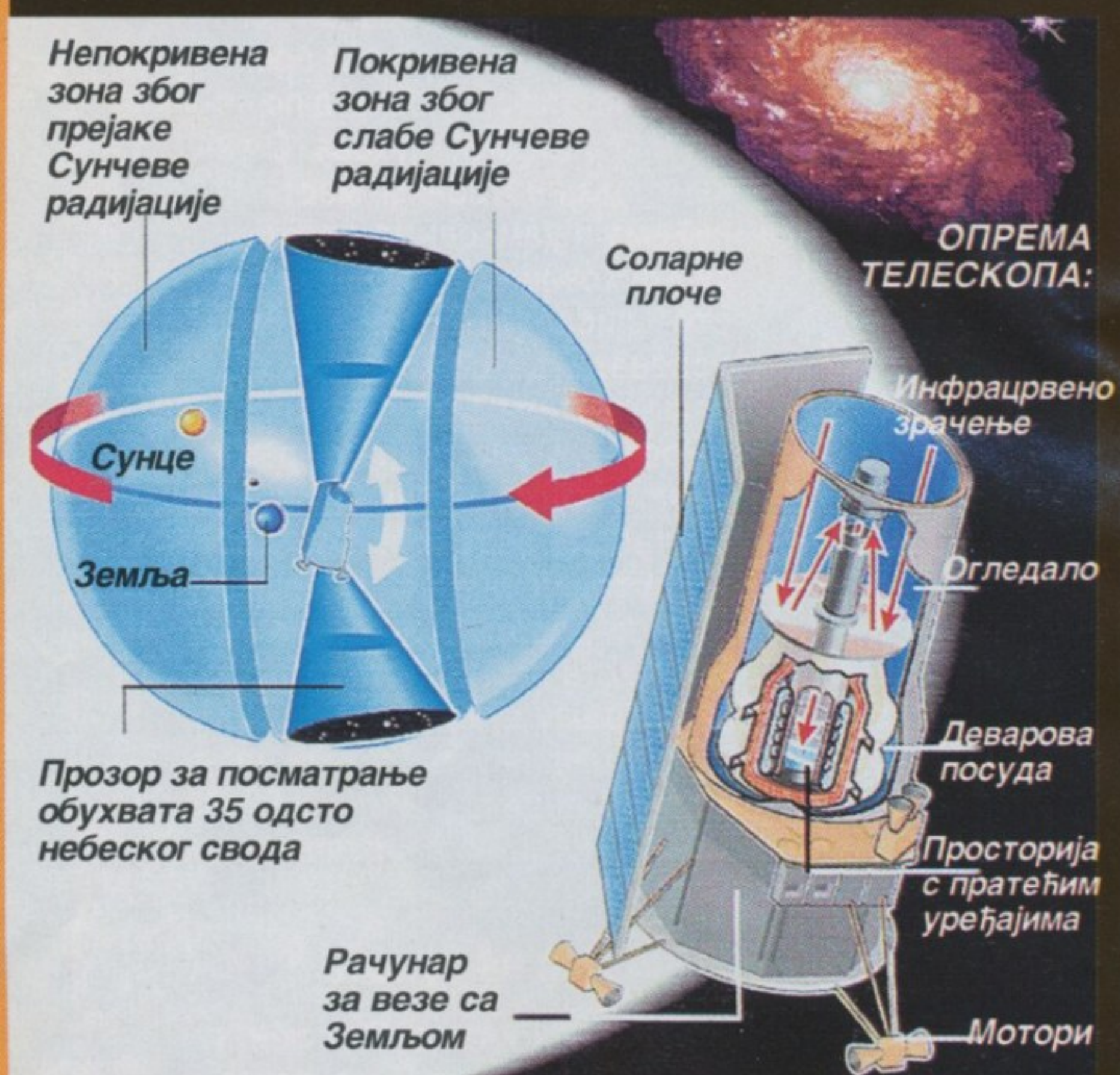
Од посебно израђеног вештачког материјала, јаког и непромочивог, начинио је ваздушни јастук величине фудбалског игралишта и приликом пробне пловидбе сајлама га закачио за један тегљач. На висини од 500 метара јастук је био у пуном замаху и великом брзином вукао „товар“ по води.

Пошто је опит успео, Штефан Враге је унапредио свој изум. Уместо командне табле увео је компјутерско навођење које брод и јастук усмерава у жељеном правцу.

— Многи су рекли да сам изумитељ „брзих једрењака“, па сам и свог змаја назвао „Небеско једро“ јер он из небеских висина зауздава ветар — каже конструктор задовољан својим изумом.

Власници прекоокеанских теретних бродова показали су велико занимање за Врагеов изум који би требало да почне да се примењује од 2005. године као најјефтинији и еколошки најздравији погонски систем ■

ВЕЛИКО ОКО

Док ово читате, ново инфрацрвено око које има задатак да истражи порекло васионе и наше планете, вероватно је већ лансирано заједно са ракетом „Делта II“. Породица од три велика свемирска осматрача — то су Хабл, Комптон, Чандра — сада је употпуњена четвртим а то је Sirtf (Space Infrared Telescope Facility). Нови свемирски телескоп проучаваће наредних пет година инфрацрвено зрачење из дубине васионе у потрази за пореклом звезда и галаксија.

Телескоп (у средини цртежа лево) посматраће васиону у одређеним зонама зато што мора да избегава снажно Сунчево зрачење ■

СТРШЉЕН НА ВОДОНИК

Над калифорнијском долином обављена су три тајанствена лета у укупном трајању од 15 минута која су показала могућност једног новог погонског горива. „Darpa“ (Defense Advanced Research Projects Agency), америчка фирма позната по томе што је „измислила“ и Интернет, направила је мали модел авиона на даљинско управљање. На „Стршљену“ (Hornet), на слици, нема уобичајених батерија јер сви уређаји, од система управљања до мотора, електричну енергију добијају захваљујући хемијској реакцији између водоника (гориво) и кисеоника из ваздуха који се прикупља током лета. Просечна снага коју производи једна ћелија с горивом износи више од 10 вати. ■

ДУХОВИ У НАМА

*Много је прича које говоре о сусретима
с духовима. За већи број таквих
доживљаја испоставља се да су
измишљени или претерани, али...*

*Шта су научници открили
испитујући ову појаву?*

Известан број „сусрета
с духовима“ заиста је
заснован на стварним
доживљајима, поткре-
пљен доказима да је не-
ко доживео необично ис-
куство – осетио присуство не-
кога у празној соби, зачуо бат
корака, видео необичну све-
тлост или осетио изненадну
хладноћу. Најзанимљивије од
свега је то што су овакви дога-
ђаји најчешће везани за препо-
знатљива места позната по че-
стим „посетама“ духова. О та-
квим, тајанственим местима,
кућама и замковима опседну-
тим духовима „Забавник“ је че-
сто писао. Научници нису
успевали да објасне како на
овим местима сасвим различи-
те особе, у различитим време-
нима, могу да доживе исто ис-
куство, да виде или осете ду-
ха. И то је свима који верују у
духове давало повода да та-
ква места прогласе за она што
их опседају духови.

Недавно научно истражива-
ње, спроведено у Великој Брит-
танији, могло би да измени ова
устаљена веровања.

Лов на духове

Доктор Ричард Вајсмен и
његове колеге са Универзитета
у Хертфордширу спровели
су истраживање којим су поку-
шали да објасне наводну оп-
седнутост неких места духо-

*Једно од подрумских степеништа
Хемптон Корта познато по наводним
сусретима с духовима*

вима. У истраживању је учествовао већи број добровољаца које су доктор Вајсмен и његове колеге одвели на два таква места – у замак Хемптон Корт у близини Лондона и катакомбе поред Јужног моста у Единбургу. Замољени да опишу свако необично искуство које доживе (изненадна хладноћа, чудни звуци, игра светлости...), добровољци су обишли ова два места. Упоређујући добијене резултате, доктор Вајсмен могао је да очекује како ће необични доживљаји бити равномерно распоређени свуда по Хемптон Карту и Јужном мосту. Али, готово сва искуства која су испитаници забележили била су везана за тачно одређене просторије и ходнике – управо оне познате по посетама духова.

Одговор организма

Током другог дела истраживања, доктор Вајсмен и његови сарадници измерили су магнетна поља на „опседнутим“ местима, а резултати су показали повишено намагнетисање на свим тачкама које су испитаници означили као места сусрета с духовима. Доктор Вајсмен је закључио: физичке особине „опседнутих“ места другачије су него што је уобичајено и људи заи-

Хемптон Корт

ХЕМПТОН КОРТ И ДУХ ЕНГЛЕСКЕ КРАЉИЦЕ

Хемптон Корт, дворца династије Тјудор у Лондону, налази се на северној обали реке Темзе. У 16. веку енглески краљ Хенри VIII (владао од 1509. до 1547. године) добио је овај замак од Томаса Вослија, преуредио га и настанио се у њему. Хенријев омиљени дворца наследили су његови потомци и Хемптон Корт је два и по века био резиденција енглеских краљева и краљица, све до Џорџа II (владао од 1727. до 1760. године) који је последњи живео у овом замку. Краљевска резиденција преселила се потом у Виндзор, а 1851. године краљица Викторија поклонила је Хемптон Корт енглеској влади. Данас је овај дворца, са својим прекрасним одајама и вртом, отворен за посетио-

це и убраја се у најлепша туристичка места у околини Лондона. Верује се да у њему живи дух Катарине Хауард, пете жене Хенрија VIII, коју су многи посетиоци замка до сада „срели“ како обезглављена лута ходницима.

Катарина Хауард, кћерка војводе од Норфока, удала се за енглеског краља Хенрија VIII после његовог развода са претходном женом Аном. Љубоморан и саможив, Хенри се брзо удаљио од Катарине Хауард – оптужио је за неверство и, уз подршку парламента, развео се и од ње. Краљица Катарина Хауард заточена је потом у злогласној тврђави Тауер, а 11. фебруара 1542. године погубљена■

ЗЕМЉА ДУХОВА

Истраживања показују да чак 42 одсто Британаца верује у духове, утваре, фантоме и друге натприродне појаве, што поданике Њеног величанства ставља на врх лествице сујеверних нација. Веровање у духове није, додуше, равномерно распоређено дуж целе Велике Британије. У Шкотској и северној Енглеској број оних који верују у духове знатно је већи – чак две трећине испитаника тврде да су имали блиски сусрет с духовима. На југу британског краљевства већи је број сумњичавих, а установљено је да у духове више верују млађи.

Град са највише духова је Јорк, административно средиште Северног Јоркшира у Енглеској. У овом малом граду, на половини пута између Лондона и Единбурга, постоји 140 познатих места на којима се често „виђају“ духови. Данас су то занимљива туристичка места док су у прошлости била попришта језивих, крвавих злочина, погубљења и самоубиства. Због великог занимања Британаца за духове, многи угледни универзитети и друге научноистраживачке установе истражују натприродне појаве, покушавајући да за њих нађу научно објашњење.

Верује се да распрострањености веровања у духове међу Британцима посебно доприноси начин живота који негује старе обичаје, али и очуваност културно-историјских споменика, попут величанствених замкова, за које се и данас везују најразличитије застрашујуће приче из прошлости.

Анегдота каже да се, на енглеском северу, лако можете уверити у распрострањеност веровања у духове ако са мештанином Јорка у каквом пабу или на улици започнете разговор о духовима. Он ће вас најпре зачуђено погледати, рећи да су то наклапања и сујеверне бесмислице, убеђивати вас да духови не постоје да би вам после десет минута разговора испричао сопствено искуство сусрета са духом ■

ста доживљавају необична искуства на таквим местима. Из тога следи закључак – поремећени физички услови околине изазивају неке физиолошке и психолошке реакције код људи који се ту нађу.

Хипотеза претходног знања

Немогућност организма да другачије одговори на промене магнетног поља условљава низ унутрашњих реакција које људски мозак схвата и тумачи као сусрет с духовима. На овај начин спољашње промене које не могу да се обухвате чулима – за разлику од мириса или звука – буде „духове“ скривене у нашем мозгу.

– Овакви резултати – каже доктор Вајсмен – показују да опседнутост заиста постоји, али не у некаквом спиритуалном смислу. Та опседнутост значи да необичне физичке особине појединих места изазивају физиолошку реакцију у нама коју тумачимо као сусрет с духовима.

Током истраживања испитаници су били замољени да опи-

шу и своје претходно сазнање о посетама духова Хемптон Карту и Јужном мосту. Овим су доктор Вајсмен и његови сарадници желели да објасне и такозвану „хипотезу претходног знања“ којом неки научници објашњавају сусрете с духовима као последицу ранијих сазнања о појединим језивим местима. Но, истраживање доктора Вајсмана није показало да ранији доживљаји имају било какве везе с необичним искуствима. Људи различитих култура и образовања доживљавали су исто на истим местима, што је последица њихове унутрашње реакције на необичне физичке одлике тих места.

Истраживање спроведено у Хемптон Карту и Јужном мосту није могло да докаже или оповргне постојање духова. Ипак, показало је да су такозвани сусрети с духовима само унутрашња, психолошка реакција људи на поремећене физичке услове околине. Духови су, извесно, у нама и пробуде се сваки пут када спољни услови то изазову■

Слободан Бубњевић

— педесет три

У Лос Анђелесу, у Калифорнији, налази се четврт позната под именом Беверли хилс. Дуж сунчаних булевара оивичених палмама клизе скупоцени аутомобили превозећи своје намирисане, пребогате власнике. Смештени иза високих ограда, ту се налазе

Рођен као богати племић, проживевши детињство у сиромаштву, кроз вихор Октобарске револуције, стекавши светску славу стигао је до Калифорније. Био је то један од највећих пијаниста и композитора 20. века – осетљив, тужан и носталгичан

величанствени дворци у којима живе холивудске звезде. Иза сваке успешне каријере већине становника Беверли хилса вероватно се крије особена прича: некадашњи столар сада тумачи улоге у најпознатијим филмовима, а провинцијска лепотица стигла је чак до Оскара. Можда и првог места музичке топ-листе...

Једна од најзанимљивијих холивудских повести везана је за заиста необичну личност, уз то и класичног музичара, Руса који је, бежећи пред буром Октобарске револуције, после многобројних перипетија и селидби најзад дошао до Беверли хилса. Ту је и умро, у својој вили, давне 1943. године. Његово име је Сергеј Рахмањин, а ми немамо начина да сазнамо да ли је, освојивши америчке концертне сале и збринувши најзад своју породицу, успео да нађе сопствени мир. Будућим поколењима Рахмањин је оставио још једну загонетку: како је један истински усамљеник, познат по ћутљивости и повучености, стварао музику сасвим отворене осећајности која је лако налазила пут до срца широке публике?

Сиромашни аристократа

Сергеј Рахмањин рођен је у племићкој породици 1. априла 1873. године у Семјонову, у Русији. Његова животна прича од почетка доноси заплет патетичног руског романа: иако већ генерацијама пребогати, недуго после дечаковог рођења

педесет четири

отац је успео да прокоцка све што су имали. Били су приморани да продају имање и преселе се на знатно мањи посед у Онегу, поред Новгорода. Сергеј је почео да учи клавир уз мајку која је, сходно свом положају и пореклу, одлично свирала овај инструмент.

Већ 1882. године, незадовољни повериоци поново су приморали породицу Рахмањин на селидбу, па нови дом налазе у Санкт Петербургу. Сергеј има дванаест година и уписује студије клавира на тамошњем конзерваторијуму... На несрећу, баш у то доба градом је харала дифтерија која је однела живот Сергејеве сестре Софије. Њена смрт била је последњи ударац: односи у породици већ су били озбиљно нарушени због сталних новчаних недаћа и очеве склоности према коцкању. Брачни пар се развео.

Сергеј је остао с мајком и наставио студије клавира. Био је изразито обдарен. Али новца је бивало све мање и када је наставак студија доведен у питање, његова мајка одлучила је да нешто учини. Уз помоћ једног рођака, Сергеја је уписала на московски Конзерваторијум код чувеног професора Николаја Зверева. Он је важио за педагога који је од својих ученика тражио савршену дисциплину, а то је било управо оно што је младом и осетљивом Рахмањину било потребно.

Заједно са још двојицом ученика, Сергеј се уселио у стан професора Зверева и

започео напорне и оштре студије. Устајао би у зору и вежбао читавог дана. Обавеза студената била је да редовно иду на концерте, а недељом су се у стану окупљале значајне музичке личности тог времена – између осталих и Антон Рубинштајн, као и Петар Чајковски, музичар који је пресудно утицао на младог Рахмањина.

Рахмањину је било петнаест година када је открио склоност ка компоновању, па је прекинуо студије код Зверева. Ипак, успео је да заврши Конзерваторијум, али три године касније. Тог лета, 1891. године, завршио је и свој први концерт за клавир и потписао уговор са издавачем. Следеће године написао је дело које је и данас многим узор када је реч о реситалима – Прелудијум у цис-молу. Стални захтеви публике да свира то дело временом су му се, као концертном пијанисти, претворили у неподношљиво бреме.

Брак са рођаком

На запрепашћење читаве породице, у мају 1893. године двадесетогодишњи Рахмањин саопштава да је заљубљен и да намерава да се

ожени. Изабраница и једина блиска особа која је остала љубав његовог живота била је Наталија Сатина, Сергејева сестра од тете, рођака у првом колену.

Овакав брак био је изричито забрањен према правилима цркве. Ипак, био је уверен да је учинио праву ствар: наставио је да ради пуном паром – низале су се песме, камерни комади и оркестарска дела. Врло брзо и сам Чајковски га је јавно хвалио.

Његова Прва симфонија први пут је изведена у марту 1897. године. Диригујући Руским симфонијским оркестром, Александар Глазунов приредио је Сергеју једно од највећих разочарења у животу. Он је, очигледно, потпуно погрешно протумачио музику Рахмањина. Ужаснут, али сасвим немоћан, Рахмањин је био приморан да слуша како неко уништава његово – веровао је – животно дело. Критичари су га сурово сасекли, а извођење назвали траљавим. То је Рахмањина толико потресло да је пао у депресију из које није успео да се извуче следеће три године. У породици су били очајни. Лечили су га на све начине и напослетку затражили помоћ доктора Николаја Дала који је лечио искључиво уз помоћ хипнозе.

Тако су почеле необичне сеансе композитора и његовог хипнотизера. Овај приступ уродио је плодом и 1900. године Рахмањин је написао Други концерт за клавир. У знак захвалности, посветио га је свом лекару. Веро-

вао је да је стекао и много јаснију слику о себи и свом раду. Када се касније присећао „музичких греха младости“, говорио је да су његова рана дела била стварана под снажним утицајем Чајковског и сматрао је своју Прву симфонију „слабом, детињством, усиљеном и бомбастичном“.

Година 1903. била је за Рахмањина веома успешна. После десет година брака добио је прво дете,

Мучени носталгијом, још једном су се вратили у Русију. Рахмањина је дубоко потресла смрт пријатеља, композитора Александра Скрјабина и он полако схватио да је политичка криза достигла врхунац. Пред таласом несреће, политичких чистки и хаосом, породица Сергеја Рахмањина коначно напушта домовину у децембру 1917. године да се никада више не врати. Последње дело које је овај ком-

стрима Бостона и Синсинатија, али он то поново није прихватио. Напорни часови клавира на московском Конзерваторијуму показали су учинак када му је било најпотребније. Јасно је било да је Сергеј Рахмањин прави виртуоз.

Људе који су га слушали на концертима привлачила је, поред очигледног свирачког умећа, и његова необична физичка појава. Харолд Шенберг описао је

дружила 1920. године, а онда је потписао и уговор с „Victor Talking Machine Company“. Са женом и кћеркама потом се уселио у кућу на Беверли хилсу. И наставио да свира. Његова концертна каријера трајала је још више од две деценије иако је тврдио да наступа против своје воље.

Последњих десет година живота настала су нека од његових најбољих дела: Рапсодија на Паганинијеву тему

АНТИЧАР

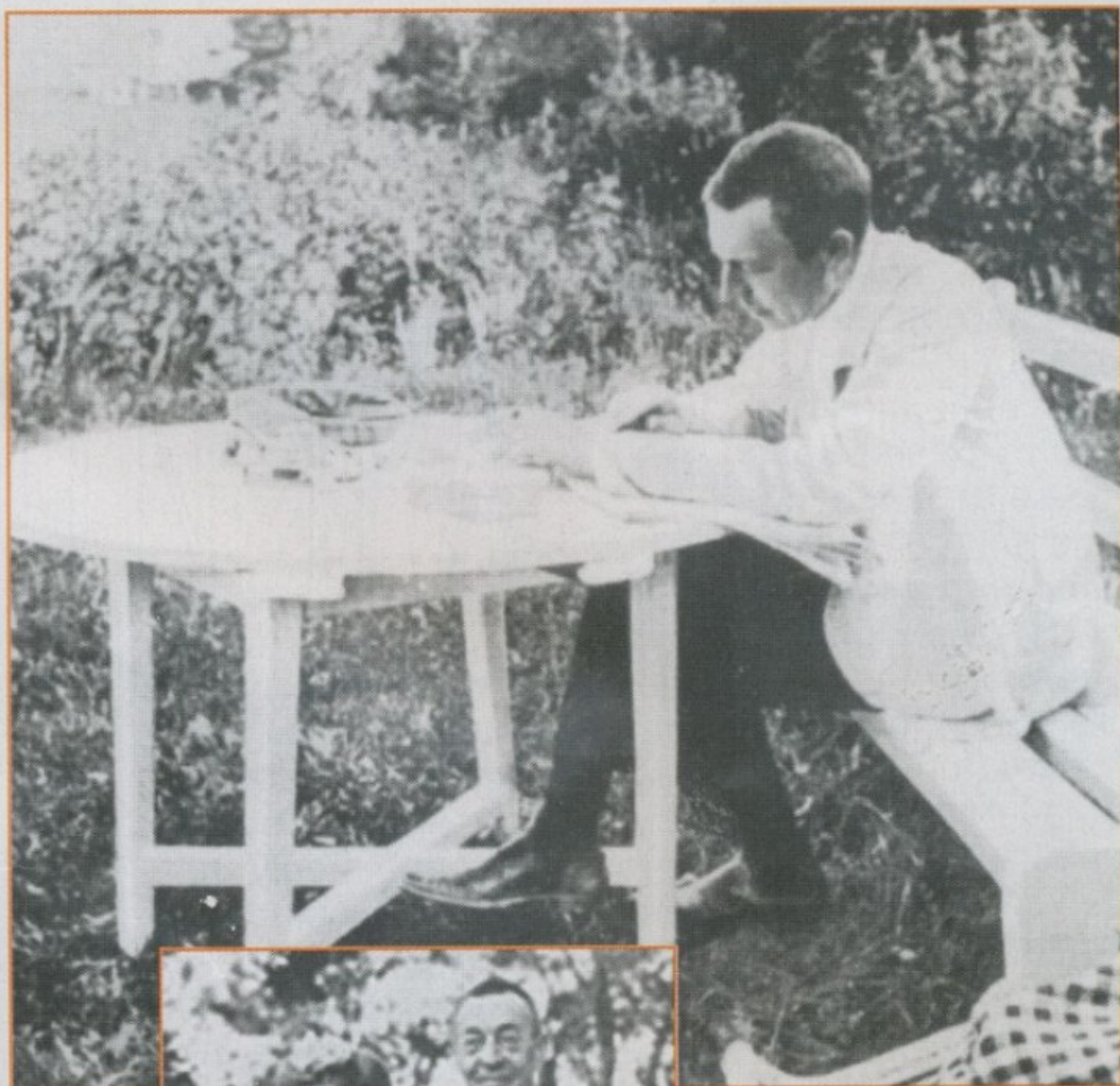
кћерку Ирину. С друге стране, био је позван у краљевски Бољшој театар да потпише двогодишњи диригентски уговор. У овом театру једна од звезда био је чувени оперски певач Шаљапин. Рахмањин је прихватио, али је истовремено схватио да изузетно напете политичке прилике у Русији веома брзо могу да доведу до великих, неповољних промена.

У фебруару 1906. године напустио је Бољшој театар и отпутовао са породицом у Италију док се прилике мало не среде. Видевши да није дошло до политичког преломаче, накратко су се вратили у Русију, да би поново отишли, овога пута у Дрезден. Тамо је Рахмањин написао Другу симфонију и симфонијску поему „Острво мртвих“.

Следеће године родила му се још једна кћерка – Татјана. Да би обезбедио што боље услове за живот своје породице, Рахмањин је прихватио позив да посети Америку, где је свирао сопствене композиције, међу којима је био и нови, Трећи концерт за клавир и оркестар. Тешко је подносио исцрпљујући ритам турнеје као и чињеницу да буде раздвојен од жене и кћерки које су остале у Италији. Његова тешко стечена самоувереност могла је да се распрши свакога часа.

Тада се догодило нешто неочекивано: публика у Америци испраћала је сваки његов концерт овацијама. Бостонски симфонијски оркестар понудио му је место шефа диригента, али он је понуду без размишљања одбио. Желео је да се што пре врати породици.

Млади
композитор
пре него
што ће
напустити
Русију

позитор написао у Русији била је духовна композиција „Вечерње“.

Рус на Беверли хилсу

Прва избегличка станица породице Рахмањин био је Стокхолм. У Русији су оставили све што су имали. Све осим Сергејевог огромног музичког дара. Иако је већ бис светски познат композитор, Рахмањин је морао најпре да се докаже као пијаниста како би својој породици обезбедио добре услове за живот. Приходи од његових композиција, нажалост, нису били довољни тако да је морао да бира да ли ће се прихватити дириговања или ће постати професионални пијаниста. Није му било лако да се одлучи: бојао се да ће, уз многобројне обавезе, постати неуспешан у оном што је сматрао правом сврхом његовог живота. Ипак, определио се за концертну каријеру.

Тако је поново стигао у Америку где га је публика још једном одушевљено прихватила. Понуђено му је да диригује симфонијским орке-

Чувени пијаниста у Америци:
Рахмањин са супругом
на Флориди

Рахмањина као „мршаву намргођену фигуру, с набораним, тужним лицем и готово обријаном главом која је публику подсећала на одбеглог робијаша“.

У сваком случају, та турнеја била је веома успешна тако да је за четири месеца, колико је трајала, одржао чак 40 концерата. Породица му се најзад при-

за клавир и оркестар, Трећа симфонија и Симфонијске игре. Последњи концерт одржао је 17. фебруара 1943. године. Аплауз се још није стишао, а Сергеј је изјавио да му је позлило. Отишао је кући, на Беверли хилс, где је, нешто више од месец дана касније, 28. марта и преминуо.

Тако је са овог света отишао један од највећих пијаниста двадесетог века. Али, то није важило за његову музику – узбуркане, меланхоличне мелодије у топлој романтичарској оркестрацији. Многи историчари музике сложили су се да је Сергеј Рахмањин био истински романтичар у времену које је већ заборавило романтизам. Музичке теме Сергеја Рахмањина преселиле су се потом и на филм (његова музика коришћена је у тридесетак филмова, између осталих и за „Кратак сусрет“ Дејвида Линча, „Седам година верности“ Билија Вајлдера...), у џез стандарде и поп музику. У ствари, музика Рахмањина и данас се чује врло често у различитим обрадама само што многи не знају чије је то дело ■

М. Огњановић

Ричард Адамс

СЛАВУЈ И ЗЛАТНА ТАЧКИЦА

Кажу да су, некада, одмах након почетка времена, све птице изгледале готово исто, осим што су неке биле веће, а неке мање. Све су биле смеђе боје с горње стране, сивкастобеле или боје камена одоздо, а кљунови су им били исти, обични, кратки, равни.

Једнога дана Бог је ходао по свету посматрајући све дивне ствари које је створио и приметио како птице изгледају помало досадно, те би могао да их улепша и учини их посебним. Зато је рекао анђелу Гаврилу да припреми све што треба и да одређеног дана скупи све птице јер ће Он учинити да изгледају различито и заиста сјајно.

Кад је тај дан дошао, скупила су се непрегледна јата, све птице света. Место састанка било је велико зелено брдо и Гаврило је имао доста муке да их све утиша док их је бројао и прецртавао на свом списку уверавајући се да ниједна није изостала. А онда му је сврака, желећи да се нашали, украла списак и кад га је Гаврило поново добио, био је мало изгребан и блатњав. Најзад је закључио да су сигурно све птице стигле (погрешно је, као што ћете видети) и рекао Богу да могу да почну.

Бог је дошао с огромном торбом пуном свакојаким кљунова и са својом кутијом боја које су могле саме од себе да се обнављају, бидесет шест

ле су вечите и тако чудесне и изванредне да чак ни Бог не би могао да створи још неку. Љубазно је замолио креју да се умири, а онда објаснио свим птицама да се досетио да их обоји и да ће свака од њих моћи да изабере своје боје и кљун. Птице су весело заграјале и веома се узбудиле, а онда или посedale или летеле унаоколо чекајући свој ред и разговарајући о бојама које ће имати.

Први је на реду био тропски папагај макао и он се држао веома уображено. Од тог дана па све до данас тако нешто нико није видео. Бог и Гаврило пазили су да се не засмеју, али нису могли да се не погледају док је макао тражио још мало црвене, а онда још мало плаве. Кад су завршили, изабрао је велик, јак, кукаст кљун којим ће моћи да ломи орахе и, пресрећан, поносно крештећи, одлетео назад у Африку.

Следећи је био кос који тада још није имао то име. Гледао је боје макао и видео како се друге птице смејуље. Зато је изабрао лепу, једноставну, сјајноцрну боју, а потом подигао реп, осврнуо

се и рекао: „Т’к, т’к, т’к“, као да хоће да каже: „Да видимо коме је то смешно?“ Свеједно, није могао да одоли светложутом кљуну који је видео у торби. И сви су рекли да се одлично слаже с црним перјем. Пре него што је отишао, узлетео је на букву и отпевао лепу песму захвалности.

Једна по једна, све птице су дошле на ред и бирале своје боје. Дрозд је седео усправно и мирно док су му груди добијале смеђе тачкице, а можете замислити колико је паун досађивао док му

реп нису исцртали свим могућим бојама. На крају је био веома задовољан. Није чак могао ни да запева о томе, али Бог није марио. Само је наставио с бојењем јер је волео све своје птице – шеве и грмуше, жуте пастирице, свилорепе и руменогрле ластавице... Остао је један огроман кљун за који је Бог помислио да је направљен грешком, па је хтео да га баци, али пеликан је рекао: „Чекај мало, Господе, мислим да би мени савим одговарао!“ И стварно јесте јер га је одонда сачувао.

Био је диван летњи дан и чак ни колибрију није било хладно. Коначно, кад је почело да се спушта вече, Бог је видео да је остало још само неколико птица, па им је рекао да могу да потроше сву боју која је преостала јер је направљена тог јутра и даље неће трајати. И тако су се водомар, пчеларица, шумски дотлић, пупавац, златка и још неколико птица поштено покриле чудесним бојама: плавом, зеленом, ружичастом, жутом...

Најзад, све птице су дошле и отишле, није више било кљунова, потрошене су све предивне боје и Бог је опрао руке у потоку... И он и Гаврило силазили су с брда, помало уморни, усуђујем се рећи, али задовољни својим радом тог дугог дана.

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

15. 8. 2003.

„То је улепшало овај бескрајни свет, Господе“, рече анђеоло док су се приближавали шуми у подножју брда. „Погледај само тог мужјака зебе на грани!“ Птица је певала: „Да ли, да ли, да ли, да ли ћеш ме пољубити, драга?“ и одлепршала у сумрак док су јој на крилима блескала бела пера. Бог се насмејао.

Баш у том тренутку зачуо се лепет крила и неко комешање усред шуме. Нешто је долазило кроз грмље, по свој прилици у великој журби јер се чуло шуштање лишћа и ломљење гранчица. И Господ и анђеоло чекали су питајући се шта би то могло да буде, али падао је мрак и тешко да су ишта разазнавали.

Бог се управо окренуо да оде, кад, изненада, мала смеђе-сива птица излете из глоговог грања пиштећи: „Господе! Господе!“ Био је то славуј. Бог испружи руке и славуј слете на његов чланак.

„Рекли су ми... рекли... кос ми је сад рекао да си звао... да си звао да сви дођемо да нас обојиш...“, једва је изустио. „Рекао је да је то требало раније

да чујем, али ја живим у најгушћем жбуњу у дубини шуме, а нико се није сетио да дође и да ми каже. Пожurio сам овамо чим сам чуо. Нисам стигао прекасно, Господе, зар не?“

Господ погледа у чудесну кутију с бојама. Била је празна. Све боје биле су потрошене. И славујчић је погледао, па кад је видео да је кутија празна, није могао да заустави јецај. Схватио је да је све његова кривица и таман се спремао да одлети кад Бог примети четкице које су лежале на свом месту у кутији. На самом врху једне остала је блистава златна тачкица.

„Само седи на мој прст за тренутак“, рече му Бог, „и отвори кљун.“

Сићушни смеђи славуј учини како му је речено, а Бог узме четкицу и нежно му дотаче језик тачкицом злата. Укус јој је био оштар, као да пече, и

птичица брзо побеже у грмље. И, тада, одједном, поче да пева.

Нико и никад на читавом свету није чуо птицу која тако пева. Сељак који је водио краве кући на мужу зачуђено је стао. Пастир на брежуљку заборавио је на овце и стајао загладан у мрак, а његова жена, која је ушушкавала њиховог синчића, пришла је прозору и слушала као да пева анђеоло.

И Бог и Гаврило дуго су слушали, а онда отишли кући. Није требало да питају славуја да ли је срећан. Била је мирна ноћ и могли су издалека да га чују ■ **В. У.**

— педесет седам —

МОРСКИ ЧЕКИЋ

Драги „Забавнице“,
можеш ли да ми објасниш
зашто ајкула чекићара има
тако необичан облик главе?
Мени се чини да јој она
само смета. Грешим ли?

ГОРАН
из Подгорице

Ајкула названа чекићара (Shy-
на зугаена) једина се по изгледу
разликује од својих сродника.
Широка правоугаона њушка
наследство је из прошлости за
које нема ваљаног научног објаш-
њења. Ипак, та урођена особин-
а има своју сврху. Бочни
продужци главе
омогућавају да ноз-
дрве буду раз-
макнуте, што олак-
шава налажење
хране а научници
са Универзитета
на Хавајима не-
давно су утврдили

S. O. S.
ХОКУ
„ЗАБАВНИК“!

да чекићаста глава ајкуле, пробијајући
водене струје, испред њушке ствара
електрично поље које импулсима
бележи кретање риба и ајкулу не-
погрешиво води ка плену.

Чекићара или морски чекић има још
користи од своје „мане“. Колико год да
је успоравају приликом кретања,
избочења на глави служе јој као душек
за дуго плутање јер ајкуле, за разлику
од риба, немају ваздушни мехур, већ
само масну јетру која га делимично за-
мењује ■

ДРАГО МИ ЈЕ, ЈА САМ МАРКО!

Морам да признам да сам често у недоумици како треба да се
понашам у друштву у ком има и мени непознатих особа. Како тре-
ба да се представим, да ли да пружим руку приликом упознавања,
коме првом да се обратим... Можете ли на сва та питања да ми
одговорите?

МАРКО
из Лазаревца

Начин упознавања и представљања део је културе понашања. Скоро
свакодневно свако од нас у прилици је да то ради и често погрешно не зна-
јући како треба да поступи.

Постоји разлика између упознавања и представљања. Упознавање је
необавезније, слободније. Такав је сусрет на улици, у дискотеци, на жур-
ци. Траје кратко, али подразумева одређена правила. Непознате особе
упознаје онај ко је знанац свих њих. Мушкарац се први представља
жени казујући име, млађа особа старијој. Домаћин у својој кући
међусобно упознаје госте представљајући новопридошле већ присутнима
дајући предност дамама. Руковање није неопходно.

Израз представљање подразумева званичније сусрете, али правила су као и
код упознавања. Титуле и звања обавезно се користе јер дају додатно
објашњење о одређеној особи. Руковање је у тим приликама неопходно. Особа
на вишем положају пружа руку онима на нижем положају.

И поздрављање је део културе понашања. Да ли ће то бити површно махање
руком, гласно изговорено или ће бити употпуњено руковањем, загрљајем, по-
љупцем, зависи од степена познанства. Али, нека правила и ту постоје.
Мушкарац први поздравља жену, млађа особа старију. Дама прва пружа руку
мушкарцу, старија особа млађој. Када се више особа рукује, руке не треба
укрштати. Жене имају предност.

Често је недоумица и како ословљавати особу коју смо тек упознали, са ви
или ти. Препоручује се да се, без обзира на разлику у годинама, непозната осо-
ба ословљава са Ви. Такво ословљавање с поштовањем обавезно је приликом
пословних или службених веза ■

Илустровао Добросав Боб Живковић

ПИСМО ИЗ СМЕДЕРЕВА О ПИСМУ ИЗ МАЂАРСКЕ

У броју 2682 „Политикиног Забав-
ника“ од 4. јула ове године објављен
је, на странама 56 и 57, текст Горда-
не Каћански „Писмо из Мађарске“
под насловом ПОХВАЛА ГРОФОВА.

У том тексту на страни 57 (Парче
по парче – ЛАНЧИД), аутор је про-
пустио да напише да је мост преко
Дунава изградио Ђорђе (Симена)
Сина (1782. Беч – 1856. Беч), поре-
клом Цинцарин из Москопоља о коме
је у књизи о Цинцарима писао др Душан
Ј. Поповић, друго допуњено издање, 1937.
године, Београд, на страни 152, 153, 154. У
поменутој књизи на страни 153 пише:

„Ђорђе С. Сина бавио се нарочито трго-
вином. У Аустрији трговина памуком и ду-
ваном, изгледа, била је сва у његовим рука-
ма. У Бечу и Пешти имао је огромна стова-
ришта памука, вуне и дувана. Много је
учинио око подизања пољопривредне и
текстилне индустрије. Стекао је огромних
заслуга за подизање путева и унапређење
саобраћаја. Он је финансирао железнице
од Беча до Бура. Био је један од главних
акционара Дунавског паробродског дру-
штва. Његовом заслугом уређен је саобра-
ћај Дунавом између Беча и Будимпеште.
Његово највеће дело је градња ланчаног
моста између Будима и Пеште. Године
1838. (у тексту Г. Каћански стоји: крајем
1849) подигао је он „о свом трошку мост од
дванајест масивних ланаца од кованог гво-
жђа, који су били тешки 40.000 центи. Мост
је стајао 7.000.000 ф.“ (цитирано по Срб. нар.
нов. 1838, 73 – наведено у фусноти). На пр-
вом стубу, на гранитној плочи, поред царе-
вог имена и имена грофа Стевана Сеченија
забележено је златним словима и име ба-
рона Ђорђа Сине. Углед Сине био је у то до-
ба управо огроман. О његовим кретањима
доносила је белешке дневна штампа, као о
кретањима крунисаних глава.

Из изложеног се закључује да је мост по-
дигнут 1838. год. и да заслуге припадају
Ђорђу С. Сину, поред осталих лица, па пред-
лажем да то у Вашем цењеном часопису у
једном од наредних бројева забележите ■

Срдечно Вас поздравља Ваш стални
читалац

СТЕВАН НАНУШЕВСКИ,
Цинцарин из Смедерева
Трг Републике 10/IV

S. O. S. С АРКТИКА?

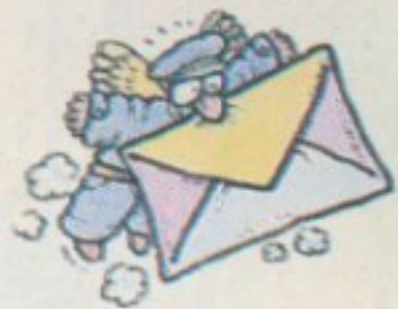
Да ли је тачно да се лед с Арктика убрзано отапа и да нам прети опасност од померања континента због повећања водене масе на Земљи?

МИЛАН С.
Београд

Тачно је да се ледена капа Арктика смањује и да се лед отапа. Ипак, научници кажу да нема разлога за узбуну. То траје већ више од 150 година и трајаће још дуго, постепено мењајући изглед Земље.

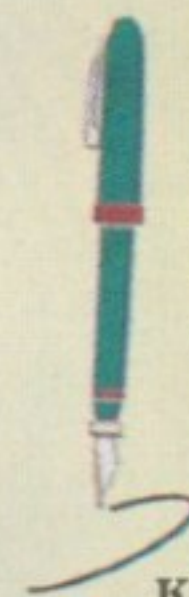
До тих умирујућих података дошло се после опсежних истраживања на Норвешком поларном институту у Тромсу. Упоредивши стара, већ пожутела документа и поморске карте капетана трговачких бродова и ловаца на китове, који су током својих вишемесечних пловидби кроз поларне пределе бележили промене, и геолошких налаза, научници су закључили да се од 1860. године ледена маса полако повлачи. Највеће отапање догодило се између 1900. и 1930. године, али без већих последица. Досадашње загревање Земље није ни достигло ни проузроковало веће отапање од тога. Испрекидана линија на карти показује докле се протезао ледени масив између 1898. и 1922. године, а светлија боја површину леда у јулу 1930. године ■

КЕСЕ И ОЧИ

Зашто се човеку који је уморан појављују тамне кесе испод очију?

РАДЕ П.
Ужице

Када је човек уморан или болестан, проширују му се ситни крвни судови испод очију. На овај начин организам одговара на стрес којем је изложен. Кисеоник у крви, заједно с материјама које помажу да се преброди стрес, пролази кроз ове проширене крвне судове, пунећи их вишком течности. Пошто је кожа у том делу лица врло танка, крв која пролази лако је видљива и, споља гледано, изгледа као да су се испод очију појавиле ружне кесе. Надутост и тамни кругови око очију заправо су нека врста малих базена, испуњених крвљу. Код неких људи подочњаци и кесе генетски су предодређени, као део наслеђа, тако да постају нека врста личног описа. Баш зато што те тамне, меснате кесе дају лицу врло уморан и нимало привлачан изглед, људи који их имају, а немају материјалних тешкоћа, подвргавају се пластичном захвату, све чешћем и код нас, познатом као блефаропластија ■

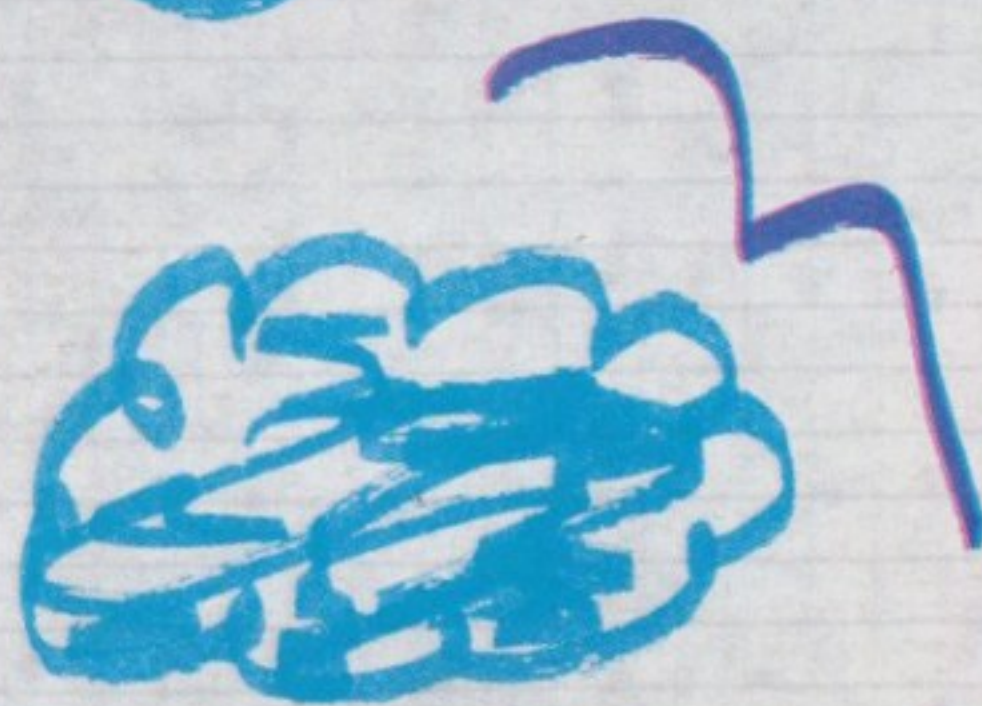
ОДЛУКА

Куда летиш?
Хоћеш ли да полетиш
У висине овог ведрога неба?

Да кренеш са „Забавником“
На пут око света,
Понури и одлучи, Друштво те чека!

Размисли добро, одговори сад,
Јер време не стоји, већ тече.
„Забавник“ ти помаже да
„Савладаш“ градиво науке,
Да ништа не пропустиш,
Јер он се брине о свему.

Не би ти било досадно,
Јер би сваки тренутак
Био испуњен читањем занимљивих прича.

Да ли сада летиш?
Хоћеш ли да полетиш
У висине овог ведрога неба?

Слоба Симић IV
Нови Београд

СМЕТЊЕ НА ВЕЗАМА

Понекад ми се догоди да не чујем саговорника иако мобилни телефон држим стојећи мирно, у месту. Шта је узрок томе?

МИОНА ИВИЋ
Београд

Сметње на везама јављају се због промена у јачини сигнала између твог мобилног телефона и најближе централе. Микроталасне фреквенције, помоћу којих мобилни телефон и ради, веома су осетљиве на атмосферске промене. Влага посебно утиче на пријем сигнала. Дешава се да микроталасе, посебно после кише, упија околна вегетација и ремети разговор. И јак ветар такође може да распе радио-таласе и да утиче на сигнал. Иако се у централама мобилне телефоније труде да предвиде све могуће лоше утицаје, и даље се догађа да пријем понекад затаји ■

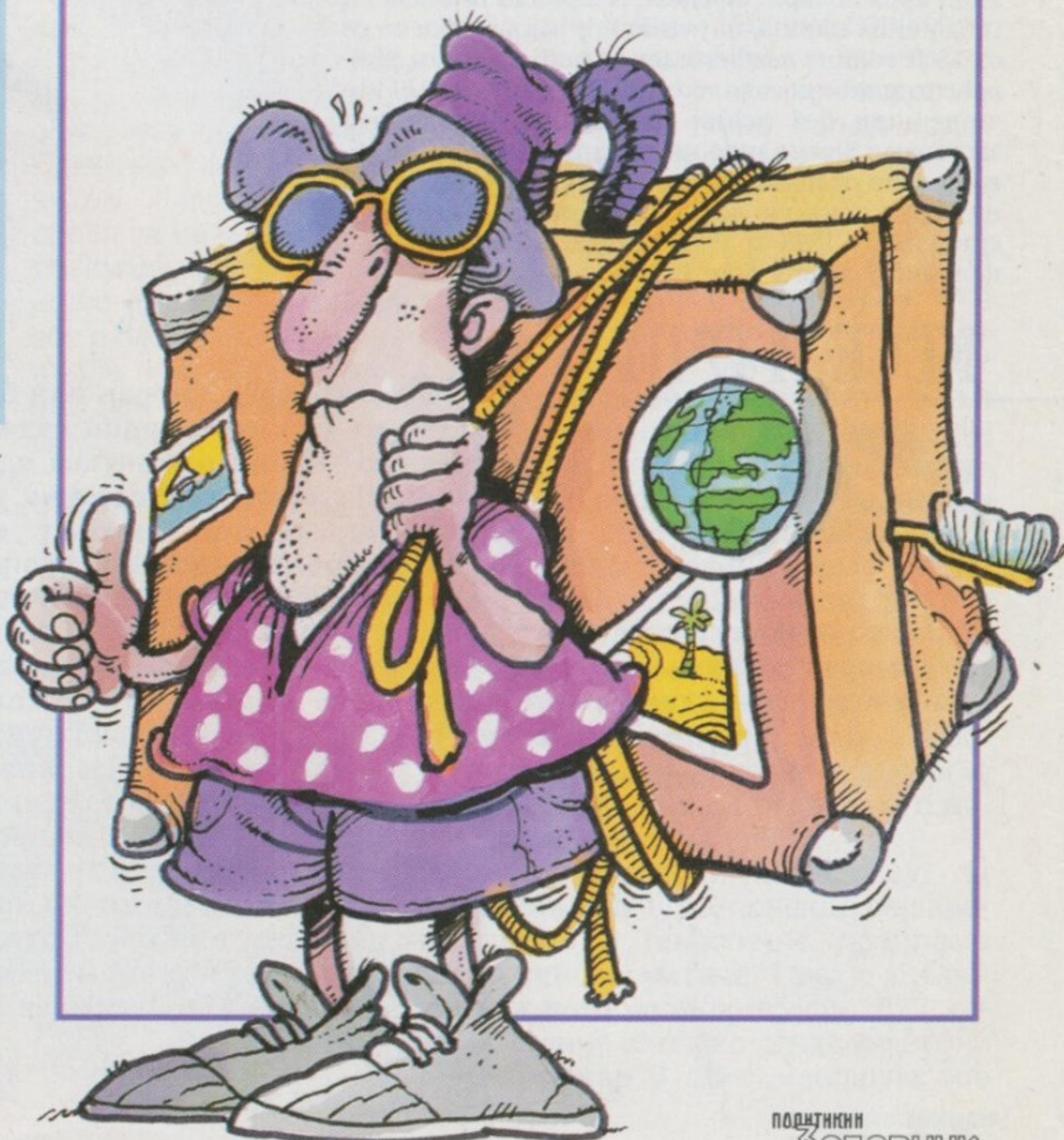
НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ ПУТНИК

Волела бих да знам који човек је пропутовао највише земаља на свету?

МИЛИЦА РАДИЋ
Крагујевац

Џон Клуз сматра се највећим светским путником, како се наводи у „Гинисовој књизи рекорда“. До 1999. године, када је забележен његов несвакидашњи подухват, Клуз је посетио све суверене државе света. Џон Клуз, становник Иванвила, града у америчкој држави Индијани, одрастао је у тридесетим годинама прошлог века, када је велика економска криза потресала свет. Џонов отац је и у тим временима некако успео да се отисне на пут до Европе. По повратку, толико је причао о чари-ма упознавања нових култура да је свог сина Џона заразио „путним вирусом“. Током трајања Другог светског рата Клуз млађи је, као војник, прошао кроз неколико европских земаља, али то баш и не може да се рачуна као путовање. Када је 1958. почео да ради као адвокат и стекао материјалну сигурност, Џон Клуз први пут се обрео у Европи као туриста. Од те године сваки годишњи одмор проводио је у другој држави. Чим је 1970. чуо да постоји „Клуб светских путника“, у који су могле да се учлане само особе које су посетиле најмање сто земаља, Клузова жеља за освајањем непознатих крајева још се повећала. Тада је одлучио да оствари животни сан и посети сваку и најмању државу и острво уписано на географској карти. Клузу једино није пошло за руком да стигне да острва Буве у Атлантском океану, мада му се у два наврата приближио, али због лошег времена није могао да се искрца ■

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК
15. 8. 2003.

Donosiocu kupona!

Sladoled na poklon

Važi od 15.VIII-22.VIII 2003.godine
u svim McDonald's restoranima.

Za svaki radostan dan

„ЗАБАВНИКОВЕ” МОЗГАЛИЦЕ

РЕШЕЊА

ТРОУГЛОВИ, АЛИ ТЕШКИ

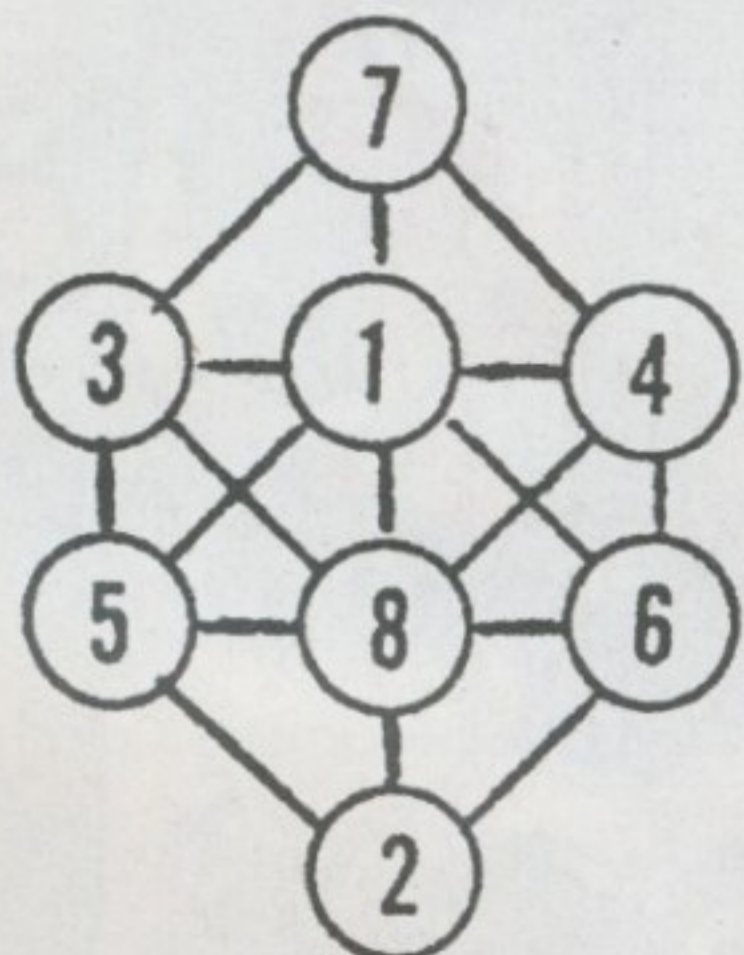
На слици коју Елоиза гледа има 35 различитих троуглова:

Тип abf = 10
Тип ace = 5
Тип bfc = 5
Тип cfg = 5
Тип abc = 5
Тип bgc = 5

ГДЕ СУ ПОГРЕШИЛИ?

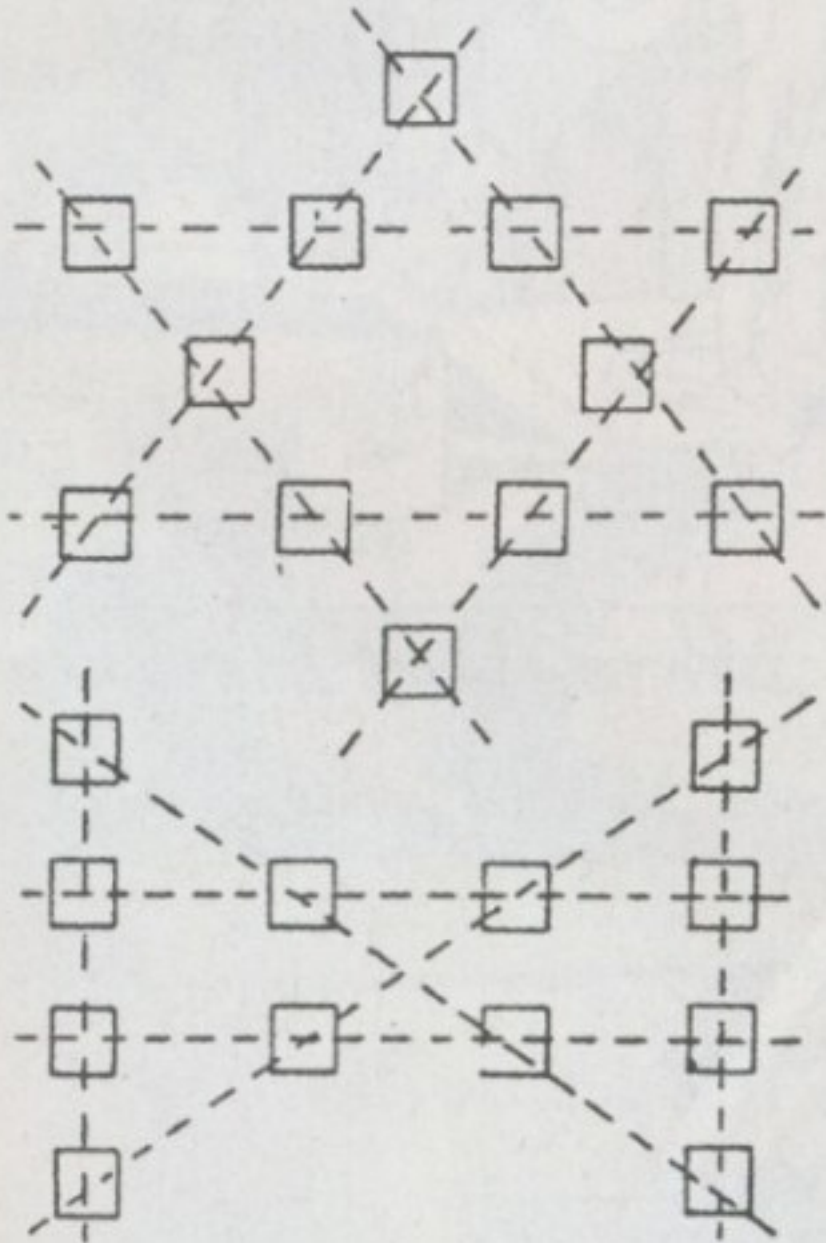
- Од 234 људи који једу љут сенф само њих 90 једе само љут сенф ($234 - 144 = 90$).
 - Од 213 особа које једу блажи сенф само 69 једе искључиво благ сенф ($213 - 144 = 69$).
- Радило се о три различите групе испитаника.

ПРЕУРЕЂИВАЊЕ

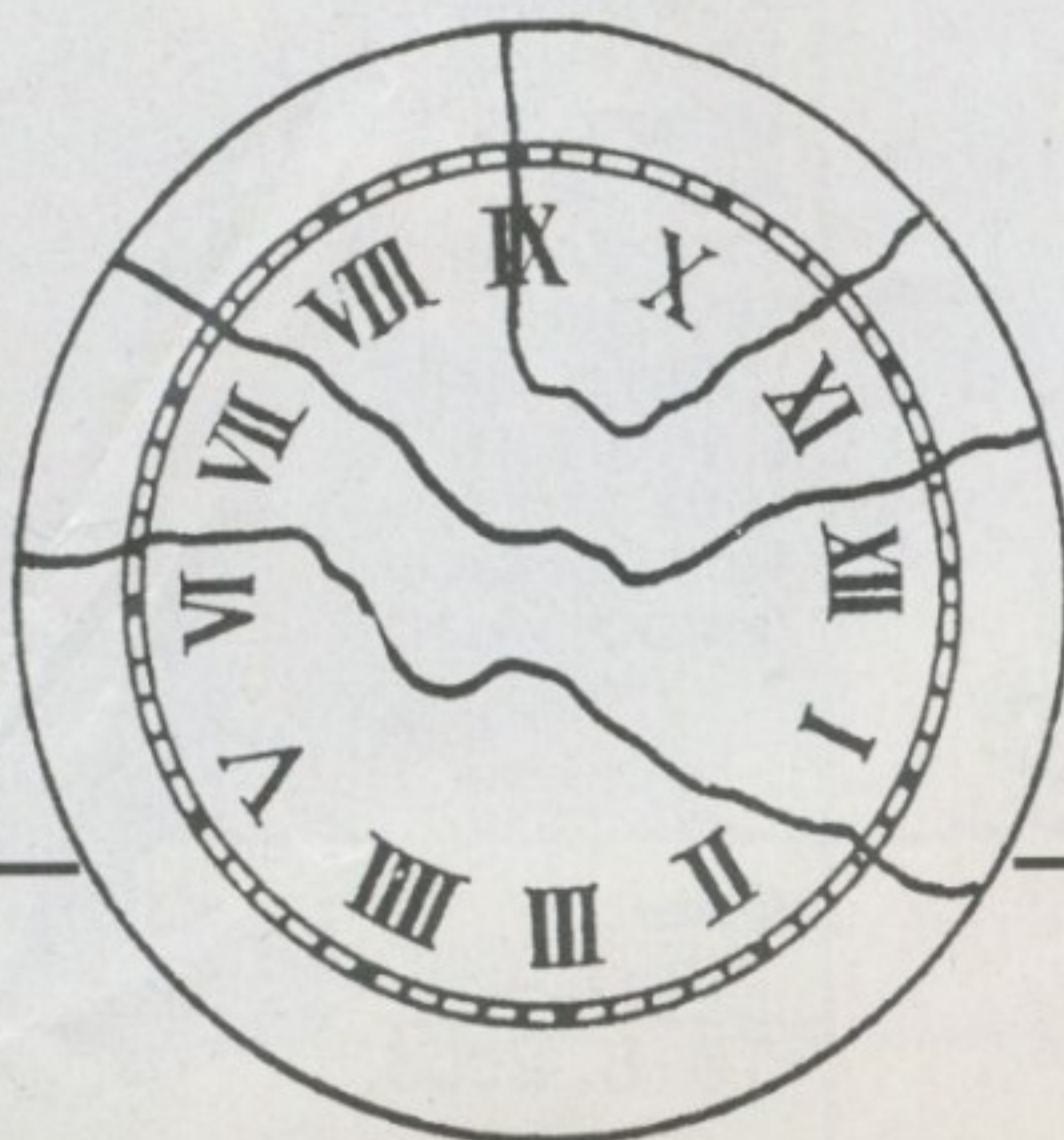
СТАРИНСКЕ СТВАРИ

Ово су два решења исте мозгалице.

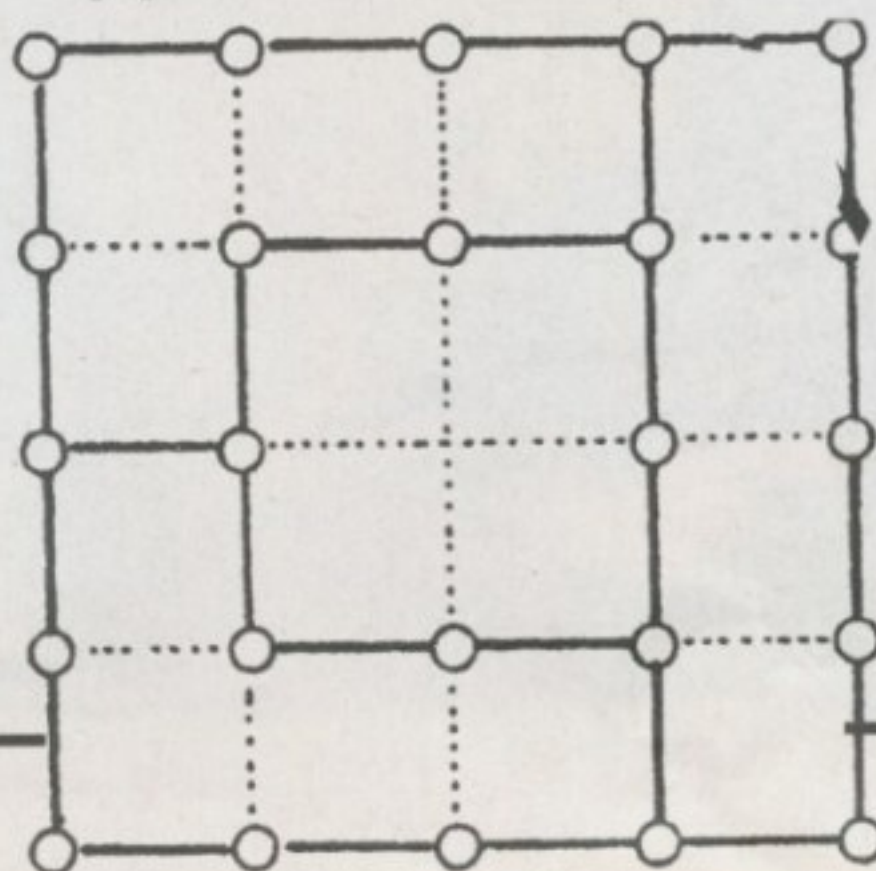

ЗБИР
ЈЕ 20

Могуће је
више
решења, али
ово се
сматра
најбољим.

ГДЕ СУ ОГРАДЕ?

РЕШЕЊА

ПОГАЂАЉКА

Исланд

ИСТИ БРОЈ ИСТО СЛОВО

Космос, галаксија, Меркур,
Андромеда, Ганимед

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРПЉИВЕ

Прстен, скакалиште, потомак, Ро-
ва, Аврамовић, робовати, а, Еме,
авиони, Евита, опера, ст, гаталин-
ка, Ота, апарат, вила, онолико,
Дор, Дак, мар, салон, Волфганг
Амадеус Моцарт, ива, АПИ, атар,
Лор, тирс, теренац, рикати, Ане,
Еторе, сиперак, ас, досетити се,
Анит, име, иц, табуретић, „Јесење
лишће“, иње, ицати, осигурање,
алпинизам ■

АНАГРАМ

Ватерполо репрезентација
Србије и Црне Горе

СПОЈИТЕ ПАР

1. г, 2. ђ, 3. ж, 4. е, 5. а, 6. з, 7. и,
8. б, 9. д, 10. в.

АНАГРАМ

Ракун

РЕШЕЊЕ КВИЗА

КО ЧИТА

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

тај и зна

1. А, 2. В, 3. А, 4. В, 5. А, 6. В, 7.
Б, 8. А, 9. Б, 10. А, 11. Б, 12. А, 13.
В, 14. Б, 15. А, 16. Б, 17. В, 18. Б,
19. А, 20. В

на ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

БРОЈ 2688

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника” изашао је
28. фебруара 1939. године

Генерални директор Дарко Рибникар

Главни и одговорни
уредник Зефирино Граси

Издаје ПОЛИТИКА
Newspapers and Magazines
(PNM) d.o.o.

Штампа ПОЛИТИКА АД

Графички уредник Горан Војиновић

Редактор Недељка Сташић

Редакција Слободанка Делибашић
Бојана Дожић
Мина Илић
Петар Милатовић
Вито Недељковић
Мирјана Огњановић
Биљана Орловић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Зоран Петканић
Митра Тиљев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК”
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони Секретаријат 3373-249
Техничка редакција 3373-334

центра 3373-111 и 3373-191
претплата 3373-084

Маркетинг агенција Македонска 31/1,
тел. 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 195,00 дин. 3 месеца 585,00 дин. 6 месеци 1170,00 дин.
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK
Југославија АД Београд је: 265-1100310000080-03 и
текући рачун код Комерцијалне банке
АД Београд: 205-32172-87

Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК”.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 69 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодишња/авионом: I група –
Европа: 96 EUR. II група – Азија – Африка: 102
EUR. III група – Америка – Аустралија: 108 EUR
или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ у EUR

за иностранство вршити преко:
(или противвредност осталих валута)

I RAIFFEISEN ZENTRAL BANK
Swift code: RZBAATWW-VIENNA Austria
Корисничка банка: 55.052.658
Raiffeisenbank Југославија АД Београд – Ресавска 22
Swift code: RZBJYUBG
Корисник: 540100-4117372424 (EUR) PNM – ДОО – Београд
или

II DEUTSCHE BANK AG
Swift code: DEUTDEFF – Frankfurt/M
Корисничка банка: 100935966200 Комерцијална банка
АД – Београд
Swift code: KOBBYUBG – BLZ 99900158
Корисник: 540100-17372424 (EUR) PNM – ДОО – Београд
Код уплате обавезно навести
Претплата на лист **ЗАБАВНИК**
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines – 11000 Београд,
29. новембра 24/1, Југославија или
на факс ++ 381 11 3373-084

Годишњу претплату на лист не примамо.

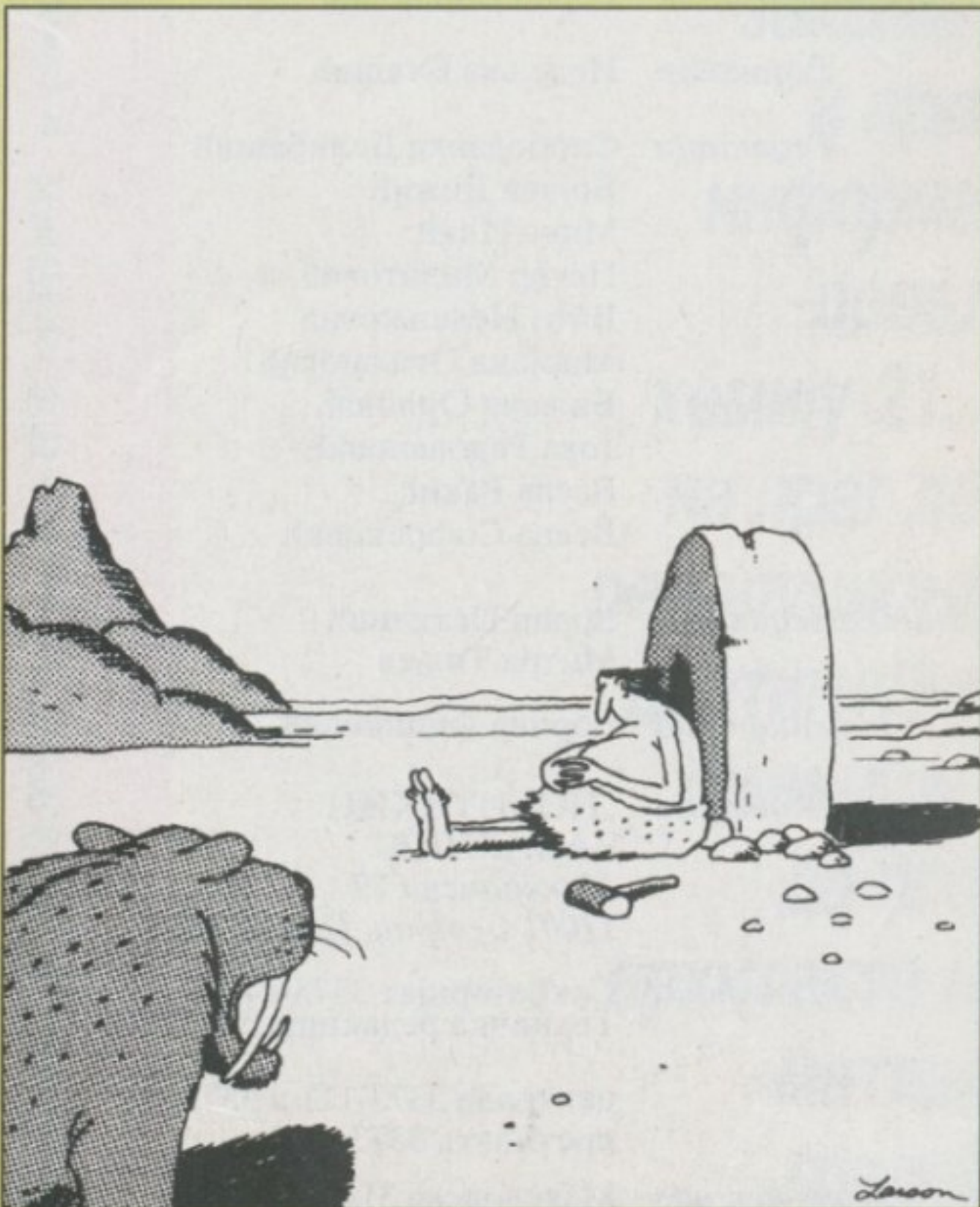
Интернет адреса: <http://www.politika.co.yu>
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

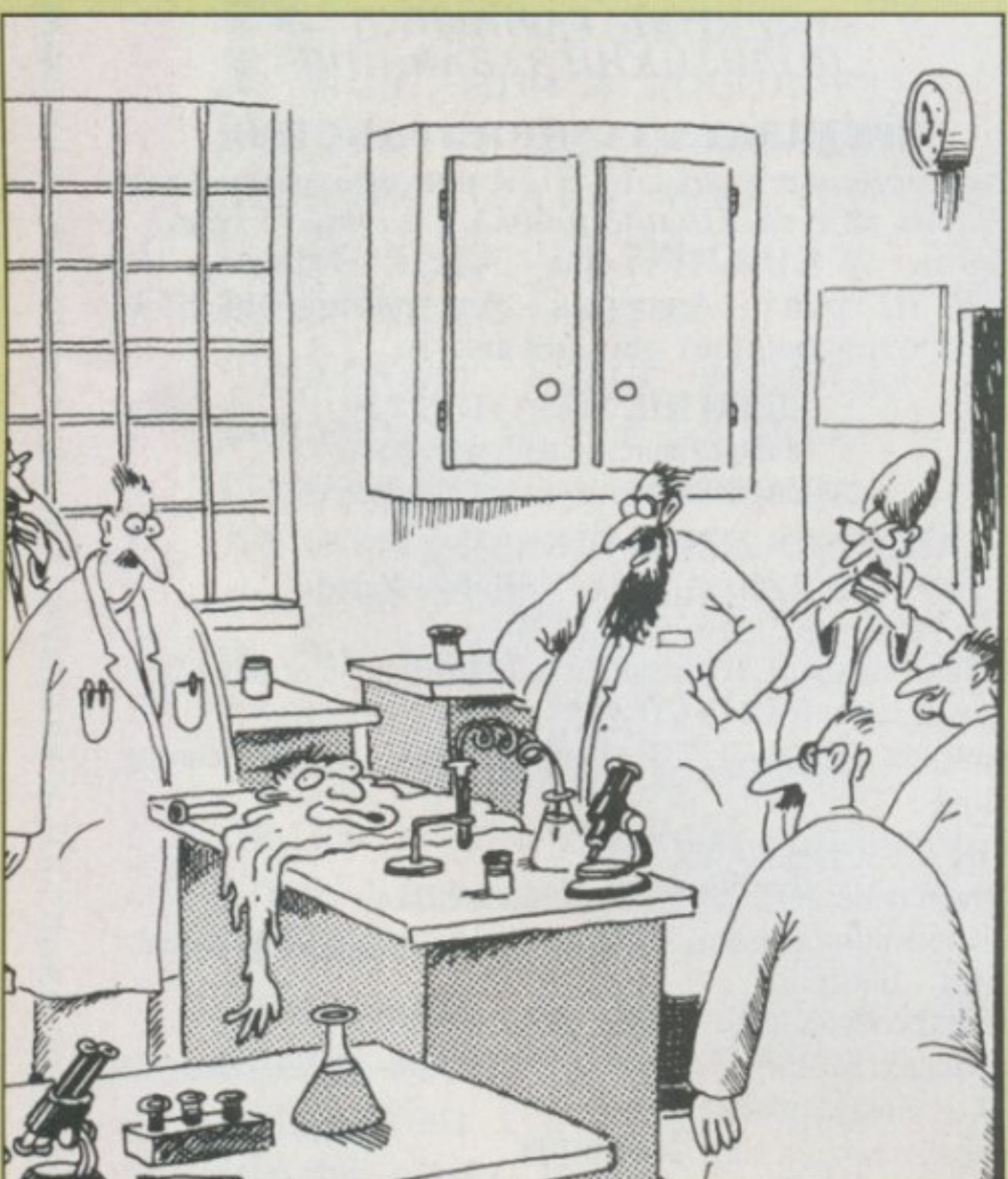
ЧУДЕСНИ СВЕТ

ТЕРИЈА

ЛАРСОНА

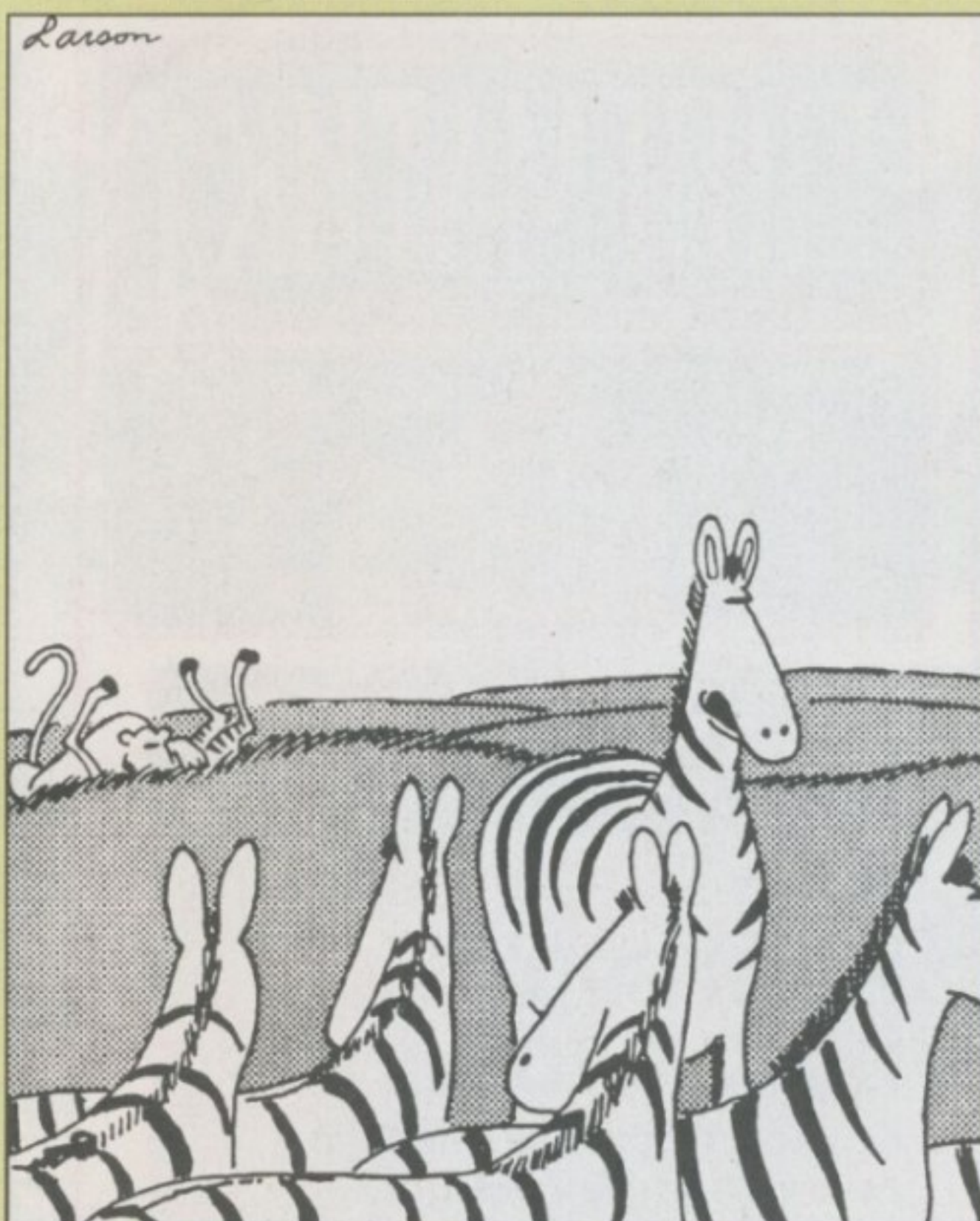

ТАКО ЈЕ ТАГ АНДЕРСОН ПОСТАО ПРВА
ЖРТВА НАПРЕТКА ЧОВЕЧАНСТВА

„АО ЂАВОЛА, ТО ЈЕ ПРОФЕСОР ДИНКЛ!...
ХОПКИНСЕ, ЏОНСЕ, ПОГЛЕДАЈТЕ ЧИМЕ
СЕ ЈАДНИК БАВИО, А ВИ ОСТАЛИ СВАКО
НА СВОЈ ПОСАО!“

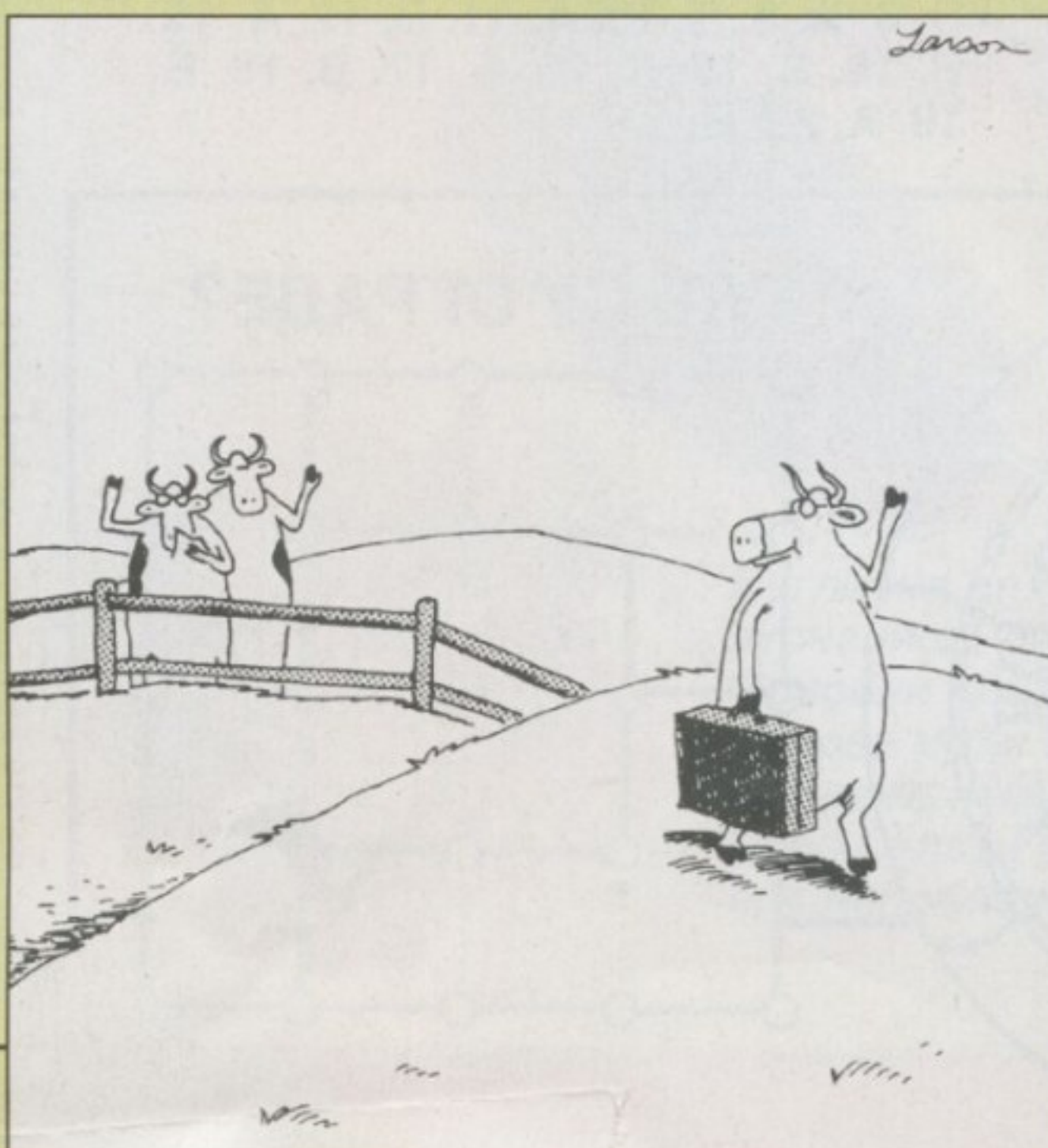
шездесет два

„ПРОЛАЗИТЕ БРЖЕ... БЕЗ ЗАГЛЕДАЊА,
ХАЈДЕ, ХАЈДЕ, НЕМА ТУ ИОНАКО НИШТА
ДА СЕ ВИДИ... ИДЕМО... ИДЕМО“

„ПАЗИ САД. ДРЖАКЕ ТУ КОКОШКУ НА
НОСУ ДОК ГОД ЈА НЕ КАЖЕМ ХОП...
ХОКЕШ ТИ ДА КАЖЕШ ХОП?“

„ХАЈДЕ, ХАЈДЕ, БЕЗ ГУРАЊА,
ИМА ТУ ЗА СВЕ ВАС!“

„БРАТЕ, КАКО ДОБРО ИЗГЛЕДА!“

БИЛИ ЈЕ
НАПУСТИО
КУЉУ
И ОТИШАО
У ЗООЛОШКИ
ВРТ,
МЕЂУТИМ,
ВЕК СЕ
СУТРАДАН
ВРАТИО,
ПОШТО ЈЕ
ОТПУШТЕН
КАО
НЕЗАНИМАЉИВА
ЖИВОТИЊА!

ПОДМУКНИ
ЗАБАВНИК
15.8.2003.

РЕКЛИ

су

Мир није одсутност рата. Мир је врлина, расположење, поверење, правичност и склоност ка чињењу добрих дела.

Барух де Спиноза
холандски филозоф
(1632–1677)

Вера која људима доноси мрачњаштво погрешна је. Потребан је Бог који развеселава срце и не спутава радост.

Имануел Кант
немачки филозоф
(1724–1804)

Лоше је што осећај ниже вредности увек имају погрешни људи.

Жак Тати
француски комичар и редитељ
(1908–1982)

Свак је рођен да по једном умре, част и брука живе довијека.

Петар Петровић Његош
владика и владар Црне Горе, песник
(1813–1851)

Има људи који су храбрији пред смрћу него пред животом.

Јован Дучић
српски песник
(1871–1943)

Жене лакше од мушкараца преболе своје мане. Лече се тако што из њих извлаче највише што могу.

Ћина Лолобриђида
италијанска глумица
(рођена 1927. године)

Телевизор је изум који је злочин вратио у породицу одакле је и потекао.

Алфред Хичкок
британски редитељ
(1899–1980)

Смрт брише само нестварне величине, а истинске учвршћује и уздиже.

Иво Андрић
наш писац и нобеловац
(1892–1975)

Ко рачуна на туђу смрт, чини убиство у мислима.

Феликс Хвалибуг
пољски књижевник и филозоф
(1866–1930)

Смрт: свет минус јединка.

Стефан Напјерски
пољски писац и критичар
(1899–1940)

Језик је посекао више глава него сабља.

Наша изрека

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД

GARFIELD

GARFIELD

GARFIELD

